

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

115. LETO • FEBRUAR 2010

ŠT. 2

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Jubilej: **115 let Vestnika**
Intervju: **Davo Karničar,
Jože Colarič**
Z nami na pot: **Dolina Gračnice,
Pustriška dolina**

3,40 €

planinski
V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA
MED NAMI ŽE OD LETA 1895

FOTO: ANDREJ TROŠT

planinski VESTNIK

V L E T U

2010

- Večji format A4
- Reportaže in intervjuji
- Vodniška priloga z opisi in zemljevidi
- Zgodovina in naravovarstvo
- Izleti doma in po svetu
- Doživetja z gora
- Uporabni napotki in nasveti
- Alpinistične odprave, domače stene, športno plezanje
- Nove knjige in zemljevidi
- Novice iz planinskih društev

01 434 56 87 www.planinskivestnik.com

Dušan Škodič

Kdaj naj dežuje?

Februar je bil po rimskem koledarju zadnji mesec v letu, predstavljal je mesec sprave in očiščenja. Letošnji je za našo revijo poseben, saj beležimo novo, visoko obletnico izhajanja. Vsak tak mejnik človeka spomni na minljivost in ga napelje k razmisleku o postorjenem.

Tako kakor vsak od nas se tudi uredništvo trudi z najboljšimi nameni, da bi lepo jadralo med tržno politiko, sodobnimi trendi in željami vas, bralcev. To pa ni tako lahko, kakor se zdi na prvi pogled, kajti za vsako željo se skriva človek, ki razmišlja s svojo glavo in si stvari razlaga s pametjo, ki jo ima v njej. Taki smo, kajne? Če bi, karikirano, ljudem pobral glave in jih zakotalil po hribu, bi seveda vsak lovil svojo in ne sosedove, čeprav je morda v tisti več pameti. Ravno to je tisto, kar nas dela unikatne.

Še v devetnajstem stoletju je ponekod na preprostem podeželju veljala miselnost, da je dolžnost lokalnega župnika tudi posredovanje pri »višjih instancah«, če je posevke ogrožala suša ali toča, torej nadlogi, ki imata vzrok tam »nekje zgoraj«. Nekoč, ko je toča v enem mesecu klestila kar trikrat, je moral po starih zapisih župnik v vinorodnem okolišu celo bežati iz vasi, da je ohranil glavo na ramenih. To se je med ljudmi razvedelo in ko je avgusta pretila suša, so se pred cerkvijo nekje na Notranjskem zbrali razhudení kmetje in zahtevali, da dušebrižnik posreduje pri že omenjenih instancah ali pa najde druge ovčice, ki mu bodo dajale mleko in volno. Župnik je dobro poznal človeško naravo. Pogumno je stopil prednje in poslušal. Ko so končali, je mirno dejal: »Dež bi torej radi? Prav. Samo povejte mi, kdaj bi radi, da dežuje.« Kmetje so se spogledali in prvi se je oglasil župan. »Kar takoj, še danes. Če ne, bo vse požgano, če že ni prepozno.« Župnik je pokimal, a tedaj je segel v besedo največji gruntar. »To pa že ne, seno imam pokošeno na travnikih, že tako je bilo malo trave, sedaj bi se mi pa še ta spridila! Naj bo pojutrišnjem!« Pa ni šlo. Tedaj je nekdo na novo prekrival streho in tako do konca tedna, ko je bila v vasi poroka in svatje niso hoteli biti mokri. Tedaj je župnik sklenil roke in jih pozdravil do prihodnjič, ko se bodo zedinili v svojih željah, kdaj naj bi padal dež.

Nam seveda ne pade na pamet, da bi bralce naše revije enačili z lahkovernimi predniki, o samih sebi pa se od njih lahko mirno poučimo. Vsakomur je vseč nekoliko drugače, v skupno dobro pa mora vedno nekdo odločiti, kako in kam. Po odzivih, ki so po spremembi formata prihajale na uredništvo, lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da smo našli pravo smer. Kritike so sicer bile, a ni jih bilo veliko, pozitivnih odzivov pa je bilo mnogo več; prav tako se lahko že pohvalimo z rekordnim številom novih naročnikov.

Nekateri bralci imajo navado, da dajo celotne letnike v vezavo. To je potrdilo izredne zvestobe. Le redke revije v svetu se lahko pohvalijo s takim bralstvom. Seveda se bo tudi revija v novem formatu dalo vezati, le da bo letoletna »knjiga« nekoliko večja in temu primerno tanjša. Upamo, da med vami ni nikogar, ki bi moral prav zaradi spremembe formata predelati svojo knjižno omaro, obteženo z vsemi dosedanjimi letniki. Ampak četudi je kdo, tiste, ki je bila leta 1895 namensko izdelana, gotovo ni plačal iz svojega žepa, mar ne?

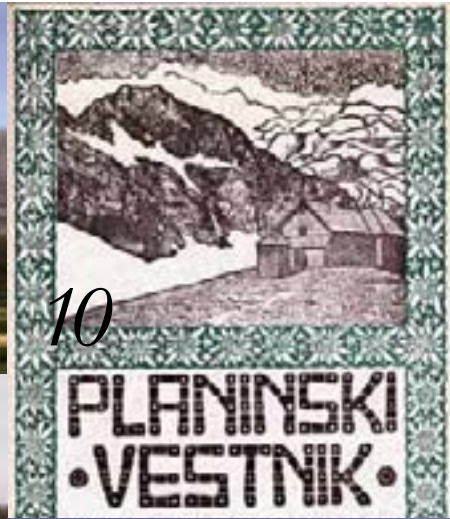
Zaključil sem torej s hecom. Saj, med planinci – se pa ta še vedno spodobi.

4

8

10

12

18

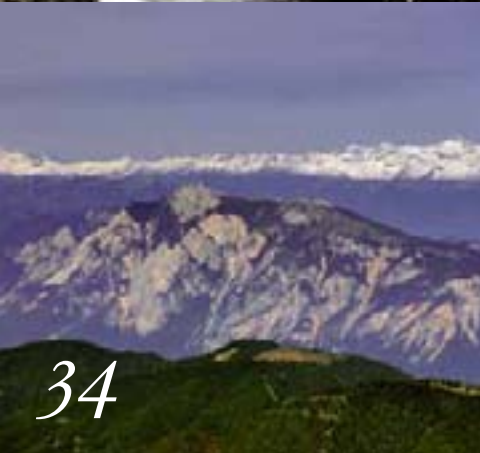
24

30

22

34

38

46

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

110. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinkivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Mateja Pate, Irena Mušič Habjan,

Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik

odgovornega urednika), Slavica Tovšak

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Dušan Škodič

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar, Mojca Stritar, Marta Krejan, Katarina Marin

GRAFIČNA PRIPRAVA: Repro studio Schwarz, d. o. o.

TISK: Schwarz, d. o. o.

NAKLADA: 5700 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Tekma s kavko v Dolomitih
FOTO: Arhiv Dava Karničarjem

Vsebine vseh Planinskih vestnikov

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1956 do lanskega letnika
v formatu pdf.

- UVODNIK
- 1 **Kdaj naj dežuje?**
Dušan Škodič
- OBLETNICA
- 4 **Ob stoletnici rojstva**
Marijan Lipovšek
France Stele
- SPOMINI
- 8 **Presenečenje na robu stene**
Srečanje z Lipovškom
Pavel Dimitrov
- NAŠ JUBILEJ
- 10 **115 let Planinskega vestnika**
**»Slovinci ga radi čitajo, spisi njegovi
prijajo njih čuvstvu«**
Žarko Rovšček
- INTERVJU
- 12 **Iskal bom najlepše zavoje**
Pogovor z Davom Karničarjem
Pogovarjal se je Mire Steinbuch
- INTERVJU
- 16 **Vedno znova sem presenečen,**
kako lepa je Slovenija
Jože Colarič, dobitnik zlatega
častnega znaka PZS
*Pogovarjala sta se Stella Krsnik in Žiga Palka,
zapisala Danica Rangus*
- Z OTROKI V GORE
- 18 **V načrtu je bila Slemenova špica**
Izlet v petih dejanjih ali Pogled iz
nahrbtnika
Primož Leban
- PREKMURJE
- 22 **Dežela prostranstev**
Bogojina, Tešanovci, Selo na Goričkem
Milka Bokal
- Znami na pot*
- 24 **Divjina pred**
domačim pragom
Dolina Gračnice
Gorazd Gorišek
- 30 **Turno smučanje nad Pustriško dolino**
Tullenkogel, Gaishörndl in Kreuzspitze
Uroš Prelovšek
- OPISI
- 32 **Dolina Gračnice:**
Veliko Kozje, 993 m, iz vasi Gračnica mimo
jezera z legendo; Lovrenc, 722 m, skozi
Lokavec; Lisca, 948 m, iz Jurkloštra; Lisca,
948 m, iz Jurkloštra
Gorazd Gorišek
- 35 **Turno smučanje nad Pustriško dolino:**
Tullenkogel/Thulnkogel; Gaishörndl;
Kreuzspitze
Uroš Prelovšek
- 37 **Dobrač**
Igor Jenčič
- 39 **Eckkopf; Lonzaköpf; Polinik; Stubeck**
Tomaž Hrovat

- ZGODBA
- 46 **Spomin na dni, ko so se rušile gore**
Dobrač
Dušan Škodič
- PLEZANJE V ALPAH
- 50 **Južni steber Barre des Ecrins**
So cilji in so Cilji
Janez Toni
- TUJE GORE
- 54 **Adamov vrh**
Vzpon na šrilanško sveto goro
Franci Horvat
- TUJE GORE
- 56 **Vulkan Pacaya**
Osvajanje gvatemalskega kadečega
velikana
Manca Čujež
- ZGODBA NEUMORNE ŠTOPARKE
- 57 **Tudi take se Nadi zgodijo**
Polovični 112 – saj na asfaltu se pa znajde
Nada Kostanjevic
- TEKMOVALNO TURNO SMUČANJE
- 58 **Ekspres na turnih smučeh**
Težak, a čudovit šport
Nejc Kuhar
- HUMORESKA
- 60 **Zarota**
Basen o kravah in mopedistih
Janja Lipužič
- VARSTVO NARAVE
- 62 **Bohorsko sonce**
Navadna jarica – posebnost Bohorja
Dušan Klenovšek
- VZGOJA
- 63 **Kratka zgodba o čeladi**
Kako prepričati najstnika, da je njeno
mesto na glavi
Igor Drnovšek
- PLAZOVI
- 64 **Ocenjevanje tveganja pred plazovi**
Metoda 3 x 3 in redukcijska metoda
Darko Bernik
- GORSKO REŠEVANJE
- 66 **Lavinska žolna Barryvox**
VS 2000 PRO EXT
Sistem za iskanje zasutih v plazu s
helikopterjem
Klemen Volontar
- PREHRANA
- 68 **Kakšen sendvič naj nesemo v hribe?**
Nada Rotovnik Kozjek
- ŠPORTNA VADBA
- 69 **Za vrhunski rezultat je potrebna**
specializacija
Blaž Jereb
- 70 NOVICE IZ VERTIKALE
- 70 NOVICE IZ TUJINE

Ob stoletnici rojstva

Marijan Lipovšek

✍ France Stele 📷 Marijan Lipovšek

Marijan Lipovšek nad Staro Fužino, 1936 FOTO: FRANCE AVČIN

ISKALEC LEPOTE

Letošnjega 26. januarja smo se spomnili stoletnice rojstva enega najeminentnejših slovenskih glasbenikov, skladatelja, koncertnega pianista, pedagoga, urednika, direktorja Slovenske filharmonije in dolgoletnega profesorja ter dekana na Akademiji za glasbo v Ljubljani, Marijana Lipovška. Planinska javnost pa ga pozna tudi kot alpinista, pisatelja, prevajalca, fotografa in sploh častilca gorskega sveta.

SREČANJA NA PLANINI V LAZU

Profesorja Marijana Lipovška sem imel čast spoznati jeseni 1982 kot recenzenta moje prve fotografske knjige Grintovci. Pred tem sem poznal njegove planinske spise in fotografije iz Planinskih vestnikov in dveh izdaj knjige Steze, skale in smučišča (1962, 1978), tudi kot prevajalca knjig gorske literature (Kugijevi Pet sto-

letij Triglava in Božanski nasmeh Monte Rose, Harrerjevi Beli pajek in Sedem let v Tibetu ter mnoge druge). Nato sva se leto za letom srečevala na planini V Lazu, kjer je preživel poletja, in rekla kakšno o gorah, knjigah in fotografiji. Šele leta potem, ko je na božič 1995 odšel, sem ob gledanju njegovih črno-belih planinskih fotografij postajal bolj radoveden – kar zdelo se mi je, da se nekeje v škatlah skriva še veliko izvrstnih fotografij.

Pa je nanoslo, da sem lani poleti v Lazu srečal gospo Mirjano, ki kljub osmim desetletjem še prihaja v pastirski stan in skrbi zanj ter tako ohranja spomin na Lipovškovo bivanje pod Debelim vrhom. Omenila je, da se bomo v letu 2010 spominjali stoletnice Marijanovega rojstva in bi se spodobilo, da bi bilo ob glasbenih dogodkih še kaj planinskega zraven – ni še zaključila stavka, ko sem pristavil svojo radovednost

o Lipovškovi fotografski ustvarjalnosti. Zdelo se ji je zanimivo in obljubila je, da poizve, ali so in kje so shranjeni negativi, diapozitivi in fotografije ...

Ni preteklo veliko časa, ko sem na glasbenem oddelku NUK-a v Ljubljani stal pred škatlami Lipovškove fotografske zapuščine. Predvsem so me zanimali črno-beli negativi in originalne fotografije iz Lipovškove predvojne fotografske temnice. Vsak negativ je shranjen v svoji papirnati vrečki, na vogalu so z nalivnim peresom zapisane številke od 1 iz leta 1935 do okrog 3000 iz sredine 60. let. Žal se je nekam založil zvezek, gotovo je obstajal, kamor je avtor zapisal podatke (letnico, kraj in vsebino) za vsako številko negativa. Tako nas je čakalo še raziskovalno delo in s skupnimi močmi smo odkrili podatke za večino fotografij. Levji delež je pri tem opravil Lipovškov sin dr. Matej, za nekaj

virju spremljal jugoslovanski telovadni nastop, Leona Štuklja in tovariše.

LIPOVŠKOVA FOTOGRAFSKA USTVARJALNOST

Profesor Janko Ravnik (1891–1982) je vodil fotografsko sekcijo pri Turistovskem klubu Skala; ti so veliko objavljali v Planinskem vestniku, fotografije kot priloge so bile natisnjene v izredno kakovostnem bakrotisku. Med temi »Skalaši« je v drugi polovici tridesetih let najti tudi Marijana Lipovška, ki je poleg planinskih spisov veliko objavljala tudi fotografije.

Lipovšek fotograf je svoj kakovostni vzpon začel na večer 3. oktobra 1936 v ljubljanski drogeriji Adrija (podatek iz zapiskov v letnem koledarčku), ko je kupil enega najbolj zaželenih aparatov tistega časa, dvookega Rolleicorda (format filma 6 x 6 cm, objektiv 3,5/75mm). Že naslednji dan se je odpravil na polhograjsko turo, na Sv. Lovrenca in Črni vrh, da bi preizkusil novo tehniko. Rolleicord mu je omogočal natančno kontrolo ostrine, saj podobno kakor pri zrcalno-refleksnih aparatih ostrenje poteka skozi objektiv. Ta lastnost aparata fotografu daje možnost, da se poigrava s t. i. poetično neostrino – kot ozadjem izbranega detajla na slikovnem polju. V tem je Lipovšek postal velik mojster in v tem je tudi njegova presežna vrednost na področju fotografije.

Če je na začetku svoje fotografske poti delal predvsem dobro komponirane pejzaže, je zdaj od fotografije zahteval in tudi dobil več. Na slikovnem polju se je osredotočil na detajl, ki ga je »vznemiral«, ga izostril in odlepil od ozadja, ki je tako postalo mehko zabrisana kulisa. Če je kje našel kakšno vejo, za večino popotnikov popolnoma nepomembno, jo je postavil na oder in tako rekoč po božje častil, vse tisto, v kar stremi množica, pa je v trenutku ostalo v ozadju, zapostavljeno in v komaj rahli zaznavi... Na primer hruškova veja v zgodnji pomladi z drevesi, kozolcem in oblaki v zabrisanem ozadju, bohinjski Studor kot kulisa v ivje okovanim vejam ali pa Vogar, kjer ga pritegne odblesk ledenih sveč na enem od pastirskih stanov. Na tej točki Lipovškovo ustvarjanje lahko uvrstimo v ekspresionizem (redkost v zgodnjem obdobju razvoja slovenske fotografije), kar se da z lahkoto utemeljiti. Pa tudi sicer se je v kvadratnem slikovnem polju dobro znašel; nepozabne so stara skrievčena hruška na polhograjskem polju

Marijan Lipovšek na plezalni turi v Julijcih kmalu po vojni

pojasnil pa sem hvaležen tudi Lipovškovega mlajšemu sinu, tudi skladatelju, Boru Turelu.

PRVI KORAKI V FOTOGRAFIJI

Po diplomi iz klavirja in kompozicije (1932) ter izpopolnjevanju na mojstrski šoli v Pragi je Marijan Lipovšek komaj 23-leten (1933) postal profesor za klavir in teoretične predmete na Visoki šoli državnega konservatorija v Ljubljani, predhodnici leta 1939 ustanovljene Akademije za glasbo. Za gornišstvo in fotografijo ga je navdušil njegov profesor klavirja Janko Ravnik, eden vodilnih planinskih fotografov, in predvidevam, da je bila vsaj ena prvih Lipovškovih plač namenjena nakupu fotografske opreme.

Tedaj enkrat je postal lastnik kakovostne Ikonte z mehkom (format filma 6 x 9 cm, objektiv 6,3/105 mm), s katero je naredil

prve (oštevilčene) negative oziroma fotografije prijateljev in domačih. Menda pa je uporabljal tudi aparat na plošče (plan film formata 6,5 x 9 cm), v arhivu je tudi nekaj (neoštevilčenih) tovrstnih negativov... Julija 1936 se je sam odpravil na večdnevno turo, o njej je pisal v Planinskem vestniku (1937) pod naslovom Po vrhovih Menine do Pece in Olševe. Pisateljsko in fotografsko dobro razpoložen je na romanju čez drn in strn naredil tudi nekaj odličnih fotografij, izjemna je Raduha iz Podvolovljeka. Od tu naprej je planinska fotografija postala vse pomembnejša v Lipovškovem fotografskem izražanju. Avgusta istega leta je fotografiral vzdušje na nabit polnem stadionu na olimpijskih igrah v Berlinu. Ravno ta fotografija nas popelje do pomembnega podatka: leta 1928 je osemnajstleten na olimpijskih igrah v Amsterdamu na kla-

Spod Planjave proti Rinkam, 1939

in s Sv. Lovrencem v ozadju, smučar v južnih strmih Pršivca ali pa Sv. Jakob na »notnem črtovju« lesenega kozolca. Zelo rad je fotografiral zasneženo pokrajino na smučarskih poteh, posebno v gorah nad Bohinjem. Tehnična značilnost njegovih fotografij, to je opaziti tudi pri nekaterih drugih avtorjih, je mehko razvijanje, kar omogoča bogastvo vmesnih tonov, vse to je delal v lastni temnici.

Njegovo fotografsko ustvarjanje je oslabila vojna, še bolj pa prva leta po vojni. Pred tem je veliko koncertiral, poučeval klavir ter se izpopolnjeval v kompoziciji v Rimu (1939–40) in Salzburgu (1944). Glasba je bila seveda Lipovškovo glavno ustvarjalno polje, veliko pa je razmišljal tudi o fotografiji.

RAZPET MED GLASBO, GORE IN FOTOGRAFIJO

V *Planinskem vestniku* je leta 1944 zapisal: »Svoj čas smo mnogo razpravljali o

vzgojnem vplivu fotografije, o tem, ali je vredno fotografirati ali ne, in o zadoščanju, ki ga daje fotografsko udejstvovanje. Le redki – čast jim! – so umeli dati svojemu fotografskemu delovanju tak pečat, da je njihovo delo vsaj v izboru obstalo in da preko dob, slogov in sprememb estetskih vzorov častno predstavlja naš gorski svet ... Začel sem spoznavati, da fotografija ni tista, ki poteši hrepenenje v naših srcih. Kljub temu sem slikal dalje, nekoliko treznejše ... Vso nešteto krat doživeto lepoto vsaj kot slutnjo prinašajo in ravno v svoji nedokončanosti, nepopolnosti vzbujajo upanje, da bo njih obrnjena stran – pozitiv – postala vendarle nekaj dobrega, nekaj vernega tisti veličastni resnici, ki se je v trenutku osvetlitve vtisnila vanje. Priznam – še nikoli ni pozitiv izpolnil pričakovanja, toda kdaj je nam, ki nam je dano hrepenenje in nemirno srce, izpolnitev dala utehe? Ali ni hrepenenje lepše od cilja? ...«

Do konca vojne je naredil okrog 1800 negativov formatov 6 x 9 in 6 x 6 cm. Zaradi vsesplošnega pomanjkanja je prodal Rolleicorda, orodje, s katerim je ustvaril najboljše fotografije v življenju, nato se je septembra 1945 znebil še opreme svoje fotografske temnice ... Kljub temu ga je fotografija še naprej spremljala in navduševala, uporabljal je fotoaparate Super Ikonta formata 6 x 4,5 cm ter leica-formatna Retino II in Nikkormat, slednjega za fotografiranje diapozitivov, ki so v šestdesetih letih postali njegova nova fotografska strast. Predvojne in povojne gorniške in alpinistične dosežke je 7. avgusta 1961 kronal z vzponom čez znameniti Čopov steber v Triglavski steni.

V tem času je Marijan Lipovšek postal direktor Slovenske filharmonije (1956–64), redni profesor (1961–76) in dekan (1968–83) na Akademiji za glasbo. Prejel je Prešernovi nagradi (1949 in še za življenjsko delo 1974).

Proti Pršivcu, 1936

Tudi v alpinizmu je bil predvsem esteta, o smislih in nesmislih tekmovalnosti v gorah je pisal v Planinskem vestniku. S steno se je spopadel golorok, ustrašil se ni niti težjih smeri. V Kamniško-Savinjskih Alpah je preplezal Herletovo v Ojstrici, veliko klasičnih plezarij v Julijcih, v Triglavski steni poleg prej omenjenega Čopovega stebra še Prusik-Szalayevo in Skalaško. Pravzaprav je v tej steni začel že komaj šestnajstleten (1. avgusta 1926) v Slovenski smeri, ki jo je ponovil čez pol stoletja (1976, solo vzpon). S tem je zaključil svoje alpinistične avanture.

Že avgusta 1944 se je povzpел na Watzmann in Hochkönig.

SPOROČILO LIPOVŠKOVEGA FOTOGRAFSKEGA OPUSA

Vsaka stvar ali dejavnost v fazi razvoja stremi h konsolidaciji, k utemeljitvi, iz katere nato sublimirajo bolj svobodne

(abstraktne) oblike. S stališča zgodovine je to antika, klasični temelj civilizacije, v fotografski umetnosti pa so to zagotovo trideseta leta – misel je zmagala v boju z ovirami in postala neke vrste pravilo, ki se ga ne sme zaobiti, ko se stavba gradi naprej proti nebu. Vsak zidak v tej stavbi se mora zavedati temeljev, sicer se zruši v svoji vznesenosti. Ta temeljna pravila so vsebovana v fotografiji tridesetih let. Tudi kvadratni format slikovnega polja, ki je bil tedaj zelo popularen, simbolno predstavlja trdnost. Marijan Lipovšek je bil po mojem mnenju v tistem času izrazit predstavnik »temeljne« fotografije; tehnična kakovost, poglobljenost v medij, kompozicija (ki jo je na glasbenem področju še posebej študiral!) in odprtost za nadgradnjo so žlahtne lastnosti njegove fotografske klasične, h kateri bi se morali vračati fotografi digitalne dobe, ko se zdi, da ni več meril in ni več nobenih tehničnih ovir – da celo o vsebini vse bolj odloča tehnika ...

Lipovškovo fotografijo pravzaprav na novo odkrivamo, sam se ni izkazoval za velikega fotografa (tudi selektorji raznih nacionalnih fotografskih razstav so ga spregledali?!), v ospredju je bila glasba. Ta skromen zapis in poznejša manjša predstavitev njegove fotografske dejavnosti naj bo vzpodbuda, da se ga bolj celovito razodene tudi kot fotograf (predvsem kot redkega ekspresionista tistega časa). Tudi v ta namen je skrbno in kvalitetno shranil svoje negative in diapozitive ...

Za konec se mi zdi najbolj primerne besede, ki jih je Marijan Lipovšek zapisal svojemu učitelju klavirja in fotografije Janku Ravniku v uvodniku knjige *Odsevi in obličja* (1980) in veljajo tudi zanj: »Kot svetle točke sredi temine so ljudje, ki žive skladno z načeli, ki niso nikjer napisana in ki ne izvirajo iz hlepenja po premoženju, po uveljavljanju, po slavi, po gospodovanju, temveč jih piše zavest odgovornosti, ki smo jo dolžni svojemu krogu.« ◉

Presenečenje na robu stene

Srečanje z Lipovškom

✍ Pavel Dimitrov

Po nekajletnem aktivnem plezanju s prijateljem Markom Butinarjem, s katerim sem bil v svoji alpinistični karieri največkrat v navezi, skleneva preplezati novo smer v ostenju med Malo in Veliko Mojstrovko. Priprave so potekale skozi vso plezalno sezono. Preplezala sva vrsto težjih plezalnih smeri, zato sva v odlični formi. Minevajo zadnji poletni dnevi, ko stopava po znani poti, po kateri se pride na Sleme nad Vršičem.

Na Vratcih zavijeva levo pod ostenje Male Mojstrovke. Iz poti zavijeva še enkrat levo v grapo, sredi katere je vstop v »Raz male Mojstrovke«, in po njej na vrh grape. Od tu se nama odpre nov neznan svet, katerega sva doslej videvala le iz doline. Ostenje med Malo in Veliko Mojstrovko je videti veliko bolj strmo in mogočno kot iz Tamarja.

PRVENSTVENA KOVINARSKA SMER

Odločiva se za smer, ki naj bi potekala levo od obeh kotlov, ki mejita obe Mojstrovki. Če v enem dnevu ne bi preplezala stene, bi bivakirala v spodnjem ali zgornjem kotlu. Po razgledu in dogovoru se spustiva k vstopu v steno. V votlinici postaviva možica z vpisom najinih imen. Ko piševa datum, ugotoviva, da bova ravno na moj rojstni dan (7. september) preplezala novo smer. Marko mi iskreno čestita! Kot mnogokrat doslej si seževa v roke in pričneva plezati prvi raztežaj, ki ni preveč strm in zahteven. Po dveh dolžinah vrvi postane stena bolj navpična in vedno manj je oprimkov. Hitro napredujeva, kar je znak, da sva kondicijsko dobro pripravljena.

Sredi stene sva, ko se iz Debeljakove smeri v Veliki Mojstrovki oglasi naveza. Odgovoriva ji s krikom. Stena postane še bolj strma in zdi se mi, kot da se hoče s svojo strmino otresti nezaželenih gostov. Sonce se že močno nagiba proti zahodu, ko priplezava do ključnega mesta smeri. Po tridesetih metrih vertikale, z zelo malo oprimki, priplezam do mesta, kjer lahko zabijem varovalni klin. Desno je nakazana poč, ki preči do grape in do lažjega sveta. Prevzamem varovanje. Marko mojstrsko premaguje poč, meter za metrom. S pogledom sledim vsakemu njegovemu preprijetju. Že je sredi prečke. V labilnem položaju skuša zabiti klin, ki žal noče prijeti. Marko se žalostno ozre navzdol proti meni, kar pomeni, da je na meji padca, do varovališča pa ni nobenega vmesnega klina. Po centimetrih pleza proti desni, noge pa mu bingljajo nad 500-metrskim prepadom. Z za-

Mojstrovka s Slemena
FOTO: MATEJ VRANIČ

dnjimi močmi zmore prečko in izpleza v grapo. To mesto oceniva z najvišjo težavnostno stopnjo! (V tej prečki se je smrtno ponesrečil alpinist Furlan.) Po lažji grapi izplezava na rob stene in si zopet seževa v utrujene roke. Veseliva se najine lepe in težke prvenstvene smeri. Krstiva jo za »Kovinarsko«, saj sva oba po poklicu kovinarja in delava v Železarni Jesenice.

ČESTITKE MARIJANA LIPOVŠKA

Na robu stene naju pozdravi skoraj za rod starejši plezalec, ki pa ga takrat nisva poznala. Pove, da je on tisti, ki se je oglasil iz Debeljakove smeri in da je soplezalec že odhital na Vršič na pivo. Doda še, da naju je na robu stene čakal celo uro in da nama je na vsak način hotel čestitati, saj je iz Debeljakove smeri videti, kot da najina smer poteka po

navpičnem zidu. Ko malicava, on zvije vrv, čeprav ga prepričujeva, da jo bova sama. On pa reče: »Le počijta, ponosen sem, da vama lahko zvijem vrv.« Nato vsi trije sestopimo po južnem pobočju Mojstrovke in smo kmalu na Vršiču. Naju preveva zadovoljstvo, saj sva s to prvenstveno smerjo v sebi zarisala enega mnogih nepozabnih spominov z gora.

Hvala gospodu Marjan Lipovšku za njegovo dejanje, ki ga nisva bila vredna. Takrat sva bila preveč počaščena, da bi lahko karkoli rekla, pa še poznala ga nisva. Šele kasneje sva izvedela, da je znani glasbenik pianist. Čez dobrih deset let sem z njegovo hčerko Barbko Lipovšek, eno izmed najboljših takratnih slovenskih alpinistk, stal na vrhu Pik Lenina, 7134 m, v pogorju Pamirja. To je bilo leta 1967 ob 50. obletnici oktobrske revolucije v Rusiji. ◻

115 let Planinskega vestnika

»Slovinci ga radi čitajo, spisi njegovi prijajo njih čuvstvu«¹

✉ Žarko Rovšček

Slovenska planinska organizacija že od vsega začetka dalje namenja veliko pozornost izdajateljski dejavnosti, za katero se je zavezala že v svojih prvih društvenih pravilih.² Od 8. februarja leta 1895 redno izdaja svoj mesečnik Planinski vestnik, ki predstavlja matico slovenske planinske literature. Ob njem in v njem so se namreč kalila najrazličnejša planinska peresa, ki so kasneje, po prvih preizkusih na njegovih straneh, nastopila s samostojnimi literarnimi prvenci. Revija je bila ves čas, od svojih prvih dni, zvest sopotnik našega naroda na njegovi poti k današnji samostojnosti. Planinski vestnik ni izhajal samo v času I. svetovne vojne. Manjkajo letniki od 1915 do vključno 1920. Letnik 1945 je izšel pod naslovom Planinski zbornik, letnika 1946 in 1947 pa kot revija Gore in ljudje (glasilo tedanjega Odbora za planinstvo in alpinistiko Fizkulturene zveze Slovenije). Že naslednje leto je dobil mesečnik spet staro ime Planinski vestnik in ga ohranil vse do danes.

POSLANSTVO, KI OPOMINJA IN ZAVEUJE

Rojstvo Planinskega vestnika je bilo umeščeno v čas, ko sta od ustanovitve Slovenskega planinskega društva minili komaj dve leti. Tedanji dogodki, predvsem pomembna vloga novega društva na nacionalnih okopih, so mu narekovali budno spremljanje nastanka novih podružnic, ki so vsaka na svojem teritoriju predstavljale branike pred poskusi germanizacije. Slovenski tisk je bil v teh prizadevanjih tudi na splošno, ne samo med ljubitelji gora, nepogrešljiv. V pomanjkanju drugih

Naslovnica in prva stran prve številke Planinskega vestnika iz leta 1895. Desno naslovnica iz leta 1910.

medijev je netil domoljubje in nacionalni ponos.

Vestnik naj bi izhajal 25. dan vsakega meseca. Za člane SPD je bil brezplačen, nečlani pa so zanj plačevali 2 goldinarja na leto. Poleg zapletov v tiskarni je dneve ob izidu prve številke zaznamovala tudi huda zima z obilico snega in izredno nizkimi temperaturami. To je vsekakor vplivalo tudi na redno poštno dostavo. Prvi Planinski vestnik je zato marsikateri član SPD prejel z zamudo. Novi mesečnik je pomenil veliko več kot le društveno glasilo že takrat, ko je slovenščina šele iskala pota v javno življenje in je bil opazen dogodek že vsaka natisnjena slovenska beseda. Tega dejstva ni spregledal niti takratni dnevni tisk (Slovenski narod, Slovenec). Danes bi morali ocenjevati pomen Planinskega vestnika za slovensko kulturno občestvo tudi skozi prizmo njegovega zgodovinskega poslanstva, seveda pa je vidikov, zaradi katerih to ni zgolj društveno glasilo, še več.

TRADICIONALNE VREDNOTE IN NACIONALNA IDENTITETA

Planinski vestnik ostaja najbolj zvest in stalen kronist dogajanja v planinstvu na Slovenskem. V obdobju do prve svetovne vojne je imel domoljubno in združevalno vlogo, po njej pa je spričo razvoja alpinizma in uveljavljanja TK Skala dobil tudi značaj športno turistične revije. Uvršča se med najstarejše tovrstne edicije v Evropi. Če izvezamo Angleže, ki so svoje glasilo začeli izdajati leta 1863, Nemce (1875), Avstrijce (1879) in Italijane (1874), ni bil v tem pogledu noben od drugih velikih alpskih narodov pred nami. Svoje glasilo smo začeli izdajati devet let pred Francozi in trideset let pred Švicarji.

Gorništvo pri nas ni bilo nikoli namenjeno izključno samemu sebi, omejeno le na šport ali rekreacijo. Prvi koraki v naše gore so bili namenjeni predvsem praktičnim potrebam. Po nastanku Slovenskega planinskega društva na narodnoobramb-

¹ Ob novem letu. PV 12/1895, str. 190.

² Pripomočki II. § Društvo dosega svoj namen s tem: /.../ f) /.../ da izdaja in razpečava, pospešuje in podpira planinoslovne in krajevne spise, slike, zemljevide, fotografije in razglednice; da izdaja društveno glasilo. Pravila »Slovenskega Planinskega Društva«.

nih temeljih, ga je bogatila in se ob njem razvijala tudi kulturna, znanstvena in še kakšna druga dejavnost. Izdaje prvih vodnikov, kartografske izdaje (toponomastični zemljevidi), literarna, glasbena, likovna, fotografska in filmska dela, je pobudilo gornišvo. Triglav, ki je obenem sestavni del nacionalnih in državnih simbolov, simbolizira navezanost slovenskega naroda na naš »nekoristni svet«. S stalnim

objavljanjem vseh dogajanj, ki so kakorkoli povezana s planinstvom in alpinizmom, je Planinski vestnik postal pomemben arhiv te dejavnosti v Sloveniji. Kot osrednja tovrstna revija je s poudarjanjem osnovnih gorniških in z njimi tudi slovenskih vrednot veliko prispeval k oblikovanju slovenske nacionalne identitete. Obdržal se je in razvijal kot neločljivi del množične in razvejane dejavnosti slovenske planinske organizacije. Njena številčnost in zanos sta tudi v časih hujših zgodovinskih preizkušenj predstavljala pomembno materialno in duhovno zaledje. Ob tem je revija skušala ugoditi čim večjemu krogu ljubiteljev narave, zlasti gorskega sveta.

GLASNIK KULTURNIH IN OKOLJEVARSTVENIH SPOROČIL

Planinski vestnik se je vseskozi zavzemal za nekatere splošno priznane vrednote, ki jih neguje tudi gornišvo: odgovornost, domoljubnost, duhovno in telesno krepost, vzdržljivost, varstvo okolja, itd. Vedno je bil najširše politično usmerjen, sprejemljiv

za slovenski narod v vseh časih in ni nikoli polemiziral s trenutno politično oblastjo. Usmerjen je bil predvsem v strokovno in leposlovno informativno področje. Preživel je politično zelo razburkana obdobja, ki mu na njegovi poti do danes niso prizanašala in v katerih je delil usodo slovenskega naroda. Strani Planinskega vestnika so vedno bogatili številni leposlovni članki, literarne ocene in gorniška fotografija. Ta njegova stalno poudarjena kulturno – duhovna podoba planinstva, z vso pestrostjo vsebine, ki jo je zadržal vse do danes, ga uvršča tudi med kulturne revije. Z različnimi tematskimi prispevki postaja tudi vse bolj pomembna okoljevarstvena revija. Res je, da je kot nekomercialna revija od svojega začetka do danes, predvsem s finančnega in formalnega stališča, glasilo slovenske planinske organizacije, a je v slovenskem prostoru vseskozi posredoval tudi pomembno kulturno in znanstveno izročilo. V tem je tudi njegova širina, ki sega nad raven ozkega društvenega glasila.

O ZVESTOBI, NAVEZANOSTI IN PRIPADNOSTI

Ob dveh svetovnih vojnah so revijo spremljale poleg razcveta tudi druge stiske, včasih že na meji finančnega zloma. Ko je šlo za obstoj častitljive revije, je razmišljanja v planinskih krogih najbolje artikuliral predsednik Miha Potočnik z znano izjavo, da je Planinski vestnik zadnje, kar bo šlo »iz hiše«. Tako naj velja za vedno! Med bralci je dokaj razširjeno tudi zbiranje letnikov PV, nekateri celotne letnike tudi dajo v vezavo. Vedno izražajo skoraj emocionalni odnos do svoje revije, temu primerni pa so tudi odzivi na morebitne spodrseljaje, napake ali oblikovne spremembe. Tudi prenove zunanje podobe so rezultat tesne povezanosti z bralci, saj so bile nemalokrat posledica zahtev iz vrst določenega dela te populacije; želje, da bi pridobili še več naročnikov, da bi lažje in trajneje obstali.

So stvari, ki so jih določeni ustaljeni vzorci obnašanja tlakovali skozi dolga leta in jih ni mogoče zabrisati ali odvzeti. Tradicionalno nekomercialni odnos in prej tipično amaterska kot profesionalna požrtvovalnost uredništva je vedno ustvarjala prav posebno medsebojno razmerje. Pripravljenost uredništva na odprt dialog z bralci revije je že prislovična. Gotovo bi zbrana korespondenca, ki so jo oblikovali različni uredniki, ti karizmatični mejniki razvoja naše revije,

povedala o tem veliko zanimivega. Kritično iskanje odgovorov na vprašanja kakovosti in vsebine revije, spodbujanje bralcev k dopisovanju, je bilo njena stalnica. Bralci so s svojimi zapisi vseskozi igrali važno in aktivno vlogo pomnikov pomembnih dogodkov znotraj gorniške srenje, tako tistih, povezanih z društvenim delom in usodo matične organizacije, kot bolj intimnih, iz vsakdanjega življenja njenih članov. Preko naše osrednje gorniške revije se je tkalo trajno in odkrito domoljubje, navezanost Slovencev na gorski svet in domovino.

OBLETNICA S PELINOM AKTUALNOSTI

Je mar neka obletnica, stopetnajsta po vrsti, nič častitljivo zaokrožena ali bogato počaščena, kot je bila pred leti, ko smo ji tudi na naših straneh namenili več prostora (in ob tem povedali skoraj vse), lahko zgolj pogled nazaj na prehojeno pot. V sedanjih časih, polnih komercializma in plehkosti, napačnega vrednotenja temeljnih duhovnih in kulturnih dobrin, smo že vsemu navajeni. Morda je preveč samo po sebi umevno tudi to, da naša revija izhaja že toliko let, vsem ujmam navkljub. Vseeno je stališče Ministrstva za kulturo, ki ga je odgovorni urednik pred kratkim obelodanil v naslovu članka »Planinski vestnik je pravzaprav društveno glasilo Planinske zveze«, izzvenelo kot grenka kaplja pelina na naša dolgoletna prizadevanja. Planinska zveza Slovenije je namreč zaradi take ocene ostala brez običajne državne podpore za »svoj« Vestnik. Škoda, da ravno omenjeni vladni resor ne zmore razumeti zgodovinsko preizkušenega nacionalnega poslanstva Planinskega vestnika, njegove dolgoletne vpetosti v slovenski kulturni prostor, širšega pomena dolgoletnega izhajanja te revije, da torej ne gre samo za ožje strokovno glasilo slovenskih planincev. »Slovenci ga radičitajo,« smo o Vestniku povzeli v naslovu, »spisi njegovi prijajo njih čustvu«. Če smo pri čustvih, povejmo brez sramu, da so ob takih odločitvah prizadeta. Bolj prozaično tako poenostavljen pristop lahko tudi resno ogrozi izhajanje častitljive revije. Nič ni samo po sebi umevnega. Kdor tega ne razume, naj se o tem, kako težko je včasih ohranjati slovensko besedo, pusti poučiti našim rojakom onstran nekdanje državne meje. Če že moramo tujce skozi stisnjene zobe razumeti, je težko doumeti tako »neprijaznost« za domačim plotom. ◉

Iskal bom najlepše zavoje

Pogovor z Davom Karničarjem

✍ Mire Steinbuch

Davo Karničar
FOTO: GORAZD KOČJAN

Alpinist, ekstremni alpinistični smučar, učitelj in trener smučanja, alpinistični inštruktor, gorski reševalec, reševalec letalec, vodnik lavinskega psa, nekdanji tekmovalac v svetovnem pokalu alpskega smučanja, republiški članski prvak in podprvak Balkana v veleslalomu ter serviser v svetovnem pokalu. Poudarja, da vse to ne bi mogel postati, če se ne bi rodil v gorniški družini na Jezerskem, kjer so mu hribi in smučanje zlezli pod kožo. Leta 2000 ga je revija Men's Journal proglasila za najboljšega ekstremnega športnika na svetu, mednarodno združenje športnih novinarjev pa ga je nominiralo za nagrado World Alternative Sportsperson.

Smučal je s Triglava, Jalovca, Špika, Grintovca; čez Sinji slap, SV-steno Eigerja, V-steno Matterhorna, z Mont Blanca, Elbrusa, Annapurne (z bratom Drejcem); kot prvi Everest, štiritisočak Kamen na Kamčatki in z najvišjih vrhov vseh sedmih celin. Opravil je preko 1500 alpinističnih tur.

Kakšna priznanja si dobil v Sloveniji?

Srebrni častni znak svobode Republike Slovenije in Bloudkovo nagrado – na oboje sem zelo ponosen, priznanje Planinske zveze Slovenije, najvišje priznanje Turistične zveze Slovenije, s katerim sem mislil, da bom povečal prepoznavnost Jezerskega, vendar ni bilo posluha. Leta 2000 sem bil izbran za Slovenca leta; tedaj je športnik prvič na takem izboru prehitel politika. Poleg omenjenega je zame zelo pomemben tudi dogodek, ki ga prikazuje fotografija na steni za menoj – avdienca pri papežu Janezu Pavlu. Bil sem pri tedanjem predsedniku OK Juanu Antoniu Samaranchu, ki je dejal, da je bil moj vzpon na vrh Everesta neolimpijski, spust pa olimpijski.

Je Fritsch-Lindenbach v S-steni Grintovca še vedno najtežja presmučana alpinistična smer v Sloveniji?

Ja, ocena je S7.

Kolikokrat si presmučal Sinji slap?

Sedemkrat. Malo za korajžo. Je precej nevaren, temu zdaj rečejo *freeride*. Najbrž ga bom še kdaj.

Si kdaj pomislil na smučanje z vseh 14 osemtisočakov?

To je čista fantazija. Ko sem preučeval možnosti, sem videl, da Kangčendzenga in Makalu nikoli ne bosta presmučana tako, kakor jaz razumem smučanje z upoštevanjem etike – neprekinjeno z vrha do baze. Je pa to lepa ideja za prihodnje generacije.

Februarja 2001 si na ledeniku Khumbu vodil prvo smučarsko šolo za nepalske otroke. Je kaj možnosti, da bi to ponovil?

Takrat sem imel smolo, ker pri Everestu zaradi logike sponzoriranja nisem pristal, da bi bilo na odpravi več novinarjev. S tem sem se zameril marsikomu v novinarskem lobi-ju. Ko sem imel šolo na Khumbuju, so se obširno razpisali, kaj je treba Karničarju nositi smučī v Nepal; najprej kruha, nato pa take traparije. Takrat me je minilo, čeprav so smučī in čevlji še vedno tam. Res sem užival z otroki, ki so hodili

do tri ure, da so prišli do terena pod Ama Dablamom, pa se niso pritoževali, temveč so uživali. Tako veselje bi jim rad še kdaj pripravil.

Kako preživljaš družino, sedem otrok? Te je država primerno nagradila za tvoje dosežke?

Deset let sem imel status športnika svetovnega razreda, uveljavljal sem ga tri leta, potem pa sem prekinil. Ostalo je pri častnih poklonih; upanje imam še vedno, da se pomagati tudi drugače. Če se pošalim: živim od dobre volje moje žene in njenega potrpljenja. Povezujem se s proizvajalci alpinistične in smučarske opreme pri razvoju in promoviranju. Z ženo meniva, da se moraš v tem prelepem alpskem okolju znati preživljati s programi in ponudbo v turizmu.

Napisal si knjigo Alpinizem, samoljubje, ljubezen. Je (bil) tak tudi vrstni red vrednot v tvojem življenju?

Alpinizem sem skušal pojasniti skozi ti dve nasprotujoči si dejstvi. Samoljubje ni nekaj, česar bi se moral sramovati; moraš si ga priznati, je temelj, da lahko nekaj dosežeš. Pri naslovni definiciji še vedno vztrajam. Alpinizem je samoljubje in ljubezen do dejavnosti same in širše do življenja.

Torej drži trditev večji egoist – boljši alpinist?

(*Smeš.*) Uspehu na Everestu sem podredil vse drugo v življenju. Tudi z mislimi sem bil samo tam, ker sem bil prepričan, da to zagotavlja varnost izvedbe. S tem sem potrdil totalni egoizem.

Za razliko od drugih svoj egoizem priznavaš. Dobil sem vtis, da si nanj celo ponosen, ker je do neke meje pozitiven. Kdaj postane negativen?

Z lastnim egoizmom ne smeš povzročati škode drugim. Tega se v različnih življenjskih obdobjih zaveš različno. Pri višjem zavedanju odgovornosti do bližnjih se je zato težje lotevati skrajno egoističnih dejanj. Očitek, da pred odhodom nisi izpolnil dolžnosti v vsakdanjem življenju, gre s teboj, odhajaš z občutkom krivde. Tvegane stvari je treba delati v stanju pomirjenosti s samim seboj in z bližnjimi, ne smeš imeti slabe vesti. Ko odhajamo na tvegane težke ture, gremo potrjevat samega sebe. Sam sem se ločil, potem sem ustvarjal novo ognjišče in novo družino. Tiste tri ali štiri leta prehodnega obdobja nisem bil spodoben kakovostne akcije v hribih, ker nisem imel urejenih občutkov. Z neke odprave sem predčasno odšel domov iz Himalaje, ker so za menoj prišle nerazčiščene zadeve.

Pišeš knjigo.

Ja, v tujini me nagovarjajo še bolj kakor doma. Od mene pričakujejo, da napišem knjigo, četudi bi bila bolj slikanica. Želim si napisati knjigo o smučanju s sedmih vrhov. Obstajajo interesi na nemškem in angleškem govornem področju. Sem počasen, toda za menoj je gradnja hiše, majhni otroci, zato gre bolj počasi. Najprej bo izšla slovenska različica, verjetno konec naslednjega leta.

Vem, da si veren. Kaj želiš doseči z molitvijo?

To je precej intimna zadeva, ampak naj bo. Molitev je prošnja, da bi se pravilno odločil. Skozi obdobja se molitev

Na Monte Cristallu v Dolomitih FOTO: ARHIV DAVA KARNIČARJA

Prijatelj Franc Oderlap, s katerim je Davo opravil mnoge zahtevne vzpone. FOTO: DAVO KARNIČAR

razširi tudi na zahvaljevanje in takrat pomeni še več. Dokler se ne zahvaljuješ, ne čutiš, da si vreden pomoči. Tako sem vzgojen, tako čutim in verjamem.

Poglavje Everest. Nikjer nisem zasledil ocene težavnosti smučanja.

Na Everestu sta zelo izpostavljena zgornji greben in Hillaryjeva stopnja. Del hribovske javnosti dvomi v možnost smučanja. V razpravah sem začutil tudi kanček užaljenosti alpinistov, ker se je nekdo tam čez peljal dol. Večina pa je spregledala, da je bila odprava jeseni, ko je bilo snega dovolj, spomladi je stopnja kopna. Ocena tistih osmih metrov, ki sem jih *abručal*, je S6, naklon okoli 60 stopinj. Nadaljevanje z J-vrha do J-sedla je manj kakor S5. Poleg višine so bile nevarne klože. Težja je Lhotsejeva stena, zlasti prehod čez Ženevsko ostrogo. Tam je krepka S5, konstantna strmina, bilo je precej ledeno. Zahodna globel je ravnina, S2, vendar voziš čez razpoke. Najtežji del, smučarsko in psihično, je ob Ledenem slapu pod sedlom Lho La. Nenehna nevarnost plazov, območje je polno razpok, razbito in razrito od plazov.

V knjigi Z Everesta si napisal poglavje o vzponu in spustu. Dobil sem občutek, da si z goro vzpostavil erotičen odnos. Nagovarjaš jo kot ljubico, prosiš jo, naj te pripusti k sebi. Če to prevedem v vsakdanji jezik, jo nagovarjaš, naj ti dá. Si imel res toliko časa, da si to tuhtal med vožnjo?

Pred takim dejanjem si predstavljaš samega sebe v akciji. Bolj ko se bliža finale, bolj je meditacija intenzivna. Poskusiš si zamisliti vsak zavoj in težavo, kako ju boš obvladal. Prišlo je do komunikacije, ki si je v udobnem naslonjaču na toplem ne da predstavljati. Sagarmato sem vedno obravnaval kot ženskega spola. Zapiske sem naredil takoj po smučanju, bil sem zelo iskren, danes bi pisal bolj všečno jav-

nosti. Poglavje sem po zapiskih napisal na željo založnika, čeprav je sprva kazalo, da sem bom v knjigo samo podpisal.

Ostaniva še pri erotičnem odnosu: če je plezalni vzpon ali smučarski spust ljubzenska igra, kdaj pride do orgazma?

(*Smeš.*) Evforija nastopi z uspehom, s prihodom v varno cono. Takrat lahko potegnem to asociacijo. Prej ni časa za doživljanje veselja, pri zahtevnih projektih si ga ne smeš dovoliti. To je sicer v nasprotju s tem, da hodimo v hribe zaradi veselja, ko nas vsak korak osrečuje. Pri zahtevnih projektih je sprostitvev in največje veselje ali orgazem, kakor praviš, zavedanje uspeha, ko si dosegel absolutno varno območje.

Pri alpinizmu moraš v zakup vzeti smrt. Žal kaže, da brez tega ne gre. Vsaka smrt prijatelja, ti si izgubil celo brata, je boleča. Se skušaš iz nesreč iz kaj naučiti?

V praksi je tako. Začneš plezati. Uspel si v eni smeri, greš v novo, težjo. Bil si na meji, pa ti je uspelo. Stopnjuješ težavnost. Raste ti samozaupanje. Zaradi samopotrditve in uspehov, ker si bil velikokrat na meji in se je srečno izšlo, to dolgo časa pripisuješ lastni sposobnosti. Nočeš verjeti, da bi se ti lahko kaj zgodilo. Zaverovan si sam vase, upaš in čutiš, da se ti ne bo. Ko po dolgih letih ukvarjanja z alpinizmom spoznaš to, kar bi se moral že spočetka zavedati vsak, ki se vpiše v alpinistično šolo – da je sestavni del plezanja lahko tudi smrt, postaneš previdnejši.

Franc Oderlap je imel strašno smolo. Zelo dobro sta se razumela, bila sta prijatelja. Koliko je njegova smrt vplivala na tvojo odločitev, da se odpoveš smučanju s K2? Precej. Zelo veliko. S Francem sva veliko razpravljala o umestnosti tveganja na K2. Spraševala sva se, ali sva še

Na valovitih strminah Kavkaza FOTO: FRANC ZADNIKAR

sposobna tvegati toliko kot pred 10 leti, ko sva za uspeh potrebovala le lepo vreme. Zdi se, da ni treba, da izgorevam na istem nivoju – vsakih par let veliko tveganje in veliko smučanje. Prav je, da naredim korak naprej, da se izognem skrajnemu riziku in naredim še kaj drugega, čeprav rezultatsko ne tako imenitnega. Mislim, da je prav, da se tveganju zavestno izognem. Odločil sem se, da z osem-tisočakov ne bom več smučal.

Z nižjih hribov pa še?

Seveda, smučal in iskal bom najlepše zavoje, ki se lahko ponudijo. Raziskovalno in doživljajsko želim narediti bistveno več. Ob velikih projektih, če ostaneva pri vzporednici z goro in žensko, sta največje veselje in sreča na koncu. Tako mora biti, če se hočeš stvari lotiti približno odgovorno. Rad pa bi užival tako, kot kadar grem doma zaradi veselja v hribe, da bi bilo ves čas približno enako lepo. Da ne gre zgolj za preverjanje, ali sem še dovolj sposoben, temveč za uživanje. Imel sem že veliko sreče; če neprestano veliko tvegaš, tudi v vsakdanjem življenju živiš bolj napeto.

Z Martinom Strelom sta bila pred leti gosta v oddaji Spet doma. Med vama se je nekaj zakresalo. Strel je dejal, da gre tudi on lahko na Everest, saj če to zmore Karničar, zmore tudi on. Med plavanjem na Kitajskem je stavil, da bo prišel na Everest.

Strel me je celo poklical iz okolice Namče bazarja. Rekel je, da mu gre kar dobro, a da je dobil v pljuča neko bakterijo, ker nikakor ne more zajeti toliko zraka, kot bi ga rad. Dejal sem mu, da je to čudna bakterija, ki se z vsakim višinskim metrom bolj množi. (*Smeh.*) Med nama je v oddaji res prišlo do kratkega stika; morda zaradi moje samovšečnosti, ker sem dejal, da je med plavanjem in smučanjem z Eve-

resta velika razlika. Ko je on končal z etapo, je legel na posteljo in se prepustil maserjem, stregli so mu z vseh strani; mene pa je skrbelo, ali bom dobil tistega pol litra tekočine, do jutra me je bolj ali manj zeblo, nato sem šel naprej.

Pri Everestu imamo Slovenci prvi zakonski par na vrhu (Marija in Andrej Štremfelj), prvo nepretrgano smučanje z vrha in najtežjo smer po zahodnem grebenu. Kar nekaj alpinistov je v svetovnem vrhu, imamo vrhunske tekmovalke v športnem plezanju. Kako to komentiraš? Da je strup v majhnih »flaškah«?

Lahko bi rekli tudi tako. Za dva milijona je to čudež. Smo na obrobju Alp. Če se ukvarjaš z alpinizmom, slej ko prej dobiš kompleks, da se imajo tisti tam čez za bolj »ta prave« kot mi. Hočemo dokazati, da tudi mi zmoremo in znamo! Še nedolgo nazaj je bilo družbeno nezaželeno »štrleti« iz povprečja. To se je sicer spremenilo, naboj pa je ostal. Če konja predolgo zadržuješ, bo zbežljal, ko mu popustiš vajeti. Morda se bodo ti trendi počasi umirili, ne vem.

Zadnje dve leti imamo žalostno statistiko – izgubili smo pet izjemnih alpinistov.

Če skušam potegniti skupni imenovalac ... Najbolj nejasno mi je tisto, kar nam je najbližje. Bencetov odhod v razmerah, v katerih mu je bilo zagotovo jasno, kaj se dogaja. Izjemna smola, ki ni bila posledica tveganja, je bila pri Francu. V drugih primerih pa ... Želja, biti srčen hribovec, in izgoreti zaradi komercialnih vzgibov v hribih ... Miha se je zaradi tega trudil bolj, kot je bilo treba. Sam zagovarjam tezo, da je biti ekonomsko odvisen od hribov pogubno. Vse skupaj je morda splet nesrečnih nabojev, napačnih odločitev. Vsi narodi, ki so delali velike stvari, so doživeli svoje katastrofalno obdobje. Upati moramo, da bo v prihodnje bolje. ◉

Vedno znova sem presenečen, kako lepa je Slovenija

Jože Colarič, dobitnik zlatega častnega znaka PZS

✍ Pogovarjala sta se mlada planinka Stella Krsnik in Žiga Palka, zapisala Danica Rangus

Jože Colarič FOTO: ARHIV JOŽETA COLARIČA

Kakšni so vaši spomini na šolska leta?

Osnovno šolo Katje Rupena sem začel obiskovati leta 1962. Dala mi je zelo veliko znanja. Na tisti čas imam lepe spomine. V OŠ nismo imeli planinskega krožka, aktivni smo bili kot taborniki, bili smo medvedki in čebelice. Šolanje sem nadaljeval na gimnaziji v Novem mestu, torej v sosednji stavbi. Hvaležen sem profesorjem in sošolkam, sošolcem, ker sem tudi tam pridobil veliko različnega znanja. Nato sem šel študirat v Ljubljano. Zelo rad sem imel šport. Živel sem na Loki v Novem mestu, kjer so športna igrišča. Igrali smo košarko, roket, v osnovni šoli sem treniral celo nogomet, pozneje tudi atletiko. Šport imam pa še zmerom rad. Včasih še igram košarko, vendar sem prej zasopihan kakor v tistih letih.

Razvojni načrti Krke. Kako jo vidite npr. leta 2020?

Načrti so vsekakor optimistični. Krka gradi več novih, proizvodnih obratov, t. i. razvojnih kapacitet v Sloveniji in tujini. Glavna proizvodnja je v Novem mestu, nekatere izdelke pa proizvajamo v tujini, kjer smo na tržišču bistveno bolj navzoči. Trenutno zaposluje 8000 ljudi, od tega jih je skoraj polovica v tujini. Imamo 950 milijonov evrov prometa, kar je veliko. Verjamem, da bomo čez deset let bistveno večji po številu zaposlenih in tudi po rezultatih. Tako bomo lahko še več prispevali za dobro kraja, Slovenije in tudi širšega evropskega okolja.

Kakšni ste v medsebojnih odnosih, do sebe? Ali bi se podali tudi v politične vode?

Do sebe sem dokaj zahteven in enak odnos imam tudi do sodelavcev. Do prijateljev nisem pretirano zahteven, z njimi sem v prijateljskih odnosih, seveda pa pričakujem, da so tudi oni dobri prijatelji. Študiral sem ekonomijo, in sicer mednarodne ekonomske odnose, ukvarjam se z gospodarstvom in o tem, da bi šel v politiko, še nisem razmišljal. Moji načrti za prihodnost so povezani z gospodarstvom, s Krko.

Kaj menite, ali so v današnjem času preveč poudarjene materialne vrednote?

V podjetjih, kakršno je Krka, je pomembna vsaka vrednota, ki je na koncu povezana z materialnimi rezultati. V celotni družbi pa mislim, da je malo preveč poudarjanja materialnih vrednot in se, žal, pozablja na druge.

Veliko sva slišala o 15 Krkinih planinskih poteh (V skrbi za vaše zdravje skupaj osvajamo vrhove) po naši lepi domovini. Od kod vam tako dobra ideja in zakaj?

V Krki smo se pred približno enim letom pogovarjali o tem, kako bi naredili družbeno odmevno akcijo, in odločili smo se, da s Planinsko zvezo Slovenije sodelujemo pri označitvi petnajstih planinskih poti po vsej Sloveniji. Tako želimo čim več krkašev in Slovencev spraviti na noge in v gore. Videti je, da nam je kar uspelo, saj se je vsakega od prvih petih pohodov udeležilo po nekaj sto ljudi.

V letu 2009 se je Planinsko društvo Novo mesto preimenovalo v Planinsko društvo Krka Novo mesto. Zakaj ste se odločili pomagati društvu pri uresničevanju njihovih programov?

V Krki skrbimo za zdravo življenje in menimo, da je zelo podobno tudi poslanstvo društva, ki se je v lanskem letu preimenovalo. Hoditi v gore je nekaj zelo dobrega za zdravje ljudi. Tukaj smo našli povezavo. Pohvalno je, da je v našem društvu tako veliko članov, dobrih tisoč. Posebej smo veseli, da je med njimi veliko krkašev, zato smo z veseljem tudi pokrovitelj društva.

Ali radi zahajate v planine? Na Gorjance?

Vsekakor. V zadnjih petnajstih, dvajsetih letih še bistveno bolj kakor prej, moram priznati. Na Gorjancih sem bil nazadnje oktobra, ko je bila otvoritev Krkine pohodne poti. Zelo rad imam slovenske gore. Veselim se že, da bomo od marca naprej spet hodili po Krkinih poteh. V tem času hodim v sredogorje, kjer ni toliko nevarnosti snežnih plazov. Pred leti smo dvakrat s helikopterjem peljali poslovne partnerje na ogled planin. Čeprav je bil razgled prečudovit, je občutek veliko lepši, ko v lastnem znoju prideš na vrh Triglava. Lansko leto sem bil tudi na Kamčatki, kjer smo šli na vulkan Goreli. Bilo mi je zelo všeč.

Kaj ne sme manjkati v vašem nahrbtniku? Ste že kdaj obupali pod vrhom?

Rezervna oblačila, višinomer, kompas. V zimskem času pa še dereze, poleg dodatnih oblačil obvezno tudi kapa, rokavice ... Dobra malica se dobi v planinskih kočah. Pod vrhom še nisem obupal in upam, da se to ne bo nikoli zgodilo. Četudi dolgo hodimo, imam v sebi toliko kondicije, volje, optimizma in trme, da vedno pridem do cilja, tudi na Triglav, ne glede na vreme. Smešno pa se mi zdi, če v planinah vidim koga z dežnikom. To je sicer dobra obramba, kadar zelo dežuje in si vztrajen. Meni se zdi bolj priročna pelerina.

Kaj menite o množičnem obiskovanju gora ter vlogi planinskih koč in domov? Imate zaradi prepoznavnosti privilegije?

Hoditi v gore je res nekaj zelo zdravega in lepega. Ko prideš na vrh gore, se ti odpre razgled levo, desno, na vse strani, to je najlepša nagrada. Ker sem v športno planinski opravi, verjetno nisem tako prepoznaven. Ne zdi se mi, da bi bil privilegirani, tega niti ne pričakujem. Občutek je dober, če je blizu vrha planinska koča, kjer se lahko preoblečeš, kaj poješ, si odpočiješ. Ni pa nujno. Krka pomaga skrbeti za lep Planinski dom pri Gosposki, ki bo zagotovo še lepši. Sodelovali smo pri obnovi doma na Kredarici, pri sončnih kolektorjih.

Najlepše planinske poti po vašem izboru?

Gorjanci so zelo lepi, še posebej zato, ker so na Dolenjskem, so naši, tega ne smemo pozabiti. V sredogorju je lepo na vrhovih okrog Škofje Loke, če greš višje, pa Julijci, Savinjske Alpe, prečudoviti so pogledi s Karavank na Julijske Alpe. Vse to

Predsednik PZS Franci Ekar izroča priznanje Jožetu Colariču.
FOTO: VLADIMIR HABJAN

mi je všeč. Vedno poskrbim, da gremo en teden v Alpe, nato na Slavnik, spet v Alpe, na Nanos, Snežnik ... Zelo mi je všeč Snežnik, ker ima skoraj vedno snežno kapo, na vrhu je poleti veliko planik, pogled nanje je čudovit. Pravijo, da so tam medvedi, saj je včasih videti sledi. Menda vsi pozimi ne spijo, so pomešali letne čase. Ampak nevarno ni bilo še nikoli.

Kako se orientirate v naravi? Poznate slovenske markacije?

Preprosto, orientiram se po sončnem vzhodu in zahodu. Že pri tabornikih so nas učili, da mah raste na severni strani drevesa. Na uri imam tudi višinomer in kompas. Markacije poznam. Imam tudi knjigo o tem. Zanimivo, avtor je Novo-meščan Alojz Knafelc, po katerem se tudi imenujejo. Bil je planinec in kartograf, ki je večino svojega prostega časa namenil označevanju planinskih poti.

V minulem letu ste prejeli visoko planinsko priznanje, zlati častni znak Planinske zveze Slovenije. Čestitava! Kaj vam to pomeni?

Hvala. Planinska zveza Slovenije je dala priznanje Krki in meni za pomoč planinstvu in planinski organizaciji. Skupaj smo označili in uredili 15 planinskih poti po Sloveniji, ki jih bomo tudi vzdrževali. Krka že več let zelo uspešno sodeluje s Planinsko zvezo Slovenije, imamo posluš za odprave v tuja gorstva, pomagali smo pri izgradnji planinskega muzeja. Veliko število krkašic in krkašev pa tudi drugih smo spravili v gibanje v naravi. Mnogi so se že prej ukvarjali s planinstvom, to je samo še dodatna spodbuda za zdrav način življenja.

Vaše sporočilo nam, mladim planincem?

V vaših letih nisem imel možnosti, da bi hodil v gore, na različne kraje v Sloveniji in tudi drugam, zato želim to nadoknadi sedaj. Mladi, le hodite v gore, vsi, člani planinskega društva in tudi drugi, ker je to koristno, ker je zdrav duh v zdravem telesu, kakor pravijo. S tem spoznaš tudi domovino. Vse življenje lahko hodiš samo po slovenskih gorah, pa boš vedno znova presenečen, kako lepa je Slovenija!

Hvala, ker ste nas tako prijazno sprejeli. Želimo vam še mnogo prijetnih doživetij in varnih stopinj po gorah. ◉

V načrtu je bila Slemenova špica

Izlet v petih dejanjih ali pogled iz nahrbtnika

✍️ Primož Leban

Slemenova špica FOTO: MATEVŽ VUČER

1. DEJANJE: SPOZNAVANJE O NEIZOGIBNOSTI ALI ENKRAT JE TREBA ZAČETI

Vremenska provokacija ni zmotila mladeniča v nakani. Soparna spremenljivost ga še malo ni zmedla. Obvoza ni bilo več, spoznanje ga je doletelo mirnega, popolnoma spokojnega, niti zajokal ni, a vendarle je začutil nekaj mogočnega. Prilomastil je tisti zlovešči šelest iz bukovja. Še enkrat se je odkašljaj in polglasno, skoraj zarotniško ponovno sklenil: »Z Molnikom se pač ne bom sprijaznil. Molnik ni moj waitapu,« je še enkrat odločneje poudaril. Saj ne, da bi mu bilo gori zoprno ali pa da bi se mu zdel vzpon podcenjujoč, a tistih 582 metrov, kolikor jih ta »kucelj« naloži v višino, mu enostavno ni bilo več dovolj. Navsezadnje, v osmih mesecih se je do добра seznanil z razmerami na lokaciji. Vedno bolj domače se je počutil na molniških poteh. Čutil je, da prihaja čas za nadgradnjo. Odločitev se je bila doobra izkristalizirala: »Hočem višje, redkejšemu zraku naproti.« Vedel je, večkrat je namreč slišal, da je vse v glavi, zato je dobro vedel, kaj mu je storiti. Samo pognal bo kolesje, pripravil bo roditelja, da se jima bo zdelo, da je podvig njuna ideja. Da jo bosta kupila

in željno sodelovala na poti uresničitve. Rečeno – storjeno. Že v sredo zarana je jel sumljivo pogledovati proti vršacem. Hrepeneči stok je skozi dan zgolj stopnjeval napetost. Okoli osme zvečer, ko se je ravno kobacal iz prijetne večerne kopeli, je bil prvi del načrta izpolnjen. Odločevalca sta se že začela obnašati v skladu z njegovimi pričakovanji. Besno iskanje nekoč zelo uporabljanih »švick«, razglabljanje o prtljagi in času odhoda se je nadaljevalo še dolgo potem, ko je zadovoljno zaspal.

2. DEJANJE: JUTRANJI ZAPLETI ALI TRENUTEK ZMEDENOSTI

Komaj je dobro pomežiknil, že je ugledal dve režeča »frisa« nad sabo (pa nista bila šakala), ki sta zadovoljno čakala, popolnoma prepričana v genialnost svojega načrta, da potisneta njegovo nakano v novo fazo. Trenutek zmedenosti je sicer priklical zaskrbljen obraz, a že naslednji hip je dojel, da današnji dan ne bo minil v običajnem ritmu. Izza zamrežene postelje je namreč s kotičkom očesa ugledal nov, še po trgovini dišeč nahrbtnik, namenjen prenašanju carjev. Še sam se je

zarotniško, tako kot pravi »mafiozo«, torej samozavestno in na ves glas, zasmejal. Zaradi neučakanosti je mleko kar samo spolzelo po grlu navzdol in še kakec je pospešeno brzel plenici naproti. Med preoblačenjem ni zmozel mirnosti, menil je, da se vse odvija prepočasi, da preveč preišljujeta. Pravzaprav je postajal jezen, saj potrebe po takem obnašanju zares ni bilo. Sam je bil premislil vse podrobnosti tega dne. Jezno je zacepetal, povzdignil glas in v trenutku postal žrtev napačne interpretacije, saj je namesto v novem, bleščečem nahrbtniku, kakor si je bil zamislil, pristal na blazini kot vsak običajen dan. Malo debelo je pogledal, utihnil in spotoma pogledal proti Ferdu, slonu navihancu. Ta ga je toliko pomiril, da je še nekajkrat naključno udaril po pojoči knjigi ter se prepustil nenadzorovanemu toku dogodkov. Sicer je bila zabava z opazovanjem jutranje scene popolnoma dovolj za dober skok v pustolovščino. Osebkina sta tekala po stanovanju, nabirala stvari, jih metala ven, pa spet noter, preurejala in parlamentirala o možnih scenarijih. Sklenil je, da je bila za zadostne priprave očitno prekratka noč in je zato tolerantno molčal še naprej. Sčasoma je postal utrujen,

veke so se kar same zapirale, nejevoljno je moral priznati premoč ustaljenemu bioritmu.

3. DEJANJE: NEZNANA POKRAJINA ALI NAČRT SE URESNIČUJE

Vozil se je po neznani pokrajini. Ničesar ni prepoznal in vse mu je bilo novo. Pravzaprav niti ni dobro razbral, kaj vidi. Okolica je prehitro švigala mimo njega, da bi zmozel vsaj približno določiti stanje zunaj. A nekaj je vseeno opazil. Smogasto nebo se je pospešeno oddaljevalo, na levi in desni je opazil temnejšo zeleno, kot je je bil vajen doslej. Zadovoljno se je pretegnil ob spoznanju, da njegov načrt v resnici deluje. Res potuje in nikjer ni opaziti Molnika. Še enkrat je pogledal ven in se prepričal, da je pokrajina navkljub zamegljenemu, nejasnemu pogledu dejansko drugačna. Pomislil je še, da bi za večjo lagodnost nekako odmisлил enakomeren ropot, ko je od spredaj zaslišal opozorilo: »Vozi počasneje, manj sunkovito, zdaj se začnejo ovinki.« Od spredaj je še zaslišal nekaj renčanju podobnega, potem pa se je spet osredotočil na opazovanje. Zunaj so si spremembe sledile v hitrejšem ritmu, nebo je postalo sinje

barve, vsak ovinek je postregel s kako novostjo. Če so prvi desni ovinki nakazovali vstop v neprehodni smrekov gozd, so levi kmalu postregli s prepadnimi stenami, trenutek zatem pa je že lahko ugledal jaso s klopco pod macesnom. Sopihaajoči kolesarji in motorizirani iskalci presežkov ga niso preveč zanimali. Enostavno jih je bilo preveč, da bi se jim lahko posvetil. Tudi kočice ob poti je zgolj ošvrknil s pogledom, saj je takrat praviloma zagledal tudi bitja, ki jih dotle še ni videlo njegovo oko. Nekaj belega, frotirastega na štirih nogah se je sprehajalo mimo. Bolj je avto sopihal, višje so bili, širši so bili razgledi. Vse bolj neučakano je bental ter v mislih izbiral cilje. Pa tja gor, pa od tamle s sankami dol, pa na tisto melišče in na tistole frotirko. Samozavesti navkljub ga je obilje novosti, obilje še ne videnega, plašilo. In kaj za vraga pomenijo tiste oznake na modri podlagi, ki se pojavijo vsakih nekaj metrov? Na to vprašanje še zdaleč ni znal odgovoriti. Malo nad oznako 24 se je pokazala izravnava in ropotanje je obmolknilo.

4. DEJANJE: VEČ, KOT JE PRIČAKOVAL, ALI ČUDENJE NOVOSTIM

Končno se je uspel izviti objemu že skoraj premajhne lupinice. Sicer je protestiral, ko je intenzivno pomagal pri oblačenju, a je postopek ob prvem stiku z zunanjim svetom sprejel z razumevanjem. To so pravi hribi, si je mislil, ko je prvič ugledal neskončne skalne stebre, melišča med nizkimi borovci, s potkami prepletene prehode. Zrak je postregel s hladno svežino, nič zatohlega ni bilo v njem, vetrič je z lahkoto kuštral in na tleh je bilo še vedno mogoče zaznati silovitost nočnega neurja. Vzdušje je bilo prej jesensko kot poletno. A z načrtom so šli že predalet, možnosti za popolni umik ni bilo več. Še najhujši možni umik bi predstavljal zgolj umik v kočico, kjer bi se že našlo dovolj zanimivosti, da dan ne bi šel v franže. Vseeno je bila to zgolj skrajna možnost, saj je bila odločenost vpletenih prevelika za kakršen koli kompromis. Končno sta se šerpi pripravila in ga naložila v nahrbtnik. Sedaj se je šele začela zabava. Bojda je ježa slonov podobna temu, kar je izkusil v nekaj naslednjih urah. Malo naprej, malo nazaj, metri pa izginjajo pod nogami. Zgodba je tako zavila novemu poglavju naproti, saj so nekaj korakov naprej ujeli izbrano

stezico in se začeli vzpenjati. Skoraj je že zajokal, ko ga je hotelo rušje ugrabiti, a je tudi tokrat vztrajal v tišini. Navsezadnje je on predlagal iskanje waitapuja, navsezadnje je on želel višje, on je bil tisti, ki si je zaželel novih spoznanj. Zato je zdržal teh prvih petnajst minut v nizki temno zeleni. Slika iz realnosti se je z vsakim zibom navzgor lepšala, ni minilo veliko, ko je bila že skoraj identična tisti idealni predstavi iz prvih trenutkov spoznanja. Molniška panorama se s to pač ni zmogla primerjati. Preskok je bil prevelik, da bi ga zmogel zadržati zase, zato je zavriskal s polnimi pljuči, noge je vzdignil v zrak, skoraj do ust, in si pripravil ekstremno zibanje. Še šerpo je usmeril v pravo stran in že sta poskakujoč občudovala strmine Prisojnika, Razorja, Planje. Pogled vstran je postregel z modrovanjem o malce resnejšem hribolazenju v stenah Šitne glave, Male in Velike Mojstrovke. Čeprav je bilo slišano mešanica nostalgije in načrtov ter lovskega paberkovanja, je prisluhnil z zanimanjem. Razumel je bolj malo, a slišati je bilo zanimivo. Z zanimanjem je čakal, kaj ga bo presenetilo v nadaljevanju. Vreme je medtem začelo kazati sumljivo poletni obraz, žgoče sonce se je vsake toliko izvilo iz objema zašpehianih oblakov in skoraj soparno posijalo. Na srečo ima njegov nahrbtnik pripravljen senčnik, potep je bil zato še vedno zgolj v užitek. Pot se je vila v okljukih proti velikemu macesnu, kjer bi morala biti prva malica. A se je zmotil v predvidevanju. Za macesnom so se okljuki nadaljevali, ritem hoje ni pojenjal in kmalu na sedlu so ujeli še eno podobno družbo. Skrajno vljudni pozdrav je razkril, da družbica sestavljena iz vnukinje, *ome* in *großfoetra* (starega očeta), verjetno prihaja izza severnih meja.

5. DEJANJE: PRIDIH PRAVE PUSTOLOVŠČINE ALI VREMENSKI OBRAT NA VIDIKU

Izpeljava načrta se je prelevila v sklepno fazo. Večjih odstopanj ni bilo in zato se je požirek aptamila še toliko bolj prilagel. Pred njim se je odprl svet, o katerem je le slutil in ga v resnici ni zmogel celega zaobjeti. Lahko je že zagledal tako zeleni cilj. Pravi hribi čisto od blizu, skala, da bi jo skoraj lahko zatipal, če bi znal hoditi, razgiban teren za plazenje, travne zaplate z macesni za senco in miren počitek. Od spodaj

Izlet v neznano FOTO: MAJA USNIK

je prihajal šum Male Pišnice, iz stene so odmevala povelja, na sredini pa se je razgibano kazala krnica, vsa razdrapano od učinkov silne narave. Ostanki ledenikov so skupaj z ostanki velikih odlomov sestavili izjemen ambient. Tam na desni strani je pot peljala naprej, cilju naproti. Tja je usmeril svoji šerpi, tam je naletel na prvo poplezavanje, resda v nahrbtniku, in tam je ves pozoren spremljal stopicanje po ozki polički s skoraj prepadnim iztekom na desni strani. A pot je bila markirana, napredovali so z iskricami v očeh. Bolj so se bližali jezercem, večja je postajala utrujenost in z njo je prihajala tečnost. Verjetno zgolj kot posledica velikega višinskega preskoka, saj se je že cel dan gibal na višini 1800 metrov nad morjem. Še več, približeval se je točki z zapisom 1911 nmv, kot je pisalo na vrhu Slemenove špice, in nestrpnost je bila vedno večja. Na jezercih je ukazal še zadnji postanek pred naskokom na vrh. Na hitro se je pomiril, ustavil konje in spet preklopil v prešerno razpoloženje. Postanek je bil zaukazal zgolj za toliko, da se okrepeča, malo spočije in oceni razmere. Sonce se je namreč že spet skrilo za oblake, sopara je še malo bolj pritisnila in oblaki so se zgostili skoraj tako, kot da bi se želeli spraviti v konzervo. Dodatno

gubico skrbi so povzročili še pogledi sestopajočih. V njih ni bilo zaslediti brezskrbnosti. Vseeno sta šerpi na hitro postavila bazni tabor in povabila h gostiji preostale prebivalce jezerc. Na malico so tako prišle 3 kavke, 25 mravelj in en hrošč ter 12625 mušic. Od vseh naporov je pomotoma poslal 3 mravlje v večna lovišča, a večje škode vseeno ni napravil. Edinole šerpi sta bila zaskrbljena spričo dejstva, da je *mastermind* v silnem skoku za mravljo z eno nogo pristal v bobku. Vonjave za nazaj so bile zagotovljene. Zaradi ponovnega ogleda linij nekaterih legendarnih podvigov se je prestopanje v baznem taboru malo zavleklo. In že je iz Tamarja povleklo, malce je zagrmelo, že je začel preštrevati prve kaplje. Vrh je zato tokrat izostal, a sam je bil zadovoljen. Uspel je povonjati pridih prave pustolovščine v zaresnih hribih. »Mah, kakšen Molnik,« si je še zamrmral, »odslej rinem samo še gor. Samo da jima prodam idejo, kot da bi bila njuna.« Na povratku v dolino je že sladko dremal. Pustolovščina utruja tudi največje med junaki. ◦

Aktivna majica Merino

- naraven material
- zagotavlja toploto
- dobro dihanje
- greje tudi v mokrem

45,90 eur **-28%**
32,90 eur

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

ostale izdelke v akciji si ogledate na:
www.kibuba.com

NOVA GOGGLE
MODULATOR[®] LENS
PHOTOCHROMIC TECHNOLOGY

MODULATOR[®]
Photochromic Technology

MODULATOR[®] LENS: the more UV light exposed to the lens, the darker the lens will become. P60 PLUS / CARBO GLAS[®] COATING: maximum protection against lens fogging and scratching. FLOW TECH[®] VENTING: avoids fogging and optimizes the flow of air over the inside of the lens. www.bolle.com

bolle
FOR SPORT. FOR LIFE.

Dežela prostranstev

Bogojina, Tešanovci, Selo na Goričkem

✍ Milka Bokal 📍 Marjan Bradeško

Goričko, kjer je doma samota

Zdaj sva v tej deželi brezmejnih razdalj, v Prekmurju. Misel nanjo trenutno marsikaterega Slovenca navdaja s trpkostjo. Toliko ljudi je brez dela. Hodiva po poti, na kateri v tem predzimskem času ni kolesarjev, čeprav je namenjena njim. Kolesarska pot vodi od Bogojine do Tešanovcev, nato pa proti Goričkem. Po njej sva se namenila do tistega Sela, v katerem je želja po druženju povezala slovenske vasi z imenom Selo, Sela, Sele. Že štirinajsto srečanje bo letos, vsakič v eni od slovenskih Sel. Najbrž ni naključje, da je predlog vzniknil na obrobju Slovenije, v samotni, a živi vasi.

Ravnina je neskončna. Oči, vajene, da se uprejo v gozdove in hribe, tu ne najdejo opore in nekam nenavadno, skoraj izgubljeno se počutim. Kot da sem na prepihu narave, kot da me bo veter zdaj zdaj odnesel daleč proč. Po drugi strani pa ta neskončnost razdalj budi tudi vzvišen občutek – kot da sem del neba. Toliko ga je v tem Prekmurju. Igre oblakov, vetra in sončne svetlobe na njem ponujajo oblike vseh vrst. Zemeljska izoblikovanost tu ne pritiska na človeka.

Najina pot sega od obzorja do obzorja. Njive, posejane s temno zeleno ozimno

pšenico, vasujejo z bolj svetlimi travniki. Med njimi so preprejeni grabni, ob katerih se je ujelo grmovje in nižje drevje. Na obzorju bodejo v nebo vitke postave topolov. Njive so zorane globoko, zemlja je temno rjave barve. To je znamenje rodovitnosti, kamna ne najdeš v njej. Rahlo vlažne brazde se svetijo od medlega sonca. Ni čudno, da je bilo tu v Tešanovcih pred meseci svetovno prvenstvo v oranju. Vas je tako našla tisto, kar jo dela dragoceno.

V Tešanovcih zavijeva proti »hribčkasti« pokrajini Goričkega. Spotoma se ustavi še v trgovini; taka je, ki jih ni več veliko. Prodajalec je za pultom. Ko rečeva, da greva do Sela, mu zaprepaden izraz šine čez obraz.

»Ja, hm, tam bo treba pa gor in dol. No, pa saj bo šlo.«

Beseda mu je zastala in skoraj pomilovalno naju je pogledal. Tak je bil tudi pozdrav ob odhodu. Mogoče so ljudje vajeni hoditi samo po delovnih opravkih, ne pa »kar tako«.

Od daleč pozdravlja majhna cerkev. Ne, ni, ko prideva bliže, vidiva, da temna ograja omejuje pokopališče, opazna stavbica pa je poslovilna vežica. Na njej je napis: Vstali bomo v žitek večni. Zdi se

mi, da to javno razglašeno posmrtno življenje lepo sodi v to neskončnost razdalj. Ta »žitek večni« prikrito vabi ljudi. Vsi bi ga bili radi deležni. Mogoče ne zavestno, podzavestno pa se gotovo večina trudi zanj. Vsak ga tudi po svoje dokazuje, eni z zanikanjem, drugi z delom. Kdor ga povezuje s filozofskimi podlagami, je lahko srečen. Še najbolj naravno je nesmrtnost doseči z nadaljevanjem rodu, s potomstvom. Nisem suha veja, če mene ne bo več, bodo moji zanamci hodili po teh poteh.

Mimogrede zavijeva na pokopališče. Ta je navadno verna slika kraja in odnosa do tistih, katerih imena so vklesana v hlad kamna. Pestrost napisov tu ni tako bogata kot v bližnji Bogojini, kjer je na spomenikih vse polno verzov. Večinoma ne govore o posmrtnem življenju; beseda bolj vpleta trpljenje, trud in skrbi življenja, ki je minilo.

Zdi se, da čas le ni prevelik gospodar teh prostranstev, da si ljudje tu še vzamejo trenutek in drug drugemu in tudi pokojniku namenijo nekaj pozornosti, nekaj več kot le ime in priimek ter letnice začetka in sklenitve časa na njegovem zadnjem domu. Je mogoče tudi njihovo doživljanje

Romanska rotunda iz prve polovice 13. stoletja pri Selu na Goričkem

globlje? Saj je tudi rojstvo v tej pokrajini pospremljeno s čustvi, s pesmijo. Zberejo se prijatelji, znanci in pojejo na zdravje novemu članu te družbe. Hiša, v kateri se to zgodi, pa je deležna še posebne pozornosti. Po dvorišču nasteljejo slamo. Pravijo, da želijo mehko postlati novi bilki na človeškem travniku.

Približava se hribom. Mehke, nežne oblike vabijo, da bi jih kar pobožal. Zdaj se bo začelo tisto nekaterim nerazumljivo »gor–dol«. Polje se rahlo dviguje, živa zelena barva pojema in počasi prehaja v nežno rjavo. Vse kaže, da višje na njivah zemlja nima zadosti vode. Drevje je golo, le sem in tja med turobno temno rjavo barvo gozdov oko privabijo zeleni bori. Po tleh je vse polno hrastovega listja.

Vijugavo prideva do Vučje Gomile. Na desno se razprostira gozd z velikimi prti podrasti temno zelene barve, na levi pa so črtaste prazne brajde vinogradov in sem ter tja njive. Zemlja je tu ilovnata, skoraj oranžasta, ne daje vtisa, da bi semenje na njej bogato obrodilo. Ob cesti starejša ženska kosi travo, pozneje zveva, da za »svoje pujseke«. Radovednost, kakšna je njena govorica, zastavi korak k njej.

»Od kje pa sta prišla?«

»Iz Bogojine.«

Mamka sklene roke od začudenja:

»Iz Bogojine, ja, a nimata biciklina?«

»Ne, avto imava v Bogojini.«

»Ja, zakaj se pa ne pelata z njim?«

Spogledava se, tudi mamka se nasmehne. Razume najino pohodniško vnetost, midva pa tudi njeno »skrb« za fizični blagor prišlecev.

Spet greva naprej. Tu je doma samota, le delavec na električnem drogu se trudi s popravilom. Nebo iz lilasto modrega zenita prehaja v sivo na obzorju. Vinogradi se vrstijo na obeh straneh. V daljavi sili v nebo cerkva v Fokovcih.

Spet je ob cesti mamka. Postava je enaka prejšnji. Ruto ima na glavi, roke so sklonjene k delu. Obrne se k nama, midva pa k njej. Pogled v obraz razodene, da je celo življenje živela z zemljo.

»Kako je kaj?«

Običajno vprašanje, ki daje možnost, da se človek lahko tudi izmuzne iz besednih oklepov.

»Slabo. Hči in zet sta zdaj doma. Ni službe, ni penězov.«

Pogleda v gumijasto cev na bližnjem asfaltu, ki jih je zdaj po Prekmurju vse polno.

»Nafto iščejo povsod po Prekmurju, a še vodovoda nimamo, tega naj nam zgradijo.«

»Ja, pa tako lepo hišo imate.«

»Je bila zgrajena že prej, ko je mož v Avstriji delal.«

No, pa smo tam. Veselost ne veje iz teh besed. Mamka se je odprla, kot je odprta ta pokrajina. Verjamem v sožitje narave in ljudi, ki živijo na njej. Ob njenih zadnjih besedah se spomnim stare ljudske pesmi iz te pokrajine. Nekako tako gre: bolje bi bilo, da me mati ne bi rodila, kot da mi je Amerika usojena. Taka prizadetost, kolikor vem, ni ujeta v veliko slovenskih ljudskih pesmih ali pa celo v nobeni. Pa vsaj ne bo spet časov, da bi se tako občutje razživel v teh ljudeh.

Noč se je bližala in veter je pognal svoje sile. Oblaki na zahodu so se pretrgali in nizko novembrsko sonce je posijalo skozi okno na nebu. Čudno nenavadna svetloba je pozlatila del te pokrajine, legla je na gozdove na obzorju in raztresene hiše na holmih. Svetel pas se je še malo razširil, nato pa obstal na zoranih njivah. Da bi le vesel in obilen kruh zrasel na njih. ◉

Znami na pot

Divjina pred domačim pragom

Dolina Gračnice

✍ in 📍 Gorazd Gorišek

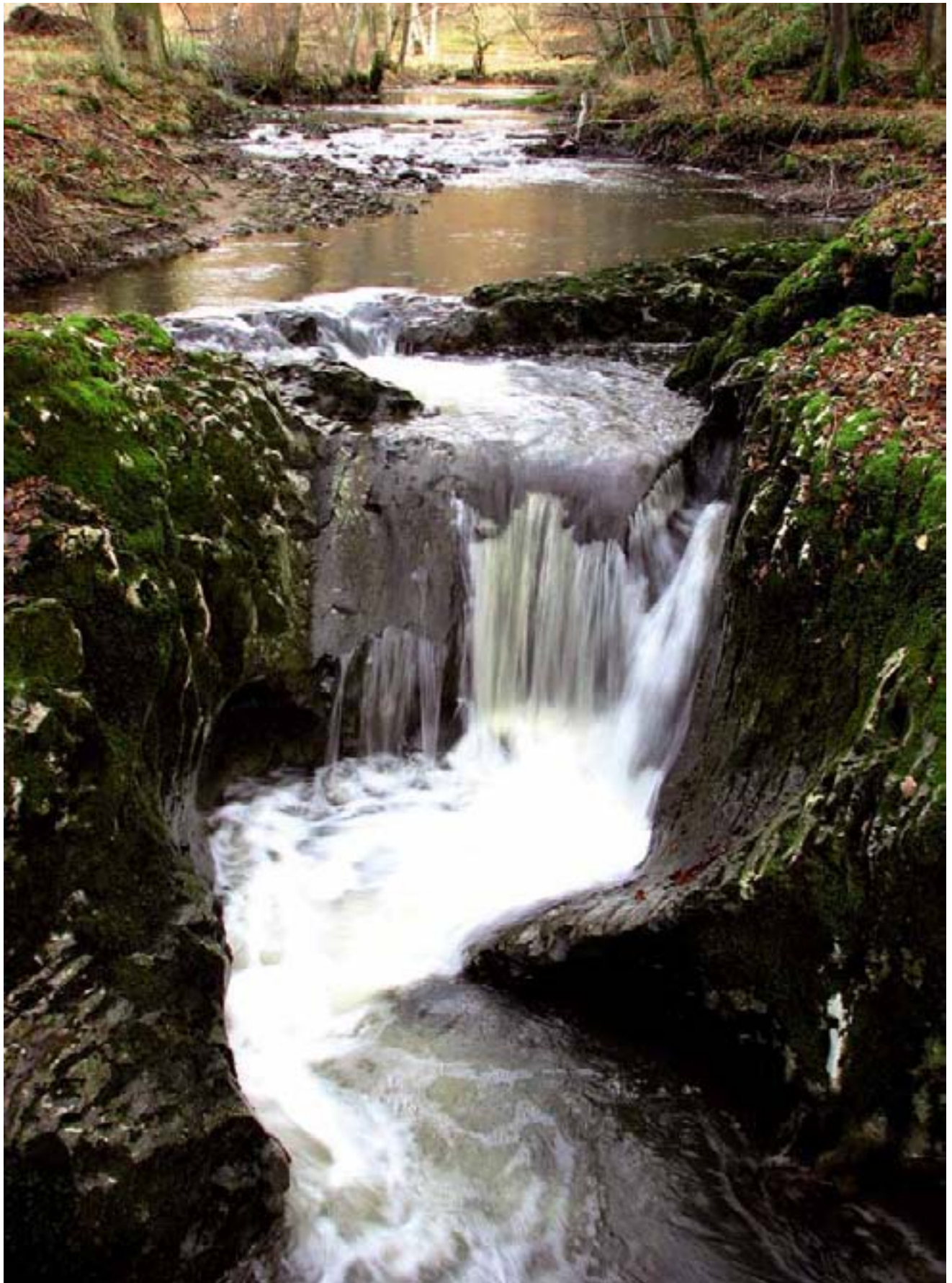
Veliko Kozje nad dolino Savinje

Rudolf Badjura je v vodniku Zasavje iz leta 1928 v poglavju »Izprehodi in izleti iz Rimskih Toplic« zapisal, da se v Jurklošter pride »skozi zanimivo divjeromantično sotesko Gračnico«. Z leti se je e izgubil, skrivnostna dolina pa je ostala, tako kot težko življenje ljudi, ki so še vztrajali na krčevinah nad reko. Veliko domačij, predvsem najbolj oddaljenih, dandanes sameva. Strehe so se sesedle same vase, les je strohnel. O nekdanjem domu priča zidovje skromnih bivališč, ponekod pa le majhna ravnina in sadno drevo sredi gozda. Spominjam se otroških let, ko so v Lokavcu in okoliških vaseh v revnih domovih visoko nad dolino še živeli starejši ljudje. Zgodba je bila povsod podobna. Otroci so odšli, starši pa so do konca svojih moči vzdrževali dom in pridno obdelovali borno ped zemlje. Ko so odšli k počitku, so se vrata zaprla. Za vedno.

Veliko je tudi lepših, svetlejših spominov. Z vrstniki smo hribolazili že takoj, ko smo shodili. Položnega, kaj šele ravnega sveta pri nas ni veliko in večinoma smo se prej znali vzpenjati v hrib kot hoditi po ravnem. Popolnoma nič nenavadnega ni bilo, če smo prišli domov z naših raziskovanj opraskani in raztrgani, pozimi pa z večine smučarskih dogodivščin še mokri in zasneženi povrhu. Seveda nas je zeblo, velikokrat smo drgetali

od mraza, a zbolel je malokdo, če pa že, se je pozdravil prej, kot je petelinu uspelo trikrat zapeti ... V tem sestavku vas torej vabim domov, v kraje, kjer sem odraščal. Večina pozna pristope na Veliko Kozje, Lisco in ostale planinske cilje, ki se jim bom posvetil v opisih, s »prednje« strani. Železnica in glavna cesta, ki vodita ob Savinji in Savi, sta veliko priročnejši izhodišči kot vožnja v odročne kraje ob Gračnici, od koder pa na vrhove prav tako vodijo označene poti in kjer je zavoljo odmaknjenosti veliko več miru in tišine.

Dolino Gračnice s pritoki prištevamo k predalpskemu Posavskemu hribovju, ki je po zadnji regionalizaciji največja slovenska pokrajina. Za primerjavo naj navedem, da je obsežnejša od celotnega sredozemskega sveta, ki je razdeljen na sedem pokrajin. S pomočjo Save in Savinje lahko ta obširni sredogorski svet med Ljubljansko kotlino, predgorjem Kamniško-Savinjskih Alp, Sotlo in dinarskim območjem razdelimo na južni, zahodni in vzhodni del. Prvi z najvišjim Kumom na čelu se razprostira južno od Save, drugi s Čemšeniško planino, Mrzlico in Kopitnikom zahodno od Savinje, tretji, kjer kraljujejo Veliko Kozje, Lisca in Bohor, pa vzhodno od nje. V slednjem bomo našli tudi opisano področje.

Korita nad Počerejskim slapom

Počerejski slap na Gračnici

Jeseni med potjo na Lovrenc, spodaj cikovt

NARAVNE ZNAMENITOSTI

To je svet strmih gozdnatih bregov, prepadnih pečin, skalnih osamelcev, globokih sotesk, številnih slapov, brzic, grap in jam. Večina naravnih znamenitosti je skrita očem, saj dolina turistično še ni toliko razvita, da bi k vsaki vodila označena pot in bi bile ob njej postavljene informacijske table. V teh krajih bodo pravi izziv našli ljubitelji naravnih lepot, ki znajo in zmorejo sami raziskovati divje strmali nad dolino. Kljub vsemu pa so nekatere zanimivosti dostopne vsem. Zaradi izjemnih naravnih vrednot je bil precejšen del doline Gračnice z vrhovi nad njo vključen v območje Natura 2000. Prav tako je ta predel predlagan za vključitev v Kozjanski regijski park.

Gračnica sodi med najbolj ohranjene reke vzhodne Slovenije. V njene tolmine smo kot otroci veselo skakali in zganjali ostale norčije. Skupaj z dolino Bistrice je središčna prečna os Kozjanskega v smeri vzhod–zahod. Izvira pod Planino pri Sevnici in se po dvajsetih kilometrih izlije v Savinjo. Do Mrzlega Polja, razen Počerejskega slapu, leno vijuga po odprtem svetu, z Marofskim slapom pa skoči v ozko dolino, ki se razširi le na nekaterih mestih. Poleg omenjenih slapov, ki ju bom opisal posebej, je še posebej zanimiva soteska Grohotje med Krničjo in Vranjo pečjo, v kateri je prostor izključno za divjo reko in cesto. Do križa na vrhu Krničje peči se lahko povzpnete iz severno ležeče vasi Velike Gorelce. To je pravi kraj za ljubitelje prostranih razgledov s prepadnih pečin.

RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO

V dolini Gračnice ter na gorskih travnikih in gozdovih nad njo se je do danes ohranilo veliko zanimivih rastlinskih vrst. Med gorskimi cveticami je veliko takšnih, ki jih pogosto srečujemo v alpskem svetu našega visokogorja, tukaj pa so njihova najnižja

MAROFSKI IN POČEREJSKI SLAP

To sta največja slapova na Gračnici. Marofski je visok 10 metrov in v globino pada tik pod vasjo Mrzlo Polje (lokalno Marof), kjer so tudi ribniki za ljubitelje ribolova. Počerejski slap je nekaj posebnega med slovenskimi slapovi. Gračnica najprej teče skozi slikovita korita, nato smukne v predor pod pečino, ko pa spet priteče na svetlo, se v dveh stopnjah požene v plitev tolmun. Marofski slap bomo opazili že iz avtomobila, k drugemu pa se bo treba malo sprehoditi. Z Mrzlega Polja (Marofa) po glavni cesti dober kilometer proti Planini pri Sevnici. Vrh klanca stoji kapela, kjer pustimo vozilo in se po travnatem kolovozu usmerimo desno navzdol. V nekaj minutah pridemo do zapuščenega mlina, od koder lahko občudujemo Počerejski slap.

Marofski slap ob novoletnem deževju

in hkrati najvzhodnejša rastišča. Najbolj znano je brez dvoma rastišče Clusijevega svišča na Lovrencu. Simbol naših krajev, ki ga domačini imenujemo kar »ta veliki encijan«, ponavadi cveti konec aprila, še zdaleč pa to ni edina roža, ki zasluži našo pozornost. Tod raste tudi »mali encijan«, nekateri mu rečejo »zaspanček«, njegovo pravo ime pa je tržaški svišč. Pomembna je rumeno cvetoča opojna zlatica, endemit Posavskega hribovja. V skalah na Velikem Kozju in spoštljivih prepadih Vranje peči nad sotesko Grohotje bomo lahko občudovali avrikelj. Na senčnatih skalnih bregovih nad Lokavškim potokom raste slavni Blagajev volčin, katerega domače ime »kraljeva roža« uporabljamo tudi pri nas, pa čeprav je do Polhovega Gradca kar daleč. Med ogrožene vrste prištevamo še kranjsko lilijo, celo plejado orhidej in še marsikaj. Na cvetočih gorskih travnikih okoli Lovrenca, Lisce, Trojice, Kolmana in Boršta kot tudi v vlažnih grapah, soteskah in stenah najdemo še veliko drugih cvetic.

V gozdnatih strminah, ki so prekinjene z večjimi in manjšimi skalnimi osamelci, bomo med številno populacijo divjadi srečali tudi gamse, na katere sicer prej pomislimo ob obisku visokogorja. Če so slednji skorajda vsakodnevni znanci, pa je precej redke obiskovalec medved. Pred dvema letoma smo na snegu in blatu z zanimanjem opazovali njegove stopinje. Ornitologi imajo veliko možnosti za opazovanje in proučevanje ptic. Poleg poznanih in razširjenih vrst lahko, če imamo srečo in dovolj vztrajnosti, v skalah Vranje peči občudujemo sokola selca, ki velja za najhitrejšo ptico na svetu. Tudi njegovemu sorodniku škrjančarju so prepadne pečine nad Gračnico zelo všeč. Posebej moram omeniti belovratega muharja, ki ponavadi gnezdi na Velikem Kozju v starih votlih drevesih, pred leti pa je za vzgojo mladičev izbral kar macesen ob hiši.

Divjina v dolini Gračnice

»Most ljubezni« čez
Gračnico pri kartuziji
Jurklošter, spomin
na Friderika in
Veroniko ...

Rebrčina. Nekoč je bila trden dom staršev z devetimi otroki.

ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE VRANJA PEČ

Če imamo dovolj časa, se lahko povzpne na enega najbolj divjih krajev nad dolino Gračnice, ki je tudi arheološko zelo pomemben. Vranja peč skupaj s Krničjo pečjo ustvarja slikovito sotesko Grohotje. Spomladi bomo lahko občudovali rumene cvetove avriklija, če pa bomo imeli posebno srečo, bo nad nami krožil sokol selec. Neopisljivo veličasten prizor! Dostop na Vranjo peč je kratek (z gozdne ceste, ki semkaj pripelje iz Paneč, petnajst minut), vendar zahteven. Ozka stezica vodi mimo najdišča na prepadni in zelo razgledni skalni rob. V mokrem odsvetujem! Tik pred pečino so bile stavbe postavljene na terasah, ki so vidne še danes. Zraven naj bi bila tudi cerkev. Najdišče je bilo odkrito, ko so gozdarji ob gradnji nove ceste naleteli na grobove. Vse obiskovalce prosim, da ne kopljejo in odnašajo ničesar ter to delo prepustijo strokovnjakom. Tega odstavka nisem napisal zato, da bi semkaj s slabimi nameni prišli »ljubitelji« starin, temveč zato, da bi resnični občudovalci lepote uživali v divji naravi in za sabo pustili samo svoje stopinje.

KULTURNA DEDIŠČINA

Širši javnosti je verjetno najbolj poznana kartuzija Jurklošter, ki jo je ustanovil krški škof Henrik I. okoli leta 1170. Pred njo je bila na slovenskih tleh le Žička kartuzija, Bistra pri Vrhniku in Pleterje pod Gorjanci sta bili ustanovljeni kasneje. Za zgodovinski opis ni prostora, zato vas lepo vabim na ogled cerkve sv. Mavricija in kartuzije, pravzaprav tistega, kar je od nje še ostalo. Strokovnjaki vam bodo z veseljem razložili, kar vas bo zanimalo. Spomnili vas bodo tudi na Friderika in Veroniko. Most nesrečne oziroma prepovedane ljubezni slovenske različice Romea in Julije, ki se v bližini pne čez Gračnico, je nema priča nekdanjih dni, ki jih je Televizija Slovenija pred leti predstavila v dokumentarcu meseca.

Februarja 1944 je z Bohorja prišla znana XIV. divizija. Pod Lovrencem jih je ujela huda zima, zato so se še težje prebijali naprej. V ozki dolini ob sotočju Lokavškega potoka in Gračnice je v spopadu z Nemci, v katerem so bili udeleženi tudi otroci, padel komandant Šerčerjeve brigade, Belokranjec Ilija Badovinanac. Spomenik in nikoli uveli cvetovi ob njem nas spominjajo na težka vojna leta. Vsako leto februarja je organiziran tridnevni tradicionalni pohod po poteh XIV. divizije od Sedlarjevega ob Sotli do Gračnice, kjer je tudi spominska slovesnost.

Na razglednih travnatih holmih stojita cerkvi sv. Trojice in v opisu predstavljenega sv. Lovrenca. V obeh je sveta maša le nekajkrat na leto. Podobno je tudi pri cerkvi v Lokavcu, ki je kot edina v Sloveniji posvečena sv. Kolomanu. Čeprav svojega prostora ni našla čisto na vrhu hriba, se ob lepem vremenu z vaškega pokopališča vidijo najvišji vrhovi Grintovcev. Večkrat obiskani cerkvi sta sv. Kancijan nad Lahovim grabnom in sv. Miklavž v Lazišah.

Ob potokih je bilo v preteklosti veliko mlinov in žag. Električna, ki je prišla v te kraje zelo pozno (v Lokavec šele leta 1966), je vodno moč vse bolj potiskala v pozabo. Na Lovrenc bomo šli mimo nekdanjega rudnika svinca. Kopali so ga ob koncu 18. stoletja, kasneje pa delo za kratek čas oživili med prvo svetovno vojno in še slabih deset let po njej. V današnjem času je še komaj mogoče opaziti vhod v dva opuščena rova, ostalo pa je ime Jame (V jamah), ki je med domačini še zelo živo. Prav tako še vedno rečemo »v mlinu«, »pri žagi«, »na gomili« in »pri šoli«, ki so jo tudi zaprli sredi sedemdesetih let. Če boste (predvsem starejše) domačine pobarali o pravilni smeri do cilja, vam bodo ob teh imenih, ki jih ni na nobenem zemljevidu, precej lažje razložili, kod in kam. Pa srečno pot! ◉

Kartuzija Jurklošter, ustanovljena leta 1170, je bila ena od treh najstarejših srednjeevropskih kartuzij.

Dolina Gračnice – informacije

Dostop: V dolino Gračnice pridemo iz Celja po dveh smereh. Prva vodi proti jugu. Skozi Laško se pripeljemo v Rimske Toplice, kjer zavijemo levo čez Savinjo in nadaljujemo po njenem levem bregu do sotočja Gračnice in Savinje. Tod je izhodišče za vzpon na Veliko Kozje. Iz Celja dobrih 20 km. Druga možnost dostopa iz Celja vodi v Šentjur. Za njim zavijemo desno proti Dobju pri Planini, kmalu za njim pa je v zaselku Loke odcep desno v dolino Gračnice. Tudi do tod je iz Celja dobrih 20 km. Na cesti po dolini Gračnice je bil letos asfaltiran še zadnji kratek

odsek med Jurkloštom in Marofom. Zelo primerno za rekreativne kolesarje, njihovi gorski kolegi pa bodo našli svoj teren na številnih gozdnih cestah na Tajni, Volušu in Rudeniku.

Koče: Planinski koči sta samo na Lisci (Tončkov dom, tel. 03 57 35 016, in Jurkova koča). Apartmaji so na turistični kmetiji Kozmus v Panečah (tel. 03 57 35 034) in tik ob Gračnici »Pod gamsom« (tel. 041 753 593). Ta stoji pod prepadno pečino, ki se dviga neposredno iz reke, z nje pa si že od leta 1926 okolico ogleduje gams,

do katerega vodi strma stezica. Za ogled kartuzije Jurklošter pokličite Zavod Odon, tel. 031 528 784.

Literatura:

Marjan Pergar, Posavsko hribovje, Ljubljana, PZS, 2004;
Slovenija – pokrajine in ljudje, poglavje o Posavskem hribovju, Mladinska knjiga, 2001;
Karel Gržan, V znamenju Oriona, Odon, 2008; zanimiva knjiga o astroarheologiji in odkritju doslej neznanih gradišč v dolini Gračnice, ki

so bila v davni umeščena v prostor na osnovi zvezdnih koordinat.

Zemljevidi:

Posavsko hribovje – zahodni del, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2002;
Posavsko hribovje, Boč – Bohor, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2003;
Celjska kotlina, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije, 2004;
Posavsko hribovje, turistična karta, 1 : 75.000, Kartografija, 2008.

Z nami na pot

Turno smučanje nad Pustriško dolino

Tullenkogel, Gaishörndl in Kreuzspitze

in Uroš Prelovšek

Razgled z vrha Tullenkogla proti jugu

Veliko Kozje je za Velikim Javornikom na Bohorju najvišji vrh Posavskega hribovja med Savinjo in Sotlo, a mu skoraj petdeset metrov prednosti pred slavno vzhodno sosedo Lisco ne pomaga prav veliko. Vršna »kapa« je gozdnata, zato se nam odličan raz-

gled, ki seže do osrednjih Grintovcev in Triglava, ponuja šele s prepadne pečine nekaj višinskih metrov pod najvišjo točko, kjer sta tudi vpisna knjiga in žig. Razgledišče je zelo izpostavljeno! Predvsem na razposajeno mladež velja dobro paziti.

Zahtevnost: Lahka označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 993 m

Višina izhodišča: 200 m

Višinska razlika: 793 m

Izhodišče: Sotočje Savinje in Gračnice v vasi z enakim imenom; iz Rimskih Toplic po cesti proti Jurkloštru 2,5 km.

Koče: Ob opisani poti ni planinske postojanke. Pod zahodnim pobočjem Velikega Kozja, stran od naše poti, stoji Gašperjeva koča, 436 m.

Časi: Gračnica–Veliko Kozje 3 ure

Sestop 2 uri

Skupaj 5 ur

Sezona: Vse leto, tudi pozimi, če le ni preveč snega.

Vodnik: Marjan Pergar, Posavsko hribovje, Ljubljana, PZS, 2004.

Zemljevidi: Posavsko hribovje – zahodni del, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2002; Celjska kotlina, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije, 2004; Posavsko hribovje, turistična karta, 1 : 75.000, Kartografija, 2008.

Kolmanski hrib z Gomile FOTO: GORAŽD GORIŠEK

Opis: Začnemo pri mostu čez Gračnico (smerne table), ki se že po nekaj metrih pod večjim železniškim mostom izlije v Savinjo. V nekaj minutah pridemo do tovarne otroškega pohištva Sadeko, za katero se še vedno pogosteje uporablja stara nemška popačenka Štoglajz. Kratek, a koristen nasvet: domačine vprašajte, kje je Štoglajz, in ne, kje je Sadeko, ker vas bo marsikdo samo debelo gledal ... Nad tovarno se po cesti povzpemo do manjšega za-

selka in dalje proti desni do gozda, kjer je razpotje. Nadaljujemo po zgornji cesti, od katere se kmalu poslovimo in stopimo levo na kolovoz, ki nas skozi gozd pripelje do domačij Romšak in Šmit. Tod je malo težko najti nadaljevanje. Markacijo bomo zagledali na zgornji strani gospodarskega poslopja. Stopimo na udoben travnat kolovoz, ki nas bo v zložnem vzponu pripeljal do gozdne ceste, na kateri se obrnemo levo. Po njej hodimo dober kilometer

Lovrenc, 722 m, skozi Lokavec

Lovrenc je priljubljena izletniška točka med Velikim Kozjem in Lisco. Dostopen je po več označenih poteh: iz Loke, Radeč in z Brega, mi pa se bomo na vrh odpravili s severne strani skozi dolino Lokavskega potoka. Travnik pod cerkvijo svetega Lovrenca je zavarovan kot botanični naravni spomenik državnega pomena. Tukaj je najvzhodnejše in hkrati najnižje ležeče rastišče Clusijevega svišča v Sloveniji, ki se mu ob pomladnem

cvetenju pridružijo tudi druge gorske rože. Omeniti je treba vsaj še dve: tržaški svišč in opojno zlatico. Slednja je endemit, saj raste samo na območju med Mrzlico in Lisco. Vse obiskovalce naprošam, da ne teptajo, trgajo ali celo izkopavajo prelepih gorskih cvetic. Nadaljevanje neodgovornega početja nekaterih »ljubiteljev narave«, ki jih v preteklosti ni bilo malo, lahko znamenito rastišče popolnoma uniči!

Zahtevnost: Lahka označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 722 m

Višina izhodišča: 220 m

Višinska razlika: 502 m

Izhodišče: Sotočje Gračnice in Lokavskega potoka pri ribogojnici in (zaprti) gostilni Blatnik. Iz Rimskih Toplic po cesti proti Jurkloštru dobre 4 km. Pri smerokazu za Lokavec (tudi planinski tabli za Lovrenc in Lisco) zavijemo desno na lesen most čez Gračnico. Za njim je dovolj prostora za parkiranje. V bližini je tudi spomenik padlemu komandantu Ilji Badovincu, ki je padel v boju XIV. divizije.

Koče: Ob opisani poti ni planinske postojanke. Na domačiji Centrih v bližini cerkve svetega Lovrenca, kjer sta tudi žig

in vpisna knjiga, bodo z veseljem poskrbeli za žejne planince.

Časi: Blatnik–Lovrenc 2 uri

Sestop 1.30 ure

Skupaj 4 ure

Sezona: Primerno v vseh letnih časih.

Največ obiskovalcev pritegne Lovrenc spomladi (v drugi polovici aprila), ko je travnik pod cerkvijo ves moder od cvetočega Clusijevega svišča.

Vodnik: Marjan Pergar, Posavsko hribovje, Ljubljana, PZS, 2004.

Zemljevidi: Posavsko hribovje – zahodni del, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2002; Celjska kotlina, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije, 2004; Posavsko hribovje, turistična karta, 1 : 75.000, Kartografija, 2008.

Sveti Lovrenc FOTO: GORAŽD GORIŠEK

do velikega razpela ob cesti. Tukaj se na levo odcepi približno pol ure dolga pot, označena z rdečimi trikotniki, ki nas po slemenu s kratkimi vzponi in spusti pripelje na Jankovo špico (lokalno Gomilo), kjer so postavljene klopce. Ta ovinek vsekakor priporočam. Vrnemo se do križa. Tabla za Veliko Kozje nas povabi na stezo, po kateri pridemo do kmetije Mlinarič. Mimo hiše in čez travnik dosežemo gozd. Od tod imamo do jezera z legendo na voljo dve možnosti: uradna (beri: dolgočasna) markirana pot, ki se uporablja zadnjih nekaj let, vodi po vodoravnem kolovozu in se kasneje (še vedno po kolovozu) obrne proti levi navzgor. Na voljo pa je tudi stara, planinsko precej zanimivejša različica, ki se kmalu, ko stopimo od kmetije v gozd, odcepi levo navzgor. Na začetku je treba malo iskati. Najbolje storimo, če se po desnem robu manjšega kamnoloma povzpemo nekaj višinskih metrov navzgor in z malo iskanja bomo kmalu stopili na udobno pot, ki nas bo ob starih markacijah na drevesih vodila proti levi navzgor do sedla, desno od razgledne Velike peči. Kratak vzpon

nanjo je tako rekoč obvezen. Samotne domačije Lokavca gledamo kot iz letala! Vrnemo se na sedlo, nato pa se nekaj časa vzpenjamo po zelo strmem gozdu in kasneje precej zložnejše nadaljujemo do stika z uradno potjo. Pot na nekaterih mestih ni več dobro uhojena, a so stare markacije na drevesih zelo pogoste in z orientacijo ne bi smelo biti težav.

Nato smo hitro pri jezeru z legendo, na kar nas opozori napis ob poti, legendo pa lahko preberemo na drugi strani lesene table ob »vlažni kotanji«, saj tudi jezero samo živi bolj v ljudski domišljiji in se napolni le ob deževju.

Do stika z markirano potjo, ki pripelje od Lovrenca, ni več daleč. Na razpotju se obrnemo desno in po vršnem slemenu dosežemo najvišjo točko. Čaka nas še kratek spust na drugo stran do razgledne pečine z obsežnim razgledom. Tik pred njo je na levi strani poti spominska plošča ponesrečenemu planincu.

Sestop: Vrnemo se po isti poti. Spodaj lahko kombiniramo staro in novo različico.

planinskiVESTNIK · FEBRUAR 2010

Lovrenc, 722 m, skozi Lokavec

Opis: Z izhodišča se napotimo v ozko dolino Lokavškega potoka. V njej je prostora le za nekaj hiš, potok in cesto. Za našim hrbtom se nad Gračnico dviguje strma Vodiška peč, pred nami pa bo ostro oko v bližini razpela opazilo zvonik cerkve svetega Lovrenca. Po dobrem kilometru pridemo do kapele. Pri njej jo uberemo po desni gozdni cesti, ki nas mimo nekdanje osnovne šole in že davno opuščene rudnika pripelje do stare domačije, kjer je bil včasih mlin. Kmalu zatem pridemo do razpotja. Cesti vodita levo in desno, nas pa markacije usmerijo med njima na gozdni kolovoz, malo višje pa desno

na stezo. Po njej hitro pridobivamo višino, prečkamo nekaj kolovozov in se nazadnje po enem izmed njih povzpemo do domačije Dežan. Od tod je naš cilj že zelo blizu. Do glavnega slemena nas loči le še nekaj minut vzpona po strmem kolovozu. Panorami, ki je bila že do sedaj z vsakim korakom obsežnejša, se pridruži še dolina Save. Krenemo levo in mimo kmetije, kjer se lahko okrepčamo in oskrbimo z žigom, dosežemo kapelo in bližnjo cerkev svetega Lovrenca.

Sestop: Vrnemo se po isti poti.

Clusijev svišč
FOTO: GORAZD GORIŠEK

Lisco pozna skoraj vsak planinec. Za to je precej razlogov. Z zaobljenega travnika na vrhu je odličen razgled, ki seže čez meje naše domovine, tik pod vrhom sta dve planinski postojanki in meteorološka postaja z radarjem, do vrha pripelje asfaltirana cesta, na Lisci pa je tudi manjše smučišče. Tod se od-

vijajo množične prireditve, kot je dan slovenskih planincev, svoje vzletišče so si uredili jadralni padalci in še bi lahko našteval. Na vrh poleg ceste pripelje tudi veliko označenih poti, ki se bolj ali manj uspešno izognejo asfaltu. Opisal bom seveda tisto, ki vodi iz doline Gračnice.

Zahtevnost: Lahka označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 948 m

Višina izhodišča: 355 m

Višinska razlika: 593 m

Izhodišče: Jurklošter; iz Rimskih Toplic po dolini Gračnice 15 km.

Koči: Tončkov dom na Lisci, 927 m, tel. 03 57 35 016, odprt vse dni razen ponedeljka; Jurkova koča na Lisci, 927 m.

Časi: Jurklošter–Lisca 2.30 ure
Sestop 2 uri
Skupaj 5 ur

Sezona: Primerno v vseh letnih časih, tudi pozimi, če le ni preveč snega.

Vodnik: Marjan Pergar, Posavsko hribovje, Ljubljana, PZS, 2004.

Zemljevidi: Posavsko hribovje – zahodni del, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2002;

Posavsko hribovje, Boč – Bohor, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2003; Celjska kotlina, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije, 2004; Posavsko hribovje, turistična karta, 1 : 75.000, Kartografija, 2008.

Lovrenc in Lisca izpod Velikega Kozja
FOTO: GORAŽD GORIŠEK

Veliko Kozje, 993 m, Lovrenc, 722 m, Lisca, 948 m, Ješovec, 934 m, Rudenik, 900 m

Če smo se na prvih treh turah iz doline Gračnice povzpeli na posamezne vrhove, bomo na zadnjem pohodu izvedli prečenje glavnega slemena, ki je obenem tudi razvodnica med »našo« in savsko dolino. Dolgo turo bomo začeli v vasi Gračnica, od koder se bomo povzpeli na Veliko Kozje. Sledil bo spust mimo okameneloga dinozavra, prečenje do Lovrenca, z njega na Lisco, kasneje pa bomo

hodili čez Ješovec in Rudenik do vasi Prapretno. Iz nje ni daleč do Planine pri Sevnici, kjer si lahko ogledamo marsikatero zanimivost. Severno od tega kraja je povirje Gračnice, ki kot majhen potoček leno vijuga po ravnici in nič ne kaže, da bo kasneje bučala v slapovih in ozki soteski. Izhodišče in konec pohoda sta različna. Kdor bo znal rešiti to logistično težavo, ga čaka zanimiva tura.

Zahtevnost: Lahka označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 993 m (Veliko Kozje).

Višina izhodišča: 200 m

Višinska razlika: 2100 m (približen seštevek vseh vzponov in spustov)

Izhodišče: Sotočje Savinje in Gračnice v vasi enakega imena; iz Rimskih Toplic po cesti proti Jurkloštru 2,5 km.

Koči: Tončkov dom na Lisci, 927 m, tel. 03 57 35 016, odprt vse dni razen ponedeljka; Jurkova koča na Lisci, 927 m.

Časi: Gračnica–Veliko Kozje 3 ure
Veliko Kozje–Lovrenc 1.30 ure
Lovrenc–Lisca 1.30 ure
Lisca–Ješovec–Rudenik–Prapretno 3.30 ure
Skupaj 10 ur

Sezona: Vsak letni čas nam podari kaj lepega. Spomladi lahko uživamo ob pogledu na cvetoče gorske travnike, poleti hodimo v hladu mogočnih dreves, jeseni občudujemo neverjetne barve, pozimi pa nam bo pod nogami škripal sneg, medtem ko se bodo tam daleč belili velikani našega visokogorja.

Vodnik: Marjan Pergar, Posavsko hribovje, Ljubljana, PZS, 2004.

Zemljevidi: Posavsko hribovje, zahodni del, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2002; Posavsko hribovje, Boč – Bohor, planinska karta, 1 : 50.000, PZS, 2003; Celjska kotlina, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije, 2004; Posavsko hribovje, turistična karta, 1 : 75.000, Kartografija, 2008.

Orhideja - bezgova prstasta kukavica
FOTO: GORAŽD GORIŠEK

Opis: Iz Jurkloštra se napotimo po cesti v Lahov Graben. Dobra dva kilometra od izhodišča pri avtobusni postaji zavijemo levo čez Lahomščico, nato pa takoj desno in se mimo nekaj domačij (cesta medtem postane makadamska, markacije so kolikor toliko zanesljive) povzpne do smerne table, ki nas povabi levo navzgor čez travnik. Nato hodimo po stezah in kolovozih mimo obnovljenih in zapuščenih domačij. Markacije je treba tu in tam malo loviti, saj je mimo hiš in čez travnike shojeno skoraj povsod. Če imamo možnost, povprašajmo domačine, kod in kam, sicer pa se dobro razglejmo pri zadnji markaciji. Višje nas le še tu in

tam pozdravi kakšna osamljena hiša, večinoma pa hodimo čez travnike in skozi gozd, kjer naletimo na dve zelo zanimivi Knafelčevi markaciji. Vrli označevalec poti ju je narisal kar na nočno posodico, ki visi na drevesu ... Nad »kahlo« kmalu dosežemo pot z Bohorja na Lisco, kjer se obrnemo desno. Kratkemu strmemu vzponu sledi prečkanje ceste, nadalje pa nas čaka prijetna hoja čez travnike Male Lisce, ki nas skozi gozdičke pripelje do položnega smučišča, po katerem dosežemo najvišjo točko z razgledno ploščo.

Sestop: Vrnemo se po isti poti.

Opis: Iz Gračnice se na prvi vrh povzpne po znani poti – glej opis Veliko Kozje! Kratak povzetek: od mostu po cesti mimo tovarne otroškega pohištva, navzgor v gozd, nato mimo dveh domačij po travnatem kolovozu na gozdno cesto, po njej do razpela, od tod desno navzgor do zadnje domačije. Po eni od opisanih poti (navijam za levo) do jezera z legendo in naprej čez vrh Velikega Kozja na rob razgledne prepadne pečine. Vrnemo se čez najvišjo točko in na razpotju nadaljujemo naravnost navzdol proti Lovrencu. Ob koncu strmega spusta bomo levo nad potjo zagledali okameneloga dinozavra. Sledi še en krajši sestop, nato pa se pot vije po slemenu s krajšimi vzponi in spusti. Pri razpelu moramo zaviti z novo nadelane gozdne ceste levo na stezico, ki nas mimo pečin pripelje do manjšega

peskokopa. Za naslednjim ovinkom že zagledamo cerkev svetega Lovrenca, do katere ni več daleč. Od nje sestopimo na drugo stran do ceste, zavijemo desno po njej, a jo že po nekaj metrih zapustimo, se usmerimo levo ter v rahlem vzponu, kasneje pa vodoravno prečimo južna pobočja Kamrice. Sledi spust do osamljene domačije, nato pa spet prečimo južna pobočja naslednjega vrha – Njivce. Kmalu smo pri novi domačiji. Pod njo

stopimo na gozdno cesto, po kateri sestopimo do asfaltirane ceste, ki pripelje z Brega. Najprej jo prečkamo, malo višje pa nas na ostrem levem ovinku smerokazi usmerijo desno. Po stezi se mimo cerkve svetega Jožefa povzpne na zaobljeni travnati vrh Lisce. Z vrha sestopamo v vzhodni smeri po smučišču, kasneje pa po prijetni stezici vzporedno s cesto do travnikov Male Lisce. Po prečkanju ceste strmo sestopimo do sedla pod Ješovcem.

Na vrh, kjer je žig Sevnške planinske poti, se povzpne po poti čez travnk. Z Ješovca nadaljujemo po stezi proti vzhodu po glavni razvodnici med Savo in Gračnico ter njunimi pritoki. Dolgo časa se spuščamo, sprva strmeje, nato pa položneje. Mimo vzpetin lvc in Ojstrež, ki ju prečimo na južni strani, dosežemo domačijo pod Rudenikom. Sledi še spust po kolovozu in gozdni cesti do vasi Praprotno.

Tullenkogel je podolgovata gora med dolinicama Wilfernertal in Kristeinertal v pogorju Deferegger v bližini Lienza na Vzhodnem Tirolskem. Poleti je brez hudih težav dostopna tudi družinam s starejšimi otroki, pozimi pa je zelo primerna za turno smučanje. Če potujemo mimo Lienza in imamo

dovolj časa, se nanjo lahko povzpemo »spotoma«. Turni smuk je izvedljiv tudi ob zmerni količini novozapadlega snega, saj glede na konstitucijo terena ni velike nevarnosti plazov. Z vrha se ponuja čudovit razgled na bližnje Lienške Dolomite in na Visoke Ture z Velikim Klekom.

Zahtevnost: Lahek, odseka srednje zahteven turni smuk (I-II). V spodnji polovici vzpona je lahko nekaj težav z orientacijo.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema. V primeru trde podlage prav pridejo sreniči.

Nadmorska višina: 2552 m

Višina izhodišča: 1440 m

Višinska razlika: 1150 m

Izhodišče: Nad zadnjo kmetijo v vasi Bichl, okraj Assling; do tja po cesti iz Lienza 17 km (Ljubljana–Bichl 228 km).

Koče: Smučarska koča Compedal športnega društva iz Asslinga, 1920 m, ki pa ni nujno odprta. Kontakti: turistični urad v Lienzu, LRC Lienzer Dolomiten, e-naslov: info@dolomiten-sport-lienz.com, faks: +43 (0) 4852 65999, telefon: +43 (0) 4852 65999.

Časi:

- Bichl–smučarska koča Compedal 1.30 ure
- Smučarska koča Compedal–Tullenkogel 2 uri
- Skupaj vzpon 3.30 ure
- Sestop/smučanje 1.15 ure
- Vse skupaj 4.45 ure

Sezona: Druga polovica zime in zgodnja pomlad, v primeru snega vso zimo.

Vodnik: Rudolf in Siegrun Weiss, Kurt Schall: Genuss Schitourenatlas, Südtirol & Oesterreich Süd, Schall-Verlag, 2002.

Zemljevidi: OeK 179 Lienz, F&B WK št. 182 Lienzer Dolomiten-Lesachtal, 1 : 50.000, Kompass št. 47, Lienzer Dolomiten-Lesachtal (vrisani turni smuki), Mayr, Wanderkarte Hochpustertal, 1 : 35.000 (vrisani turni smuki).

Na rami pri 'dveh križih' FOTO: UROŠ PRELOVŠEK

Gaishörndl, 2615 m, iz Kalksteina skozi dolino Alfental

Izjemno lep turni smuk na mejno goro med Vzhodno in Južno Tirolsko, po mnenju nekaterih eden najlepših v Alpah in primeren tudi za neizurjene turne smučarje. Strmejša, zahtevnejša dela sta skok nad planino Ruschletalm (1915 m) v zatrepu spodnjega dela doline Alfental in vršni del. Z vrha je enkratni razgled na Dolomite z Monte

Crystallom, na Grossvenediger in na okoliške gorske verige. Turo je možno podaljšati na sosednji Toblacher Pfannhorn (2663 m) na nasprotni strani sedla Pfantörl, vendar je privlačnejše smučanje po severnih pobočjih gorske pregrade, ki poteka od Toblacher Pfannhorna na zahodu do Gannekofla na vzhodu, nazaj v Alfental.

Zahtevnost: Srednje zahteven turni smuk (II). Nevarnost plazov je zmerna, ob huššem sneženju je izrazito povečana v zatrepu spodnjega dela doline pri planini Ruschletalm.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, sreniči za skok nad Ruschletalmom in za vršni del, dereze v primeru trde ali poledenele podlage.

Nadmorska višina: 2615 m

Višina izhodišča: 1639 m

Višinska razlika: 990 m

Izhodišče: Parkirišče pri cerkvi v Kalksteinu, 1639 m. Iz Lienza do Innervillgratna v Villgratentalu 39 km, od tod do Kalksteina še 5 km.

Koče: Koč ob poti ni.

Časi:

- Kalkstein–planina Ruschletalm 1 ura

- Planina Ruschletalm–plato nad planino (»skok«) 30 min
- Plato–Gaishörndl 1.30–2 uri
- Skupaj vzpon 3–3.30 ure
- Smučanje 1–1.30 ure
- Vse skupaj 4–5 ur

Sezona: Pozna zima, zgodnja pomlad.

Vodnika: Rudolf in Siegrun Weiss, Kurt Schall: Genuss Schitourenatlas, Südtirol & Oesterreich Süd, Schall-Verlag, 2002; Siegfried Garnweidner: Erlebnis Skitouren; Die 100 schönsten Touren in den Alpen; Bruckmann, 2004.

Zemljevidi: Mayr, Wanderkarte Hochpustertal, 1 : 35.000 (vrisani turni smuki); OeK 177 St. Jakob; F&B WK št. 182 Lienzer Dolomiten-Lesachtal.

Na vrhu FOTO: UROŠ PRELOVŠEK

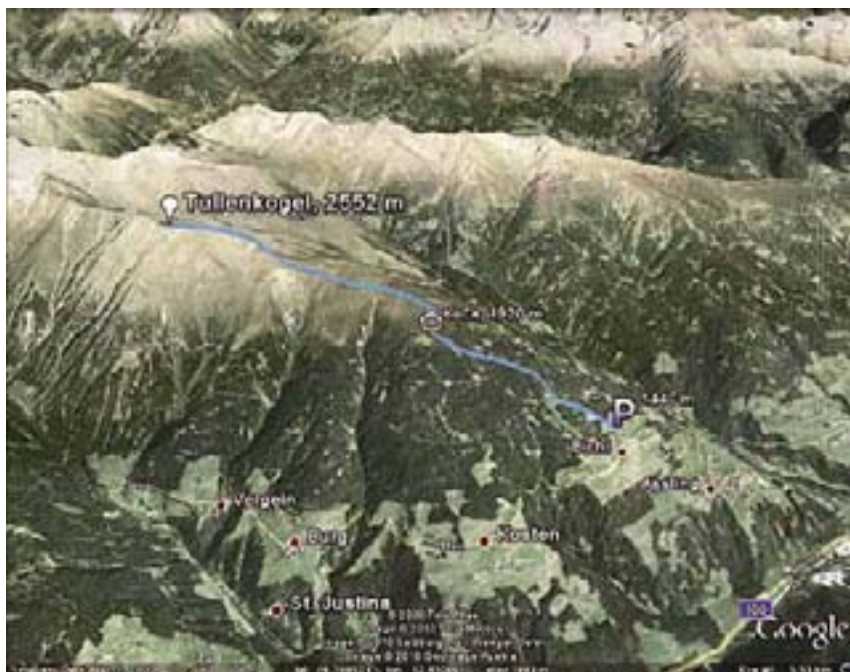
Opis: Začnemo na parkirišču ob cerkvi in restavraciji v Kalksteinu. Povzpemo se skozi gozdiček in nadaljujemo proti jugu ob makadamski cesti čez planino Alfental. Na desni je vrsta lesenih koč, na levi pod potjo potok Alfentbach. Kmalu pridemo do konca ceste in razcepa, kjer se v levo odcepi dolinica

Marchental s potokom Marchenbach, obdana s strmimi pobočji. Nadaljujemo desno proti jugozahodu ob potoku Alfentbach skozi dolino Alfental. Pot se zložno dviga, po uri hoje smo pri koči na planini Ruschletalm, 1915 m. Zagrizemo se v strm breg naravnost pred sabo. Če je podlaga trda, bodo

Opis: Z izhodišča nad zadnjo kmetijo v Bichlu, kjer je možno parkirati, nadaljujemo v desni ovinek in naprej po cesti, ki se vije po gozdnato-travnatem pobočju. Kmalu za ostrim levim ovinkom na višini okrog 1700 m zapustimo cesto in se usmerimo desno gor čez travnik. Pot vodi mimo manjših lesenih vikendov, visokogorski gozd se tu že redči. Poleg razgleda na Lienške Dolomite so lepi pogledi na sosednji Böses Weibele, ki leži onkraj Wilfernertala na severovzhodu. Ko premagamo travnato pobočje, dospemo do smučarske kočice Compedal. Nadaljujemo po neizrziti kotanji proti severozahodu skozi vse redkejši gozd. Kmalu pridemo do vzočja obširnega hrbita in se vzpnemo nanj do dveh lesenih križev. Razgled na vse strani je od tod enkratno, mesto pa primerno za nekoliko daljši oddih. Nadaljujemo proti vršnemu delu gore čez zgornji del obširne visokogorske planine Compedal. Tudi na njej stoji smučarska kočica, ki prav tako ni pogosto odprta. Sledita neizrzita izboklina in sedelce, zatem pa strmejši vzpon nekoliko v desno. Ko se povzpemo približno do višine 2370 m, nadaljujemo po razmeroma ozkemu hrbitu, ki se kmalu razširi. Vrh gore se že vidi in hitro ga dosežemo.

Smučanje: Smučamo v smeri pristopa. Obstaja varianta, po kateri se nad planino Compedal usmerimo levo navzdol in smučamo po hrbitu proti vzhodu do pristopne poti na sosednjo Reiserspitze (ali Reiserspitz), 2517 m. Če imamo časovno rezervo, lahko obe turi (Tullenkogel in Reiserspitze) opravimo v enem dnevu.

planinskiVESTNIK · FEBRUAR 2010

Gaishörndl, 2615 m, iz Kalksteina skozi dolino Alfental

tu zelo prav prišli srenači. Strmina čez pol ure popusti. Stojimo na robu obsežnega razgibanega platoja, od koder nadaljujemo v smeri zahod-jugozahod proti sedlu Pfanntörl med Toblacher Pfannhornom in Gaishörndlom. Preden dosežemo sedlo, se usmerimo desno, proti severu, na vršni del gore. Ta je obsežen in proti vrhu vedno strmejši. Na vrh se brez prehudih težav povzpemo po desni strani pobočja, kjer naklon ni prestrm.

Smučanje: Smučamo v smeri pristopa, pri čemer je možnih variant veliko, odvisno od trenutnih razmer. Zelo privlačno je smučanje po severnih pobočjih gorske pregrade, ki poteka od Toblacher Pfannhorna na zahodu do Gannekofla na vzhodu, nazaj v spodnji del doline Alfental. Če nam je tura prekratka, jo lahko podaljšamo z vzponom na Toblacher Pfannhorn (2663 m) na nasprotni strani sedla Pfanntörl. Če smo odlično telesno pripravljene, imamo dovolj časa in ugodne razmere, pa lahko v istem dnevu opravimo tudi turo na Kreuzspitze.

Kreuzspitze je s turnosmučarskega vidika izjemno zanimiva gora nad zatrepom doline Villgratental. Dostop vodi skozi slikovito mejno dolino Rosstal, pot pa je popestrena z zgodovinskimi učnimi tablami. Presenetljivi, naravnost fantastični so razgledi z vrha – na Dolomite s Tremi Cinami, na okoliške vrhove villgratenskega pogor-

ja z najvišjim vrhom Hochgrabbejem, na Grossvenediger ... Razgled seže do Ötztalskih Alp in gora Ortlerjeve skupine. Če nam je tura prekratka, jo lahko podaljšamo in popestrimo z vzponom in s turnim smučanjem s sosednjega Moses Gipfla (2400 m) ali s pobočij okrog Kalksteiner Jöchla (2326 m), mejnega sedla z Italijo.

Razgled z vrha FOTO: UROŠ PRELOVŠEK

Zahtevnost: Odsekoma srednje zahteven turni smuk (II-), v normalnih razmerah primeren tudi za ne povsem izurjene, a ustrezno opremljene turne smučarje. Nevarnost plazov je v dolini Rosstal zmerna, v vršnem delu se zmanjšuje.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, srenaci ali v skrajnem primeru dereze, če je vršni del zelo trd ali podelenel.

Nadmorska višina: 2615 m

Višina izhodišča: 1639 m

Višinska razlika: 1015 m

Izhodišče: Parkirišče pri cerkvi v Kalksteinu, 1639 m. Iz Lienza do Innervillgratna v Villgratentalu 39 km, od tod do Kalksteina še 5 km.

Koče: Koč ob poti ni. Kontakti: turistične informacije v Innervillgratnu, tel. 0043/(0)4843/5194, e-naslov: tvb.innervillgraten@utanet.at, splet: www.innervillgraten.info.

Časi:

- Kalkstein–planina Lipperalm 1 ura
- Planina Lipperalm–odcep proti sedlu Kalksteiner Jöchl 30 min
- Odcep proti Kalksteiner Jöchlu–Kreuzspitze 1.30–2 uri
- Skupaj vzpon 3–3.30 ure
- Smučanje 1–1.30 ure
- Vse skupaj 4–5 ur

Sezona: Pozna zima, zgodnja pomlad.

Vodnika: Rudolf in Siegrun Weiss, Kurt Schall: Genuss Schitourenatlas, Südtirol & Oesterreich Süd, Schall-Verlag, 2002; Siegfried Garnweidner: Erlebnis Skitouren; Die 100 schönsten Touren in den Alpen; Bruckmann, 2004.

Zemljevida: Mayr, Wanderkarte Hochpustertal, 1 : 35.000 (vrisani turni smuki); OeK 177 St. Jakob; F&B WK št. 182 Lienzer Dolomiten-Lesachtal.

Dobrač, 2166 m

Dobrač je mogočna gora zahodno od Beljaka. Od daleč jo prepoznamo po velikem televizijskem oddajniku na vrhu. Veliko rdečkasto pečevje nad Ziljsko dolino priča o katastrofalnem podoru, ki se je ob potresu leta 1348 sesul v dolino in zajezil reko Ziljo. Na drugi, severni strani je nekoč obratovalo manjše smučišče, ki pa so ga leta 2002 zaradi nerentabilnosti in varovanja vodnih virov zaprli. Opuščeno progo sedaj

z veseljem uporabljajo turni smučarji – pravijo, da je sedaj na Dobraču celo več smučarjev, kot jih je bilo v zadnjih letih obratovanja vlečnic ... Zložna pobočja skozi gozd izsekane proge so kot nalašč za dneve, ko si zahtevnejših ciljev zaradi slabega vremena ali nevarnosti plazov ne moremo privoščiti. Vseeno pa se spleča priti na Dobrač v lepem vremenu – zaradi osamljene lege je namreč izjemen razglednik.

Zahtevnost: Nezahtevno.

Oprema: Posebna oprema ni potrebna.

Nadmorska višina: 2166 m

Višina izhodišča: 616 m

Višinska razlika: 1250 m

Izhodišče: Vas Sveti Duh (Heiligengeist). Od zahodne obvoznice Beljaka (cesta št. 86) se približno pol kilometra južno od stičišča s cesto št. 100 skozi

Dravsko dolino odcepi stranska cesta proti nekdanjemu rudniku svinca Bad Bleiberg (Pliberk), po kateri se peljemo do vasi Heiligengeist (Sveti Duh). Kmalu za tablo s krajevnim imenom cesta naredi oster desni ovinek na njegovi levi strani pa je parkirišče nekdanjega smučarskega centra. Iz Ljubljane 114 km, 1.15 ure vožnje.

Koča: Ludwig-Walter Haus, 2143 m, tel. +43 4242 219512, 46°36,18' N, 13°40,32' E: koča je trenutno (2010) v obnavljanju.

Čas vzpona: 3.15 ure

Sezona: December – marec.

Vodnik: Günther & Luise Aufenbauer, Schitouren Paradies Österreich, Styria Pichler Verlag, 2003.

Zemljevida: Freitag&Berndt WK 224 Faaker See-Ossiacher See-Villach-Dreiländereck-Unteres Gailtal 1 : 50.000, Kompass WK 64 Villacher Alpe-Unteres Drautal 1 : 50.000.

Dobrač FOTO: VLADIMIR HABJAN

Opis: Začnemo enako kot pri vzponu na Gashörndl s parkirišča ob cerkvi v Kalksteinu. Povzpemo se skozi gozdiček in pazimo, da na razcepu na planini Alfentaln takoj zavijemo po ozki cesti desno navzgor (v smeri severozahod) proti gozdu. Pot nas nekaj časa vodi po ozki gozdni cesti, ko se konča, pa nadaljujemo po rahlo izpostavljenem pobočju visoko nad potokom Rosstalbach. Po slabi uri hoje smo na planini Lipperalm (1904 m), kjer stoji nekaj koč.

Nadaljujemo po dolini zlagoma navzgor. Pot nam popestrijo zgodovinske učne table, orientacijskih problemov ni. Desno pod nami je potoček, ki postaja z višino vse manjši in manjši, na koncu pa popolnoma izgine pod snegom in slišimo le še njegov šum. Nedaleč od tod je odcep s smerokazom proti mejnemu sedlu Kalksteiner Jöchel (2326 m), ki leži v zahodni smeri.

Nadaljujemo po razmeroma široki dolini proti severu in potem vse bolj proti severovzhodu. Lahko napredujemo po sredini doline ali pa po desni strani prečimo široka pobočja Moses Gipfla. V vršnem delu se najprej usmerimo v sedlo, ki veže Kreuzspitze s sosednjim Kalksteiner Riegglom (2683 m), vendar pa se pod sedlom, ko se strmina poveča, usmerimo desno (proti vzhodu in v vršnem delu proti jugovzhodu) na vrh gore z velikim, že od daleč vidnim križem.

Smučanje: Smučamo v smeri pristoipa. Najboljšo smuko glede na izoblikovanost terena in snežne razmere običajno ponuja vršni del. Če nam je tura prekratka, jo lahko popestrimo z vzponom in smučanjem s sosednjega Moses Gipfla (2400 m) ali s pobočij okrog Kalksteiner Jöchla (2326 m).

Dobrač, 2166 m

Pogled z Dobrača FOTO: VLADIMIR HAJBAN

Opis: S parkirišča se vzpenjamo po izsekani progi proti jugovzhodu. Vzpon je dovolj položen, da se lahko večinoma vzpenjamo naravnost, le sem ter tja je treba narediti kak okljuk. Po dveh urah stopimo iz gozda, in sicer malce nad parkiriščem Rosstratte, ki je končna točka Beljaške gorske ceste (Villacher Alpenstrasse). Kadar je cesta splužena, se je možno pripeljati do sem, vendar posebnega smisla to nima, saj nas do vrha Dobrača čaka le

še položen, a dolg vzpon po vršnem slemenu, pri katerem je najbolje slediti poteptani cesti, označeni z oštevilčenimi drogovi. Mimo televizijskega stolpa, ki je od blizu pravi kolos, pridemo do koč Ludwig-Walter Haus neposredno pod vrhom. Nad kočjo sta še dve cerkvi: slovenska in nemška. Slednja se ponaša z naslovom najvišje ležeče cerkve v Evropi.

Smučanje: Smučamo po smeri vzpona.

Zirknitztal je skrita gorska dolinica in je verjetno tudi zaradi bližine razvpitih tur, kot sta Sonnblick ali Veliki Klek, precej zapostavljena. Vendar je med sladokusci vsekakor znana – nekje sem zasledil, da so jo naši turni smučarji poslovenili kar v Cerknico. Ljubko. Pa še nekaj jezerc premore!

Cerknici sta pravzaprav dve, Velika in Mala. Velika je – gledano navzgor – levi rokav, Mala pa desni. Obe

premoreta obilo zahtevnih turnih smukov v pravem visokogorskem svetu. Razmejeni sta z grebenom, ki se začinja z našim Eckkopfom in konča z Alteckom. Tudi Eckkopf ni prav pohlevna gora, temveč zahteven turni smuk z grebenskim dostopom na vršno špico. Vsekakor pa je v dolini Zirknitztal najlažji, odličen razglednik po celotni skupinici in najprimernejša vstopnica v raziskovanje Cerknice.

Zahtevnost: Manj do srednje zahtevno.

Nadmorska višina: 2817 m

Višina izhodišča: 1417 m

Višinska razlika: 1400 m

Kako do izhodišča: Ljubljana–Grosskirchheim, 200 km, tri ure vožnje. V Grosskirchheimu ujamemo asfaltirano cesto, ki je pozimi bolj ali manj kakovostno splužena. V zatrepu Male Cerknice je namreč mala hidroelektrarna. Pelje-

mo se do dobro označenega odcepa za veliko Cerknico in parkiramo tam ali na spodnjem ovinku.

Čas vzpona: 4 ure

Sezona: Februar–april.

Vodnik: Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer, Band 1, H. Weisshaupt Verlag, 1997.

Zemljevid: Mölltal-Kreuzeckgruppe-Drautal, WK 225, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Jutranji vzpon FOTO: TOMAŽ HROVAT

Lonzaköpfl, 2317 m

Nekatere gore, ki so zaradi bližine večjih sosedov skorajda neznane, v zimskih mesecih zaradi svojih lepih smuških terenov zasijejo v polnem sijaju. Tak je Lonzaköpfl, manjši in skromnejši sosed bolj vpadljivega Ressecka (2496 m). Oba sta dobro vidna

kmalu zatem, ko se odcepimo od Drave navzgor ob toku reke Möll. Čeprav je tudi Resseck lep turnosmučarski cilj, so na Lonzaköpflu ponavadi boljše snežne razmere. Najbolj zagrizeni bodo morda obrali kar oba na en mah (in se s hlastanjem – paradoksalno – tudi malce prikrajšali).

Lonzaköpfl s svojim na jug obrnjenim pobočjem ponuja relativno nezahteven vzpon, praviloma odlično smuko in prekrasne razglede na celotni turi. Potrebujemo še kaj več? Za popolne sladokusce morda po turi še kopanje ali savno v kopalšču mesteca Obervellach.

Zahtevnost: Manj do srednje zahtevno.

Nadmorska višina: 2317 m

Višina izhodišča: 1217 m

Višinska razlika: 1100 m

Kako do izhodišča: Ljubljana–Obervellach, 165 km, dve uri vožnje. Od Obervellacha še malce po dolini navzgor do zaselka Semslach. Po ozki asfaltirani cesti do gostišča Himmelsbauer.

Čas vzpona: 3.30 ure

Sezona: December–marec.

Vodnik: Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer, Band 1, H. Weisshaupt Verlag, 1997.

Zemljevid: Mölltal-Kreuzeckgruppe-Drautal, WK 225, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Planina na poti FOTO: TOMAŽ HROVAT

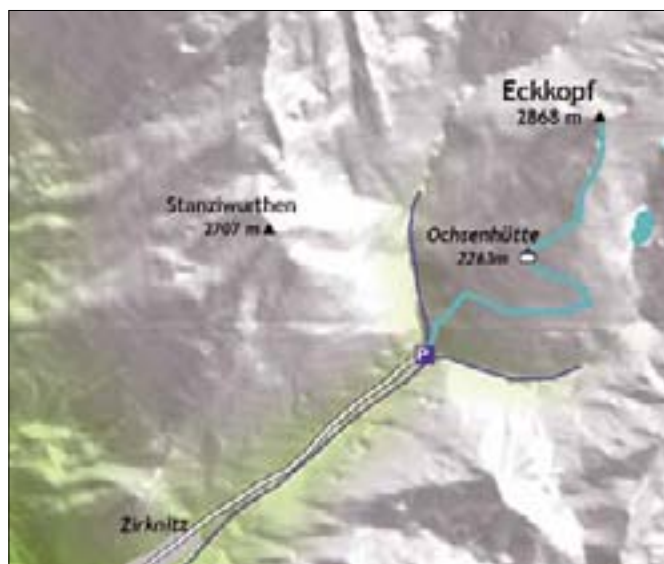

Opis: Krenemo v Veliko Cerknico, toda zelo hitro, pri prvi koči, ujamemo markirano pot desno v gozd. Ta del vzpona po gozdu, ki traja približno pol ure, je precej neobetaven glede na to, da pričakujemo vrhunsko turo. Ko se priključimo na gozdno cesto, ji v ključih sledimo nad gozdno mejo in dosežemo planino Färberkaser (2049 m), malo pozneje pa kočico Ochsenhütte (2263 m), ki je primerno mesto za počitek. Pred nami je široki, nezgrešljivi hrbet Eckkopfa, zaiti skorajda ni mogoče.

Že pri vzponu bomo opazili Eckkopfovo posebno odliko. Njegova smučarska pobočja se razprostirajo od jugovzhoda do juga in jugozahoda. Ta pomembna dejstva bomo s pridom izkoristili pri spustu in izbrali najprimernejšo varianto glede na omehčanost snežne odeje.

Nadaljujemo po najprej pohlavnem južnem hrbtu, ki pa se v zadnjih 100 višinskih metrih spremeni v ozek greben, ki je le redko smučljiv. Za zanesljiv korak pridejo prav cepin in po potrebi dereze. Na koncu nas čaka še poseben posladek, 10-meterska granitna glava. Vzpon nanjo je preprost, saj je odlično zavarovana z jeklenicami. Vrh je izreden razglednik. Poleg venca gora obeh Cerknic so dobro vidni Sonnblitz z meteorološko postajo, Veliki Klek in žal v žičnice okovani Schareck.

Smučanje: Po naužitih pogledih sestopimo nazaj po grebenu. Sledi veličasten spust, ki je možen v več variantah: lahko naravnost navzdol v Malo Cerknico ali pa bolj v smeri vzpona v Veliko Cerknico. V obeh primerih nas čaka krasna in dolga smuka do izhodišča.

planinskiVESTNIK · FEBRUAR 2010

Opis: Neposredno za gostiščem Himmelbauer (1281 m) si najprej ogledamo veliko panoramsko tablo in nato krenemo po kolovozu proti levi v gozdno pobočje. Kmalu dosežemo prvo planšarijo. Pod nami je ves čas lep razgled na dolino Möll, nasproti nas pa skupina Kreuzeck s svojimi skritimi turnimi smuki.

Nadaljujemo navzgor proti levi, gozd se redči in po skupaj uri hoda dosežemo gozdno mejo in zadnjo planino Staner (Staneralm, 1763 m). Pred nami se odpre krnica, na levi jo omejuje dominantni Resseck, na desni pa Steineres Mandl (2168 m). Uberemo jo kar proti desni, pozneje pa nas svet

sam zopet obrne levo proti vznožju vršne kupole Lonzaköpfla. Ta del je najstrmejši na turi, pozorni moramo biti na nevarnost plazjenja. Vrh ni prav prostoren, je pa izreden razglednik. Pod našimi nogami se odpre Mallnitz, kot na dlani je ogrlica turnih ciljev nad Jamnikovo planino (glej PV april 2007), proti severovzhodu pa se bohotijo še Ankogel, Hochalmspitze in Säuleck. Pri razgledovanju pazimo na opasti!

Smučanje: Spust poteka po smeri vzpona, do planine Staner ubiramo manjše variante glede na kakovost snežne odeje.

Križ na vrhu Polinika FOTO: TOMAŽ HROVAT

Polinik je domača gora nad zaselkom Kötschach-Mauthen (slov. Kotje-Muta) ob reki Zilji. S svojim severnim ostnjem izrazito prevladuje nad krajem, za lažjo predstavo – tako nekako kot Špik nad Martuljkom. Polinikova južna stran s pretežno travnatimi strmalmi pa predstavlja za turnega smučarja izziv, ki se mu ne more prav dolgo upirati.

Kot se za hišno goro spodobi, je kar precej obljudena tudi na smučeh, zahteva pa spodobno kondicijo in predvsem solidno smučarsko znanje. Vršna strmina nad zgornjo planino Spielboden (Obere Spielbodenalm) je namreč precej strma in delno izpostavljena, nekako v slogu Grintovčeve strehe, če zopet uporabimo domačo primerjavo. Torej – na Polinik se odpravimo takrat, ko smo se vsaj malce prekalili na

pohlevnejših terenih, čeprav ni noben bavbar in ostaja v okvirih običajnega turnega smuka.

Predstavljam si, da je Polinik poime-novan po poldnevu. Če loviš ravno prav od sonca omeščani firn, boš seveda izvor imena preverjal ob vrčku s kakšne terase v Kötschachu, utrujen in zadovoljen.

Zahtevnost: Srednje zahtevno.

Nadmorska višina: 2332 m

Višina izhodišča: 1212 m

Višinska razlika: 1120 m

Kako do izhodišča: Ljubljana–Kötschach, 170 km, tri ure vožnje. V Kötschachu zavijemo levo proti prelazu Plöcken. Približno kilometer pred prelazom je izhodišče – zaprta gostilna Plöckenhaus.

Čas vzpona: 3 ure

Sezona: December–marec.

Vodnik: Günther & Luise Aufenbauer, Schitouren Paradies Österreich, Styria Pichler Verlag, 2003.

Zemljevid: Naturarena Kärnten, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Stubeck, 2370 m

Za dneve, ko počutje ni najboljše. Ko ni prave kondicije niti ambicije. Ko okrevamo po boleznih. Ko peljemo začetnika na turni smuk. Za dneve, ko drugje ni dobrih snežnih razmer. Za leta, ko nam 1000 metrov vzpona morda že predstavlja težavo. Vsekakor pride Stubeck, ta prijazen, ki predstavlja zvezno

nadaljevanje pohlevnih Nockbergov proti Ankoglovi skupini na zahodu, prej ali slej na vrsto.

Najzahtevnejši del ture lahko predstavlja dovoz do izhodiščne točke (Frido-Kordon-Hütte). Do kočice vodi sicer pozimi bolj ali manj kakovostno splužena cesta, ki se začne takoj za

severnimi mestnimi vrati Gmünda. Vse ostalo je »preprosto kot pasulj«. Nezahtevno, nenevarno, pa vendar prekrasno razgledno in smučarsko prvovrstno. Posebna zimska ponudba kočice, t. i. Gipfeltaxi oz. dostava s snežnim teptalcem do vrha Stubecka, je hvala bogu opuščena, dostojanstvo lepote pa zopet neokrnjeno.

Zahtevnost: Nezahtevno, zagode nam jo lahko le megla.

Nadmorska višina: 2370 m

Višina izhodišča: 1670 m

Višinska razlika: 700 m

Kako do izhodišča: Ljubljana–Gmünd, 150 km, dve uri vožnje. Odcep za kočico Frido Kordon je označen s smerno tablico, po ozki asfaltirani cesti takoj za severnimi vrati srednjeveškega mesteca.

Čas vzpona: 2 uri

Sezona: December–marec.

Vodnik: Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer, Band 1, H. Weisshaupt Verlag, 1997.

Zemljevid: Liesertal-Maltatal, WK 221, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Proti vrhu FOTO: TOMAŽ HROVAT

Opis: Od parkirišča nasproti zaprte gostilne Plöckenhaus (pred zadnjo veliko galerijo, ki pripelje na opuščeni mejni prehod) krenemo po kolovozu in takoj pri prvih muzejskih barakah iz 1. svetovne vojne po levi obidemo kucelj, na katerem je večja stavba. Po nekaj minutah pridemo do odcepa levo, ki vodi po lesenem mostu preko soteske. Čez most in dalje po dolini, jezerce Grünsee pod snegom bolj slutimo na svoji desni.

Ko se na naši levi v bregu pokaže najvišja zajeda v gozd, ujamemo (ponavadi so že sledi predhodnikov) markirano pot. Strm in mestoma naporen vzpon v ključih po markirani poti traja kako uro, nato dosežemo najprej spodnjo in v nadaljevanju udobneje tudi zgornjo planino Spielboden. Pri lični kočici je primeren čas za počitek in pogled na

zaključni vzpon, Polinik je zdaj namreč naravnost pred nami. Nadaljujemo navzgor do večje kotanje, nato pa v strmo pobočje in levo okoli rame na vršni greben. Na vrhu odložimo smučī in se proti severu malce spustimo po lepem grebenu do križa. Pod nogami nam ležita Kötschach in Ziljska dolina. Vzhodno v grebenu Karnijskih Alp ugledamo priljubljeno smučišče Mokrine, žal tudi pri nas vse bolj in samo Nassfeld.

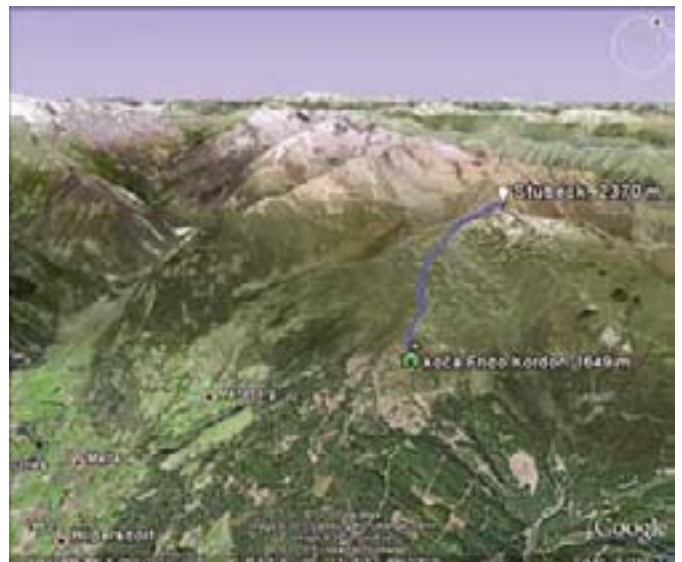
Smučanje: Spust na zgornjo planino poteka v smeri vzpona. S planine nadaljujemo naravnost navzdol (najprej po čistini, nato rahlo desno skozi gozd) in ujamemo gozdno cesto. Po njej položno in v mnogih okljukih v prijetnem spustu do dna doline, zopet mimo jezera do izhodišča.

Opis: Posebnega opisa Stubeck pravzaprav ne potrebuje. Že pri koči Frido Kordon (1649 m) se odpre pogled na njegova široka pobočja. Uberemo jo naravnost in nezgrešljivo proti vrhu. Najprej mimo več počitniških hišic in skozi redke macesnov gozdič, v nadaljevanju po širokem rebu na razgledni vrh. Teren pa je stvaritelj oblikoval tako, da se ves čas vzpenjamo naravnost, brez turnemu smučarju tako znane hoje cikcak. Kdo zna, pač zna!

Z vrha imamo prekrasen razgled na najmanj tri imenitne ture v neposredni bližini. Naravnost pred nami na severu je pobočje Sternspitze (glej PV februar 2008), na zahodu pa se nad dolino Faschaun ponujata Faschaunereck in Reitereck, oba idealna »firm vrhova«.

Smučanje: Z vrha Stubecka se lahko spustimo skorajda v vse smeri. Če smo vezani na avto, smučamo seveda nazaj do izhodišča.

Stubeck FOTO: TOMAŽ HROVAT

TULLENKOGEL (THULNKOGEL) IZ BICHLA NAD LIENZOM

Na podaljšani velikonočni vikend je bilo snega kot že dolgo ne. Vremenarji so obetali suho vreme, a visoke temperature. V soboto zjutraj se nas je nekaj navdušencev še v trdi temi odpravilo od doma. Pri Hrušici opravimo formalnosti in nadaljujemo do Lienza, kjer ob kapučinu opravimo posvet v pravkar odprtem kavnem baru ob cesti. Sveže je, prebuja se lep dan. Ob pogledu na gore na severu in zahodu, ki se kopljejo v mehki jutranji svetlobi, začutimo energijo. Hitro se zedinimo glede cilja. Danes jo mahujemo na Tullenkogel.

Parkiramo za zadnjo kmetijo nad Bichlom. Nad prvim ovinkom si nadenemo smuči. Kmalu zavijemo s ceste in nadaljujemo po zasneženih travnikih. Ob osmih sonce prijetno greje. Pot vodi mimo lesenih hišic do Compedala (1920 m). Nadaljujemo po kotanji in odprtem pobočju do obširnega hrbtna gore, kjer je na višini okrog 2250 metrov balkon z dvema lesenima križema. Pogleda pritegujejo bližnji vrhovi Lienških Dolomitov z Laserzwandom in našaganim Spitzkoflom. Južno od njih se izpojejo neukrotljive karnijske gore. Tullenkogel in gore v okolici z zaobljeno obliko predstavljajo kontrast, ki nudi turnim smučarjem veselje tudi v pršiču. Nadaljujemo po hrbtu, nato se vzpnemo na greben in zatem na manjši plato, od koder je le še nekaj korakov do vrha. Za vso pot smo potrebovali tri ure in pol, višinske razlike od izhodišča je okrog 1000 metrov. Z vrha se kot na dlani vidi Veliki Klek. Smučanje ob povratku je lagodno, v lepem dnevu se nikamor ne mudi. Na klopeh nad parkiriščem občudujemo jadralne padalce, ki v žametni popoldanski svetlobi rišejo figure po kulisah Lienških Dolomitov in Karnijskih Alp.

PUSTRIŠKA DOLINA IN VILLGRATENTAL

Nadaljujemo vožnjo po Pustriški dolini. Nemško govoreči jo imenujejo Pustertal, Italijani Val Pusteria. Heinfels leži na 1130 metrih, Innichen ali San Candido z izvirom Drave pa na 1175 metrih. Dolina leži v smeri vzhod-zahod med Lienzem in Mühlbachom (it. Rio di Pusteria). Soteska in kraj z enakim imenom sta v predverju doline Eisacktal z mestecem

Brixen. Od tod izhajajo škofje, ki so si stoletja lastili del slovenske zemlje in gospodarili na blejskem gradu. Po Eisacktalu vodi z ravnice z mediteranskim podnebjem na mrzli sever široka cesta čez Brenner. Pustriška dolina je posejana s turističnimi središči, iz nje se cepijo stranske doline: na sever Villgratental, Gsieser Tal, Antholzer Tal, Tauferer Tal, Pfunders Tal in Valsler Tal, proti jugu in jugovzhodu pa Lesachtal, Sextental, Höhlensteintal, Gadertal. Na severu dolino obdajajo Zillertalske Alpe in pogorje Deferegggen, na jugu Dolomiti. Pri Heinfelsu zavijemo v Villgratental. V Innervillgratnu najdemo soliden penzion. Gospodar, ki pride odpred, ima čez 80 let. Za njim stopi na prag gospodarica. Dogovorimo se za ceno. Prenočišče z zajtrkom stane 20 €. Prijazna sta. V hiši stanuje še sin z družino, danes so obiski. Razmestimo se po sobah. Ob pogledu skozi zadnje okno me presenetijo izkrčena pobočja za kočo. Vtis popestri skala na njivi nekaj metrov stran. Koče leže visoko po strmih prisojnih pobočjih, na osojnih jih ni. Na zahodu ozko dolino zapirajo splazena pobočja Kreuzspitze. Družbo ji dela nekaj metrov nižji Moses Gipfel. Dolina izraža prvobiten videz.

MALI SMUČARSKI ELDORADO

Pozno popoldne se odpeljemo do Kalksteina. V gostišču kupimo specialke. Dolina s stranskim odcepom v Winkeltal je mali smučarski eldorado s turnimi smuki različnih težavnosti skoraj do višine 3000 metrov: Goelbner, 2943 m, Regenstein, 2891 m, Gabesitten, 2665 m, Hohes Haus, 2784 m, Kugelwand, 2803 m, Hochgrabbe, 2951 m, Hochstein, 2827 m, Gr. Deggenhorn, 2946 m, Pfannspitze, 2676 m, Riepenspitze, 2774 m, Kreuzspitze, 2624 m, Gaishörndl, 2615 m, Marchkinkele, 2545 m, Thurntaler, 2408 m ... Natakari omeni, da je danes smučal s Hochgrabbeja. Ob desetih je čas za smučanje z vrha, sneg se zgodaj ojuži. O turi govori kot o ceni kapučina, to je bil eden njegovih običajnih »skokov« na vrh. Res privlačen cilj, a podrobnejših informacij o turi ni. Odidemo na večerjo v Innervillgraten. Gostišče nosi ime po znani banki, človek lahko tu tudi prenoči. Hrana je draga. »Golaschsuppe« stane tri evre in pol, pivo 2,60 evra, testenine od 7 evrov navzgor. Odločamo se glede jutrišnje ture. Bil bi netaktno takoj naskakovati najvišji vrh. Kakšen smisel bo potem imelo vračati se v to dolino? Odločimo se za Kreuzspitze

Ruschletalm v zatrepu spodnjega dela doline

in Gaisshörndl. To sta dva izmed najlepših turnih smukov v Alpah.

GAISHOERNDL

Dan se prične z bogatim zajtrkom. Mamca so vstali v trdi temi. Na mizi čaka vse, kar si želodec poželi, v termovkah pravkar pripravljen sadni čaj. Po pripravi opreme se odpeljemo do Kalksteina. Izhodišče je ob gostišču, v katerem smo se ustavili včeraj. Nadenemo smuči. Takoj nad gozdičkom je razcep. Desno vodi pot proti Kreuzspitze, mi pa nadaljujemo do naslednjega razcepa, kjer zavijemo v dolino Alfental. Levo se tu odcepi dolinica Marchental, obdana je s strmimi pobočji. Pot se zlagoma dviga ob potoku. Plazovit je zatrep pri planini Ruschletalm. Do tod je pred kratkim priletel ogromen plaz z desnega, prisojnega pobočja, drugi pa s pobočja, ki zapira dolino. Čez strm skok se povzpemo na obsežen plato. Pod sedlom Pfanntörl (2508 m) zavijemo desno v vršni del. Do vrha potrebujemo dobre tri ure. Od tod se odpre razgled na bližnje Dolomite. Monte Cristallo privlači pogled, Hohe Gaisl zakriva Tofane. Komur je tura prekratka, se lahko povzpne še na Toblacher Pfannhorn (2663 m) na nasprotni strani sedla. Smučanje v Alfental je privlačnejše. Zadnji del nad planino Ruschletalm presmučamo po trdih severnih pobočjih gorske pregrade, ki poteka od Toblacher Pfannhorna na

zahodu do Gannekofla na vzhodu. Po opoldanskem počitku zavijemo v Rosstal. Ogleamo si del poti do Kreuzspitze. Tako z osojnih kot prisojnih bregov so vidni ostanki plazov. Večinoma so izpred tedna, dveh, ko so bile tod obilne padavine. Strma severna pobočja se bleščijo od vode, ki mezi po površini. Od domačinov izvedemo, da je bila tod večji del sezone velika nevarnost plazov, razmere so se uredile pred kratkim. Turo ob vstopu v zgornjo krnico zaključimo, popoldanska ura je, pri kolegu so se pojavile težave z vezmi.

NEKDAJ SO BILE TOD MEJE ...

Med pohajkovanjem po mejni dolini Rosstal naletimo na učno tablo o tihotapskih poteh. V Gsiesertalu je bilo po teh virih po prvi svetovni vojni do trideset carinikov, imenovali so se »financarji« (it. finanzieri) in prebivali v ljudski šoli. Izvajali so temeljit nadzor. Pri domačinih so brskali tudi po smetani, da ne bi česa naskrivaj prenašali naokrog. Konec šestdesetih let prejšnjega stoletja jih v Gsiesu ni bilo več. Če pa se je zgodilo, da je bil kdo od tihotapcev ulovljen na avstrijski strani meje, so mu naložili hudo kazen. Na tej strani, v Villgratentalu, je bilo naenkrat le do osem carinikov. Z družinami so živeli v carinskih hišicah, katerih ostanki so vidni še danes. Ti so po ustnem izročilu spoštovali načelo »živi in

pusti živeti« in so se tu pa tam namenoma umaknili pred tihotapci. A provokacij tudi tu niso trpeli. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je tudi njim zmanjkalo dela. Hermann Buhl opisuje srečanje z obmejnimi italijanskimi policaji pri ilegalnem prehodu meje pri Brennerju leta 1946 v sestavku »Naskrivaj v čudežno deželo«. Ob povratku s plezanja v Mali in Veliki Cini so družino ujeli pri nočnem prehodu meje. Ker pa so v oprtnikih namesto mastnega plena »našli le vrvi, železje, hrano in prepoteno perilo«, so pokazali sočutje in jih izpustili, ti pa so »jim hvaležno pokazali pete«.

Po turi se podamo na kavo v gostišče v Kalksteinu. Poleg kapučina si privoščimo tirolski »štrudl«. Srce se upočasni na utrip, ki ga živi dolina. Čas se je tu ustavil, kar deluje blagodejno. Pospravimo opremo, ob pol šestih se podamo peš v vas na večerjo. Po večerji vzamem v roke knjigo in se odzibam v sanje.

KREUZSPITZE

Tudi ta dan že dolgo pred svitom označajo drsajoči koraki naše gostiteljice. Čas priganja, saj je ob šestih napovedan obred v vaški cerkvi. A vendar se pri zajtrku v miru pomenimo. Uredimo opremo in se odpeljemo do Kalksteina. Nad gozdičkom sledimo smučini v Rosstal. Pot vodi po kolovozu in se konča na planini Lippertalm

Proti vrhu Kreuzspitze

(1904 m). Nadaljujemo ob potoku Rosstalbach, ki se spodaj pri Kalksteinu združuje s potokom Alfentalbach, ob katerem smo smučali včeraj, v potok Kalksteiner Bach. Ta se pozneje s stranskimi pritoki okrepi v rečico Villgratenbach, ki se pri Sillianu izliva v Dravo. Odkar smo zapustili gozdno cesto, prečimo rahlo izpostavljeno pobočje nad potokom. Smučina se tu ali tam odcepi in mimogrede vodi na sleme katere od hiš, postavljenih ob strm breg. Tega se zaveš, ko stojiš ob dimniku ali robu strehe visoko nad potokom. Čvrsto so postavljeni tramovi, da vzdržijo na sebi gore snega in še neprevidne turne smučarje. V zaključku doline je tabla s smerokazi in odcepom proti Kalksteiner Jöchlu (2326 m), enemu od mejnih sedel nad dolino.

Spremljajo nas ostanki plazov. Leseni koči, mimo katere gremo, plazovi, večji kot v prejšnjih zimah, ne morejo do živoga. Gorjanci so se naučili zidati svoja bivališča tako, da niso v napoto naravnim silam. Človek naravi ne more gospodovati, lahko pa jo spoštuje in z njo v skladu živi. V zaključnem razcepu doline nadaljujemo proti severovzhodu. Tod so plazovita le pobočja, obrnjena proti vzhodu. Ob vzponu po trdih pobočjih prav pridejo srenaci. Mi brez njih vztrajamo do vrha.

ODLIČNE SMUKE PO TRDEM POBOČJU

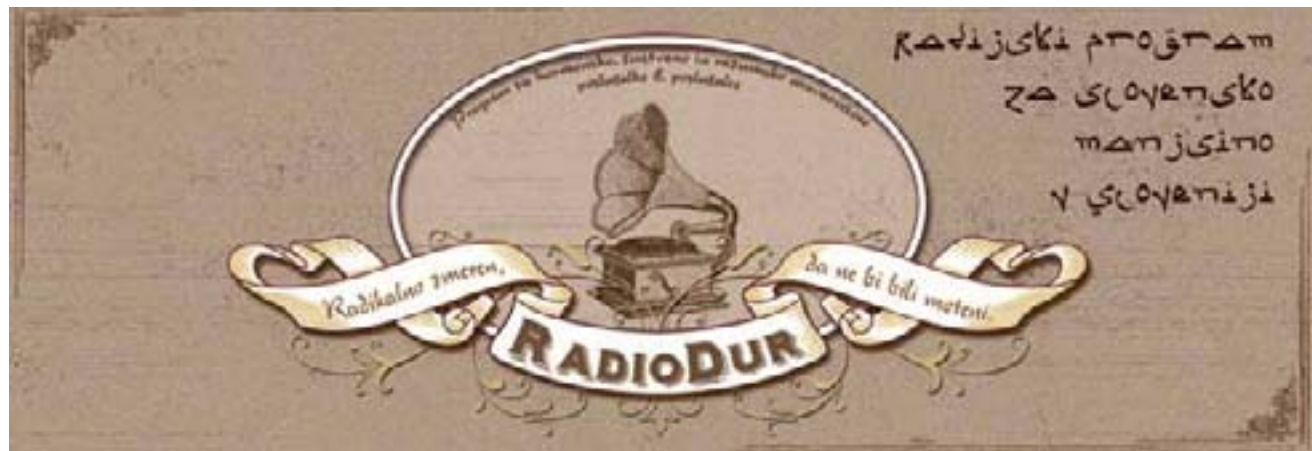
Tam nas že čaka družba. Tu so štirje Dunajčani, ki imajo med sabo Čehinjo. Ta

ima sorodnike v Opatiji in govori hrvaško. Dunajčane zanimajo slovenske gore, a jih ne poznajo. Zato pa turni smučar, ki je prišel na vrh z ženo, zelo dobro pozna Julijce in lepo pozdravi po slovensko. Z vrha se nudijo enkratni razgledi na Tri Cine, na Hochgrabbe in Deggenhorn, na Grossenediger v daljavi ... Oko seže prav do Ötztalskih Alp in gora Ortlerjeve skupine. Na gori je plošča, »vetrnica«, z označenimi vrhovi v bližnji in daljni okolici. Vračamo se, smuka po trdih pobočjih vršnega dela je odlična. Ob povratku se eden od Dunajčanov odloči za vzpon na Moses Gipfel (2400 m), a sneg se že juži. Čaka nas še pot domov, nadaljujemo s smučanjem. Pri koči, ki jo je za nekaj centimetrov zgrešil ogromen plaz, snamemo smuči. Sončimo se in zadremamo. Živahno žuborenje vode se v opoldanski vročini steka v žleb. Vetr, ki potegne vsakih nekaj minut, zanaša osvežilne kapljice na opečeno kožo.

Po počitku smučamo naprej. Vračamo se po gozdni cesti visoko nad dolino. V vasi zvonovi cerkve, pri kateri smo pustili avto, bijejo zgodnjepopoltdansko uro. Dönenje zvonov, vonj po iglavcih in šumenje vetra dopolnjujejo ambient. Iz sveta, ki so ga od pradavnine klesale mogočne sile, se vračamo v civilizacijo, ki je delo nepopolnih, a marljivih človeških rok. Po lepi turi prijeten občutek. Nad vasjo potrepjam debelo iglasto drevo nad cesto. Vrne mi objem s svojo energijo. Kmalu se spet vidimo. ◦

Viri:

Slovenski veliki leksikon; Mladinska knjiga, 2003; Siegfried Garnweidner: Erlebnis Skitouren; Die 100 schönsten Touren in den Alpen; Bruckmann, 2004; Hermann Buhl: Nanga Parbat; Založba Obzorja Maribor, 1967; R. in S. Weiss, K. Schall: Genuss Schitourenatlas, Südtirol & Oesterreich Süd; Schall V., 2002.

Spomin na dni, ko so se rušile gore

Dobrač

✍ Dušan Škodič

Berač Johan je stopil na prag velike gruntarske hiše in se glasno odhrkal. Malo je počakal, se še enkrat naredil hrupnega, in ko je bilo že očitno, da ga nihče od domačih noče opaziti, dvignil roko ter nalahno pobutal po vratih. Dolgo ni bilo ničesar slišati. Obrnil se je, da bi odšel. Bil je vsega vaje in prav bogata gruntarska vrata so najraje ostajala gluha. Ko je že obrnil hrbet, so se v veži zaslišali koraki in zasun se je sprostil. V mrzli januarski zrak je mežikala mlada, okroglolična dekla.

»Kaj bi pa rad?« je pozdravila.

Johan je imel tanek plašč, pa toliko debelejšo kožo, da bi se bil oziral na takšne malenkosti. Dokaj ponižno se je odkril in poizkusil s prijaznostjo.

»Dober dan, gospodarica. Prav tako tudi tebi, *bogdaj* dober dan!« se je namerno poniževal.

Dekla je vihala nos. »Nisem še dolgo pri hiši, pa mi vseeno ne rabiš soliti pameti! Vem, da ne greš prvič tod mimo, zato se mi nikar ne dobrikaj. Kar speši dalje, morda te pa fajmošter v vasi pod streho vzame!«

Johan je postajal jezen, da bi jo kar z gorjačo, na katero se je opiral med hojo (dasiravno je to počel bolj zaradi svojega posla kakor resnične potrebe). Kljub slani, ki mu je legla na glavo, in dolgi bradi je bil v resnici mlajši, kakor je bil videti. Pogovor je prekinila gospodinja, ki je prišla pogledat, s kom se méni dekla pred vrati.

»Kaj bo dobrega, Johan?« je vprašala, ko je prepoznala popotnika. »Sem že mislila, da so te volcjé snedli, ker te toliko časa nismo videli. Kar v vežo ga spusti, Heda.« Dekla je grdo gledala.

»Zahvaljena bodi, gospodarica,« je zaštorkljal Johan v vežo, da bi tam počakal, kar mu bodo prinesli iz kuhinje.

»Včasih si imela prijaznejše pôsle,« je vrgel oko na deklo, ki se je tam v kotu napihovala kakor žaba.

»Danes ni navaden dan!« je požugal s kazalcem. »Na dan spreobrnjenja apostola Pavla nihče, ne pošten ne malo manj pošten, ne gruntar in ne kajzar ne podi berača, ki se še

samemu bogu smili, praznih rok in želodca od svoje hiše! Tega pri vas do sedaj nisem bil vaje!«

Gospodarica je pomignila dekli, naj prišleku pripravi običajno popotnico. Johana in njegovo govorico je dobro poznala, zato mu ni zamerila. Dekla pa je odvihrala v kuhinjo, da si je skoraj priprla krilo med vrati.

BERAŠKE NOVICE

Berač je hvaležno pogledal gospodinjo in se ji nasmehnil.

»Povej raje, kaj je novega, Johan. Ne méni se za deklo, nova je pri hiši.«

On je komaj čakal teh besed. Brez novic, ki jih je prenašal od vasi do vasi, od vrat do vrat, bi se mu pletle pajčevine v želodcu. Pogladil si je brke in brado.

»Po Kranjskem me je nosilo, skoraj dve leti bo že, kar sem hodil po vaših krajih. Tam se jim pod Habsburgi sedaj godi precej bolje kakor pred tem pod goriškimi grofi. Kranjska se je zdaj razširila proti morju. V deželo se stekata trgovsko blago in slastna vipavska kapljica. Ko bi ne bilo občasne kuge, bi beraču na Kranjskem še ponoči sijalo sonce,« je napletal.

»Tudi pri nas ti ni hudega, Johan,« ga je tolažila gospodinja, ki je že slišala deklo, ki je kmalu nato prikorakala iz kuhinje. Na majhno mizo v veži je postavila par uležanih jabolk, krajec napol suhega kruha in frakelj žganja. Takoj nato je izginila. Johan je pobasal hrano v malho in podržal stekleničko pod nosom, da bi v nosu začutil tisti ogenj, ki

Rdeči odlomi v Dobraču FOTO: ALEŠ OMERZA

vzvalovi kri po žilah. Nato pa ga je prav nesramno, v enem samem sunku zlil po grlu.

»Blagor vaši hiši, gospodinja, sadje vam je letos rodilo kakor nikjer drugje. Žganje teče kakor olje, kar ušlo mi je v trebuh.«

Stari lisjak je znal svoj posel. Gospodarica je klicala deklo, naj pride še enkrat natočit, ko se je zganilo. Pod zasneženo pokrajino je zamolklo zagodrnjalo, živina v hlevu je zamukala, majhno razpelo na steni se je zdrznilo in vsega je bilo konec, še preden je dekla pomolila nos iz kuhinje. Johan je stegnil roko in naravnal križ, ki je obvisel nekoliko postrani.

»Že drugič danes. Vse od treh kraljev se že ziblremo kakor na čolnu. Ko bi le ne bilo hujšega,« se je pokrižala gospodinja. Johan je počakal, da mu je dekla nalila nov frakelj. Še preden ga je dvignil, je bila spet v kuhinji. Kaj takega se mu na Kranjskem ni pogosto dogajalo. Tam so ga velikokrat posedli za mizo, da jim je pripovedoval, kaj se godi po svetu. Na Koroškem so berače po pravilu odpravili že v veži, zato pa so bili tu grunti bogatejši in popotnica obilnejša.

»Kaj hočemo, gospodinja, svet je poln greha. Gospod nam pripravlja preizkušnje. Na sodni dan pa pravijo, da bomo itak vsi *poglihani* pred sodnim tronom,« je govoril s solznimi očmi, ker ga je pijača že prijemala.

»Prvi bodo zadnji in zadnji bodo prvi, sem slišal praviti fajmoštra v Celovcu. Pametno in dobro je govoril,« je momljal, čeprav mu ni bilo čisto jasno, kaj je tedaj mislil fajmošter,

Dogodek je danes med seizmologi znan kot beljaški potres. Nastal je 25. januarja 1348 med 14. in 15. uro, njegovo središče naj bi bilo pravzaprav v sosednji Furlaniji, ocenjena magnituda pa je znašala 6,4 po Richterju, učinki pa X. stopnje po EMS (evropski makroseizmični lestvici). Žrtev naj bi bilo v resnici le nekaj sto. Večina podorov, ki so še danes vidni na pobočjih gore, po zadnjih geoloških raziskavah datira še v prazgodovino. Zilja se je ob beljaškem potresu dejansko zajezila s podornim materialom in počasi preplavila ter s prodom prekrila dve vasi, katerih prebivalci so se razselili po okolici. Ob iskanju podatkov sem naletel tudi na zanimiv ocvirek, da so v Ziljski dolini še v začetku devetnajstega stoletja poskušali uveljavljati davčne olajšave zaradi posledic dobraškega podora! To pa že kaže na čisto človeške interese ...

ko je razlagal tiste reči. Zahvalil se je za hrano, vzel v roke gorjačo in se poslovil. Še pred večerom se je namenil prispeti do Strajne vasi, kjer bi si izprosil ležišče v kakšnem hlevu.

NESREČNI DOGODKI SE NAPOVEDUJEJO

Dan je bil jasen in obetala se je ledena noč. Krenil je po ozki gazi. Izza hiše se je pripodil domači cucek in se mu hotel zagnati pod noge. Johan mu je pokazal gorjačo in s smehom opazoval bevskačo nadlogo, ki je nemudoma zbežala tja, od koder je prišla. Takoj za gruntom se je usmeril čez razgibane travnike in polja, da bi zopet našel cesto iz Podkloštra, ki ga je zapustil dan prej. Pšenica je mestoma bodla skozi tanko plast snega, ki jo je lizal severnik z Dobrača. Ta dolga in z iglavci poraščena gora je obvladovala vso Spodnjo Ziljsko dolino. Južna pobočja je prekinjalo nekaj velikih melišč, ki so se s svojimi jeziki stegovala globoko proti poljem pod goro. Johanu so se zazdeli podobni seskom ležeče svinje, pod katerimi se je drenjalo ducat mladičev v obliki vasic in raztresenih gruntov.

Slaba cesta ga je kmalu pripeljala do mostu čez Ziljico. Plitva rečica se je leno prelivala čez poledenele prodnike. Ozrl se je v smer njenega toka, nad katerim je viselo blede zimsko sonce. Na drugi strani lesenega mostu je za hip postal, da bi si nekoliko odpočil utrujene noge. Pod križem na bregu je ležal napol osut zimzelenov venček, verjetno še od adventa. Nato je znova zagodrnjalo in to pot še zašumelo. Johan je dvignil pogled, a vetra ni bilo. Voda v strugi pa je pričenjala vreti kakor v svinjskem kotlu. Skozi kolena so mu švignili valovi, oprijet z eno roko na križ in z drugo na gorjačo je nejeverno pogledoval naokoli. Tokrat se ni hotelo umiriti. Že je skoraj ponehalo, ko je zopet na novo in še močnejše podivjalo. Z vrhnjih pobočij Dobrača se je utrgalo par snežnih plazičev, gozd za njegovim hrbotom pa se je začel oglašati, kakor da prihaja na obisk.

Prestrašeno se je ozrl, vendar je bilo vse kakor prej. Le drevesa so krilila z rokami kakor v vetru, korenine pa jih niso

pustile stran. Voda v strugi se je zapenila v zemeljskem trepetu, zahreščalo je, ko je popustil tram na mostu in cepnil v strugo, ograja je počila in križani na razpelu se je brezupno skušal osvoboditi ujetništva. Berača Johana, vsega hudega vajenega, je postalo strah. Srce mu je divje utripalo in začutil je, kako ga duši v prsih. Zajel je sapo, da mu je pljuča poplavlil hladen zrak. In nato je z olajšanjem začutil, da se je križ, na katerega se je še vedno opiral, umiril. Razpoka ob mostu je bila ozka, komaj bi spravil nogo vanjo. A potrebno bo popravilo, še danes bo na to opozoril ljudi v vasi. Najvrednejše so vesti, ki jih prvi berač prinese v hišo!

GORA SE PODIRA

Zapustil je križanega, ki mu je bilo namenjeno ostati, kjer so mu nekoč odmerili mesto, da bi varoval most pred visokimi vodami, in naredil par korakov, ko mu je v kolena planilo novo podrhtevanje. A to pot je bilo drugačno in prihajalo je v krajših valovih. Bolj tako, kot če bi poizkusil stati na premikajočem se vozu. Pogled proti Dobraču mu je razkril vzrok. Velika ležeča svinja se je luščila. Na pobočju so se rojevale nove in nove temne zaplate, zemlja se je gubala in skupaj z gozdovi krenila v dolino. Rane so se rojevale na petih, šestih mestih na dolgem pobočju, najhuje prav na sredini, kjer je odstopila skoraj miljo široka stena. Gmote, debele kakor farna cerkev, so se kotalile v dolino, drobile in puščale za seboj oblak prahu, ki je pričental zastirati pogled na to komaj verjetno zemeljsko dogajanje.

Šele tedaj, ko so bile prve gromade na pobočjih že nad bajtami v podnožju, se je pripeljalo do Johanovih ušes pridušeno bobnenje. Pravzaprav ga je presenetilo, da ni bilo močnejše. Tresenje je trajalo in trajalo, ko se je vsa dolina že zdavnaj zavila v prah. Pohitel je naprej. Ko je čez pol ure prispel v Strajno vas, je že vse vrelo. Ljudje so gomazeli kakor mravlje okoli razdrtega mravljišča. Mlado in staro je vpilo, nekateri so izgnali živino iz hlevov, pa sedaj niso vedeli, kam z njo, med hišami so se podili prestrašeni psi, ljudje so iz razmajanih hiš v zmedenosti vlekli kuhinjsko lončenino, burklje, razpela, grablje in druge predmete, s katerimi nato niso imeli kaj početi. Johan je vstopil v to mravljišče, ne da bi ga kdo sploh opazil. Z novico o mostu ni imel v tistem trenutku nikomur postreči. Le koga bi sedaj sploh zanimala?

Nekdo je prinesel glas, da so Čače, Čajna in Borče pod Široko glavo izginile pod kamenjem, čeprav se skozi prah, ki je počasi legal na dolino, ni videlo popolnoma ničesar. Drugi je vpil o sodnem dnevu, tretji mu je prikimal in neka stara ženska je na hišnem vogalu obupano cvilila, da ji je iz hlevčka ušla edina koza. Johan se je pridružil ljudem, ki so se proti popoldnevu, kakor so pač vedeli in znali, vsaj za silo znašli. Zakurili so ognje in si pripravili zasilna zavetja za prihajajočo noč. V bajte si ni upal nihče, prav tako si ni nihče upal na nasprotno stran doline, kjer so gorske strmali še ostale na mestu. Tam na sredini so se počutili še najvarnejše. Zaspal ni nihče od odraslih. Vso noč so poslušali občasno podiranje skal, ki je budilo otroke, da so nenadoma planili v prestrašen jok. Iz teme so se luščile prve postave. Bili so pribežniki iz prizadetih vasi pod goro ...

Jutro je rodilo olajšanje in nove strahove. Iz mraka se je počasi risala silhueta južne stene Dobrača, žal pa se je pojavila megla, ki je oteževala pogled na razdejanje. Ljudje so vzdihovali, skoraj vsakdo je imel v zaselkih ob vznožju sorodnika. Podrta ostenja so se spremenila v reko skal, ki se je v nekaj ogromnih curkih pocedila in razširila miljo in več naprej v dolino. Redke vasice skoraj niso bile pri-

zadete, ker so jih kamniti tokovi zaobšli, naprej proti sredini pa zaradi občasnih poplav skoraj ni bilo poseljeno. Izjema je bilo nekaj manjših zaselkov in gruntov. Ko so se skale privalile med hiše, so jih nekaj podrle, nekaterim je bilo po božji milosti prizaneseno, vse pa so še isti dan ostale prazne. Kdor je ostal, je ostal za vedno. V paniki so se mnogi takoj odpravili proti vasem na drugi strani. Ko jih je ujela tema, so šli proti ognjem.

PRVE STRAŠNE NOVICE

Popoldne tega dne se je iz Zgornje doline prikazal prvi berač. Ljudje so ga obstopili. Hoteli so novic. Kaj se dogaja drugje? Kako je tam in tam? Skoraj so že grabili reveža, da bi mu izpulili novic z jezika. Saj se vendar to ni moglo dogajati samo njim! Pošteni ljudje so, čemu torej tako huda božja kazen? Noreli so tudi že tisti kmetje, ki so še včeraj pomagali miriti paniko.

»Grad se je podrł,« je jécnil berač v stiski.

»Kateri grad?« so hoteli vedeti. Ni mu vedel imena, pri Zahomcu je moralo biti, je stokal prestrašeno. Grajski so naščuvali psa nadenj, je pravil, še preden se mu je uspelo približati vratom, komaj se ga je ubranil z gorjačo.

»A gospod je ukazal: 'Napojite žejne in nahranite lačne!'« je naenkrat dvignil

Dobrač, v ozadju Hochalmspitze FOTO: OTON NAGLOST

gorjačo nad valujočo množico, v kateri je završalo kot v panju. In to ga je opogumilo. »Ta svet je pokvarjen!« Bela brada ga je delala preroškega, množica mu je prisluhnila in obmirovala. Nekoliko je pomolčal, pustil jih je čakati, nalašč.

»In to še ni vse. Cerkveni turn v Bistrici se je odlomil in se zapičil v Ziljo, da sedaj voda premika kemblje v zvonovih, ki narobe obrnjeni pojejo za duše grešnikov.« Ljudje so osupnili. Nekaj žensk je pretresljivo zajokalo, dve ali tri sta se celo zgrudili na tla.

»Lažeš, krivokljun,« se je oglasilo nekje od zadaj. »Bistriška cerkev stoji daleč stran od Zilje!«

Berač se je zdrznil. »Nič ne lažem, naj me strela božja, če lažem! In kdo si ti, ki me delaš za lažnivca?« je uperil gorjačo v tisti konec, od koder je prihajal glas. »Zaradi takšnih izmečkov je sedaj to ljudstvo trpinčeno in zemlja tod ne bo več rodila tisoč rodov, ker jo bo dvajset sežnjev na debelo pokrilo kamenje. In to bo šele začetek, nihče ne ve, česa nam še pošlje gospod Bog za pokoro!«

Razjarjena množica je zavpila in se obrnila. Tožniku ni preostalo drugega, kakor da se je nemudoma pognal v beg, sicer bi ga raztrgali z golimi rokami. Prav vsak najmanjši povod bi jih lahko spremenil v morilske pošasti.

IN NATO ŠE VODA ...

»Voda prihaja,« se je zaslislalo od spodnjega konca. Ozrli so se, toda dolina je bila videti mirna kakor prej. Johan ni več čakal, moral se je oglasiti.

»V Beljaku ne stoji več kamen na kamnu, ljudje božji. Vse vasi do sem so uničene, preživeli, kolikor jih je, so se zatekli v podkloštrski samostan.« Nikogar ni bilo, ki bi si drznil na glas podvomiti, kako je berač lahko včeraj v pol ure po potresu prispel iz Beljaka do sem in zakaj je bil vse do sedaj tiho. Iz ostenja so se sem in tja še vedno kotalile skale in gora je govorila, da še zdaleč ni sklenila premirja z grešniki. Nihče ni vedel, kaj jim bo prinesla naslednja noč. Severnik je razgnal meglo in pokazale so se prve blede zvezde.

Jutranja svetloba je prinesla vpitje s spodnjega konca vasi. Prvi, ki so se opogumili in se namenili v izvidnico, so bili pribežniki. Zanimalo jih je, kako je z njihovimi domovi. Kljub občasnemu, šibkejšemu podrhtevanju zemlje in padajočim skalam z Dobrača jih je gnalo nazaj. In nato so zagledali vodo, ki se je razlivala tam spodaj in tvorila veliko, plitvo jezero. Skalovje in drobir sta zasula strugo ter preprečila Zilji in Ziljici odtok po dolini. Voda je zaradi slabega zimskega pretoka naraščala zelo počasi, toda zdržema. Vasi Prag in Sveti Janez sta se znašli ravno

sredi plitvega jezera. Pregnanci so pozabili na strah in odšli na domove. Nato so tovorili. Voda se je razlivala po široki dolini in omogočala prehod vse do svečnice, ko je bilo preseljeno premoženje še zadnje bajte in z dvanajstimi pari volov, ki jim je ledena voda že močila gobce, izvlečen še zadnji voz – z zvonovi iz cerkvice svetega Janeza. Jezero je raslo, nato pa je prišla pomlad in taleči sneg je napel vodne žile Zilje in Ziljice. Aprila se je voda raztezala na dolžini sedmih milj, vse od Rogaj do Blač. A berač Johan je bil tedaj že zelo daleč.

Tisto poletje so po vsej Tirolski, Štajerski, Kranjski, Furlaniji in Benečiji govorili o zasutih vaseh in cerkvah ter mrličih, ki so jih po deželi v kljunih raznašale vrane, ker tam ni bilo več živega človeka, da bi jih pokopal. Voda pa je počasi mezela med naloženim materialom in rečici sta leto za letom nanašali prod, ki je počasi prekril obe potopljeni vasi. Ko je Zilja, ki ji je skalovje prestavilo strugo, precej kasneje našla najšibkejšo točko in pri Rogajah končno pobegnila iz ujetništva, je jezero presahnilo. Ni pa presahnila pripoved o sedemnajstih pokopanih vaseh in devetih farnih cerkvah ter jezeru, ki je odplaknilo vse, kar je ob podoru na Dobraču gomazelo po Ziljski dolini.

»NEDOLŽNI« POPOTNIŠKI DNEVNIKI

Za to je bil v veliki meri zaslužen oglejski kancler in potopisec Paolo Santonino, ki je poldrugo stoletje po dogodku spremljal oglejskega škofa na treh vizitacijskih potovanjih, na katerih sta si ogledala kraje, po katerih so pustili Turki. Prepotovala sta Ziljo, Dravsko dolino in južno Štajersko, vestni Santonino pa je v svoje dnevnik beležil opise krajev in ljudi. Predvsem ga je presenetilo kljub turškim vpadom še vedno razkošno življenje plemstva na Celjskem gradu ter po dvorcih in samostanih v krajih, skozi katere sta potovala. Zanimivo je, da so ga zelo zanimale tudi popolnoma posvetne razvade plemstva, saj je v zapisih veliko prostora namenil bogati kulinariki, zanimanju za tedanje modo in nezainteresiranosti za življenje preprostega ljudstva. Ko je med leti 1485–1487 naredil postanek v Podkloštru, je pod vtisom golega skalovja na pobočjih Dobrača in samostanskih ustnih pripovedi v svoj dnevnik naredil nekaj vznemirljivih zapisov. Skalovje je v ljudski domišljiji ponovno zabobnelo in človeški spomin dogodka ni nikoli več pozabil. ◉

Južni steber Barre des Ecrins

So cilji in so Cilji

✍ Janez Toni 📷 Tine Sitar

Rob stene je blizu

Lani poleti smo se z odsekom že drugič v zadnjih nekaj letih odpravili v Francijo. V dolino, ki sem jo spoznal pred dvema letoma. Seveda smo šli plezat. Na začetku plezalne sezone sem imel veliko visokoletečih plezalnih ciljev, ki pa so se na koncu morali umakniti igranju z zlato prinašalko Aiko. Francije sem se veselil prav zato, ker sem v nasprotju s taborom v Dolomitih imel resen cilj, za katerega sem se za nekaj časa odrekel celo žuranju. Hotel sem biti čim bolj pripravljen za vzpon. Cilj je bil južni steber Barre des Ecrins (4201 m). Barre des Ecrins je glavni vrh v pogorju Dauphineje in najjužnejši štiritisočak. Sam steber je visok 1000 m, tehnične težave pa dosegajo srednjo stopnjo (V+). Smer mi je bila všeč zato, ker je malo bolj kompleksna kot smeri, ki smo jih štancali pred dvema letoma, ko smo prvič obiskali dolino Ailefroide. Za tiste smeri si lahko spal do dvanajstih,

spil kavo, pojedel zajtrk in povečerjal še pred temo. Ta smer pa je bila nekaj povsem drugega – najprej slabe 3 ure dostopa čez tako imenovani črni ledenik (Glacier Noir), 6 do 10 ur plezanja 1000-metrške skalne stene, 300 višinskih metrov snežnega izstopa, kjer prideš tik pod vrh štiritisočaka, ter sestop čez sicer lahko prehodan, vendar zaradi ledeniških razpok nevaren Glacier Blanc nazaj do izhodišča. Za vzpon sem se dogovoril s Tineto, ki je pred leti obrnil na normalnem dostopu tik pod vrhom najinega hriba. Za poznavanje sestopa je bilo to zelo pomembno.

TEŽAVE Z VREMENOM

Priprave so se začele že davno pred odhodom v Francijo. Prebiranje vodničkov, študiranje zemljevida, fotografij stebra in skice stene. Zadnji dnevi v službi so minili v buljenju v eno in isto sliko na računalniku

– sliko stebra. Že sama pot do kraja Ailefroide je pomenila pravi test vzdržljivosti. Kdor se je cel dan vozil pod žgočim soncem (zunaj je bilo 36 °C) čez padsko nižino v nabasanem avtu temne barve s pokvarjeno klimo, bo že vedel, o čem govorim. Aika je preživela po zaslugi vlažilnih robčkov na smrčku.

Po prihodu sva se s Tineto »uplezavala« vsak po svoje s svojimi soplezalci. Vremenska napoved je bila zelo vprašljiva. No, mogoče je boljši izraz za *enk...* Vsako popoldne so bile napovedane plohe. Za vzpon, ki v normalnih okoliščinah traja cel dan, to seveda ni bilo primerno. Ko sva praktično že vrgla puško v koruzo, sva se odločila, da prohibicija ne pelje nikamor. Naslednji dan pozno popoldne sva dobila napoved, ki je bila malce boljša – dopoldan jasno, popoldan pridejo oblaki, iz katerih lahko mogoče pade kakšna kaplja. »A

Južna stena Barre des Ecrins z Mount Pelvoux FOTO: EDI BULIČ

greva?« Napetost in priprave so v trenutku povedale svoje: »Ja, itak!« Napetost je popustila, začela pa se je živčnost, ki je bila premo sorazmerna z najinimi izkušnjami. Kaj bova vzela s seboj? Pakiranje, tehtanje nahrbtnikov in podobne stvari so nama vzele dobršen del popoldneva. Smer sva nameravala splezati v enem dnevu, zato sva vzela malo opreme. Če bi šlo kaj narobe, bi bila v težavah.

AKCIJA

Kratka noč se je vlekla v neskončnost. Končno je ura odbila 3.15. Med kratko vožnjo do izhodišča sem vase zmetal zajtrk. V trdi temi sva prečila potok in zavila v dolino proti južni steni Barre des Ecrins. Kmalu sva se znašla na ledeniški moreni. Prvič v življenju sem dostopal z MP3-predvajalnikom. Ramon (ne Ramones!) in njihov refren »Vsaka brazgotina je samo izkušnja

več« so mi krajšali pot. Ja, knjiga Marka Twighta, Poljubi ali ubij, je tudi na meni pustila vtis. Zaradi teme se nama pot po grušču niti ni preveč vlekla in tako sva se krepko pred prvim svitom znašla pod steno. V temi sva v bednem poskusu spanja na mrzlih skalah in vrveh predregetala toliko časa, da se je v daljavi začelo svetlikati. Takoj sva si naredila dereze in vzela cepin v roke, saj je bil pod steno ledenik malce bolj strm. Kar hitro sva bila čez. Tik pod steno sva sezula dereze, pojedla vsak svojo energijsko ploščico ter se navesila s plezalno opremo. Spodnji, lažji del stene (mesta do III+) sva plezala nenavezana. Tine je bil kar *naspidiran*, meni pa nekaj ni *štimalo* in sem se vlekel. Ko sva uspela zgrešiti smer in sva se morala spustiti po vrvi, sem se odločil, da je čas za pavzo. Seveda so naju zavedli klini, dobra skala in pa pomožna vrstica v zgornjem klinu.

Iskanje smeri je bilo vzrok nervoze. Med plezanjem sva se večino časa prepričevala, da sva višje, kot sva dejansko bila. Ves čas sva spremljala vreme in morebitne padavinske oblake. V nekem trenutku sva se morala odločiti, ali greva naprej in tvegava vremenski preobrat ali obrneva in se spustiva po že preplezani smeri. Odločila sva se, da greva naprej. Od te točke naprej bi se težko spustila do izhodišča. Edinstven občutek, ko se zaveš, da je sestop možen le preko vrha. No, te edinstvenosti takrat mogoče nisem bil tako zelo vesel. Bila sva prepričana, da bova do večera preplezala steno in sestopila.

Nekje na polovici stene je Tine postal utrujen. Dogovorila sva se, da bo on prevzel logistiko sestopa, jaz pa bom poskusil čim hitreje plezati. Zaradi odgovornosti sem postal še bolj živčen. Čim prej ven iz stene! Začelo je po malem pihati, padavinskih oblakov pa ni bilo videti. Nekje ob 14 uri sva prišla pod zadnji, tehnično najbolj zahteven del smeri, visok dobrih 200 m. Zapleten opis smeri sem pospravil v žep in po občutku plezal po najlažjih prehodih. Odveč je razlagati, da sem plezal stran od prave linije, zadel sem samo prvi raztežaj v tem delu. Tam sem prijel oprimek, ki bi se mu v naših krajih na daleč izognil. Ampak to je pač granit. Seveda je plezanje *po svoje* potegnilo za seboj časovno potratno iskanje prave smeri, sva pa nedvomno vedno bila v njeni bližini. Izstopni raztežaj sva celo zadela. Bil je baročno opremljen. Ob 16. uri sva po 9 urah plezanja stala na robu stene. Kar dobro za amaterja, saj je časovnica za steno 8 do 10 ur.

SESTOP

Do piva je bilo še daleč. Bilo je že kar mrzlo, pihal je močan veter, od ne vem kod so se pripodili oblaki. Do vrha sva imela še 300 višinskih metrov pobočja, prekritega s snegom in ledom. Spet sva si naredila dereze in vzela cepin v roke. Mojo blažjo psihično izčrpanost je opazil Tine in pričel z gaženjem. Začel sem se vleči zelo počasi. Nekje na polovici snežnega pobočja je začelo ob vedno močnejšem vetru še snežiti. Hotel sem iti čim hitreje, kar pa mi zaradi preteklih 12 ur akcije ni najbolje uspevalo. Končno sva se znašla na grebenu, 5 minut stran od vrha. Etika in pristop na vrh gore ter sploh moj prvi štiritisočak? Kratka debata, oba sva se strinjala, da se lahko zgodi, da nama bo sneg prekril gaz čez ledenik, kjer poteka sestop. Na sebi sem imel kratko *švic* majico,

termo majico, tanek flis in slab približek dobremu *pack lightu*.¹ V nahrbtniku je bila astro folija. Snežilo je, ideja o morebitni noči na 4.000 metrih s tako malo opreme nama ni bila pri srcu. Odločila sva se, da greva čim prej dol. Počasi sem se majal za Tineto po grebenu, ki se je izkazal za tehnično zahtevnejšega, kot sem pričakoval. Po dobri uri sva dosegla spust po vrvi z grebena na ledenik. V prste na rokah me je kljub rokavicam že pošteno zeblo. Po spustu na ledenik je Tine kmalu našel tudi rešilno gaz. Vseeno se nisva hotela prezgodaj veseliti, morala sva priti izven območja nevarnih razpok. Še vedno je snežilo, videti je bilo le par deset metrov. Po slabi uri spotikanja po snegu sva se znašla na spodnjem ledeniku, kjer ni bilo večjih nevarnosti. Sesedla sva se v sneg. Krik veselja, ki je sledil in ga alpinisti dobro poznajo, ne sodi v Planinski vestnik ...

Na mestu odločitve

V KAMPU ŠELE SREDI NOČI

Poslal sem SMS-sporočilo prijateljem, da jih ne bi skrbelo. Sledilo je še duhomorno spotikanje čez nekajkilometrski ledenik. S tem, da nama je zmanjkalo pijače, se nisva ukvarjala več. Veselje je dokaj uspešno skazila sprememba agregatnega stanja padajočega snega. Neprijeten občutek popolne premočenosti mi je omilila glasna Zabljuna generacija: *Patricijajajajaja rada fantazira ...* V trdi temi sva se morala pred pobočjem, ki naju je pripeljalo do

avta, popolnoma premočena še enkrat povzpeli. Tiho sem preklinjal Tineta, kot da bi bil on kriv za geografske značilnosti ledeniške doline. Avtomatsko sva premikala roke in noge. Končno sva prišla do avta. Glasna glasba in divja vožnja sta naju do 23 h pripeljala v kamp. Pričakali so naju prijatelji ter nama najprej porinili v roke hrano, potem pa še pivo. No, pred pivom naju je Mateja prisilila spiti še cedevito. Pravega proslavljanja nisva bila sposobna. *Cimro* v šotoru sva seznanila z dejstvom, da se pač ne bova stuširala.

In zaključek ... kako razmišljam po letu in pol o tem vzponu? Da še vedno premalo plezamo v Alpah.

INFORMACIJE O SMERI

J steber Barre des Ecrins, TD, V+, 1100 m. Spodnji, večji del stebra je lažji (mesta do III), v zgornjem delu pa je en raztežaj ocenjen s V ter eden s V+.

Informacije o območju, vodnikih in nastanitvah so dostopne v Planinskem vestniku 11/2009. ◊

¹ Lahka vetrovka.

Najboljši alpinisti v letu 2009

✍ Tina Leskošek

V ponedeljek, 25. januarja 2010, je bila v Kulturnem domu Franca Bernika v Domžalah razglasitev vrhunskih dosežkov v alpinizmu, ki sta jo organizirala Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije in Društvo za gorsko kulturo.

Najuspešnejši alpinist lanskega leta je **Luka Lindič** (AO Celje – Matica), ki je bil že lani razglašen za najperspektivnejšega alpinista. Pozimi je nizal težke kombinirane smeri, spomladi pa navdušil z težkimi prostimi ponovitvami s klasičnim varovanjem v Paklenici, doma, Dolomitih, Zahodnih Alpah ... Na odpravi v Indijo v Garhwal je s soplezalcii preplezal tri nove zahtevne smeri na Bhagirati 2, 3 in 4.

Najuspešnejša alpinistka leta 2009 je **Maja Lobnik** (AO TAM). Opravila je kar nekaj zanimivih povezovalnih tur, predvsem pa ji je uspelo v zaporednih dnevih povezati tudi najdaljše ture. V gorah obvladuje osmo stopnjo, hkrati pa je odlična smučarka. Letos ji je uspelo kar nekaj dobrih spustov, izpostavi pa moramo vsaj Marinellijev ozebnik v Monte Rosi in Pallavicinijev ozebnik v Grossglocknerju.

Najperspektivnejši alpinist leta 2009 je **Luka Kranjc** (AO Celje – Matica). Po večletnih uspehih v tekmovalnem športnem in lednem plezanju se je vrhunsko izkazal v najtežjih skalnih smereh. Preplezal je pet smeri z oceno 8a in več – od tega dve opremljeni s svedrovci, tri pa s klasičnim varova-

njem, tri večraztežajne kombinirane smeri z oceno M9, Drujev Severni ozebnik ter veliko število smeri z ocenami do 7c v Pakenici, Dolomitih in Maroku. Bil je tudi na odpravi v ZDA, kjer je plezal počti do 5.12d (IX).

Kar nekaj alpinistov je za svoje odlične proste ponovitve in prvenstvene vzpone doma in po svetu dobilo nagrado za posebne dosežke: **Rok Blagus** (AO Ljubljana – Matica), **Andrej Grmovšek** (AAO Kozjak), **Marko Lukić** (AAO Kozjak), **Marko Prezelj** (AO Kamnik), **Anastasija Šisernik** (AO Ljubljana – Matica) in **Monika Kambič** (AO Kamnik).

Nagrado za perspektivne dosežke sta prejela **Urban Novak** (AO Kamnik) in **Maja Apat** (AO Slovenj Gradec).

dobro jutro

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO
UNIVOX

107.5 MHz
106.8 MHz

Rožna ulica 30
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

gore-ljudje
.net

DOŽIVETJA
NARAVE

Vsa petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

SOKOLmarket

SOKOL – vaš partner že
več kot 20 let

Life Fitness
fitnes
oprema

SOKOLgym

TUNTURI

fitnes
oprema

MFT
Team a team

SOKOLmarket Vič, Kopska 72, 1000 Ljubljana
Tel: 01/200 27 60, E-mail: prehrana@sokolgroup.com

S tem kuponom nudimo bralcem Planinskega vestnika
30% popust na športno opremo blagovnih znamk: Life
Fitness, Tunturi, Power Block, MFT in SOKOLgym.

Obiščite našo prodajalno SOKOLmarket Vič, ali se pos-
vetujte preko telefona, o obsežni ponudbi športne
opreme in športne prehrane. Naši prijazni strokovnjaki
vam bodo z veseljem svetovali.

Akcija velja do 31.3.2010.

ime in priimek

naslov

tel / e-mail

Adamov vrh

Vzpon na šrilanško sveto goro

✍ in 📷 Franci Horvat

»Mister, stop, please passport, you are arrest for 45 day and you must pay 1000 RS,« zadoni od zamaskiranega moškega, ki se je postavil predme. Fotoaparati mi je skoraj padel iz rok, tako močno je bilo presenečenje. Nekaj časa sem ga gledal kot prikazen, toda kar hitro sem bil pri sebi, ko je neznanec prijel za pištolo. Začel sem brskati po dokumentih, ki jih vedno nosim v torbici okoli vratu. Končno sem našel potni list in mu ga podal, toda po nekaj minutah listanja naprej in nazaj sem s tem očitno policista, kot se je kasneje predstavil, spravil v še hujšo jezo. Ves razburjen je odvihral proti okencu, za katerim sta se nahajala še dva njegova kolega. Počutil sem se neobgljenega in prepuščenega njihovi nemilosti. Dopust sem želel izkoristiti za ogled in za fotografiranje dežele, ne pa da bi čemel v kakšni samici na Šrilanki.

GORA Z MNOGIMI IMENI

Ko se je naša pešpot v nacionalnem parku Horton Plains v zgodnjih jutranjih urah pričela, me je v daljavi presenetila ošiljena gora, imenovana Adamov vrh. Zaradi svoje nenavadne podobe, ki jo močno razlikuje od njenih sosedov, ni čudno, da so jo mnogi izbrali za »sveto goro« – Sri Pada (blažene stopinje), Angleži pa so jo poimenovali Adam's Peak. Adamova gora je med vsemi gorami sveta znana in priljubljena velikemu številu ljudi, saj jo ne častijo samo

Silhueta Adamovega vrha

budisti – kot mesto, na katerem je Buda vtisnil svojo stopinjo, ko je priletel na Lanko –, ampak so goro poznali pred dnim časom tudi Arabci in ji dali ime Adamova gora.

Hindujcem je gora sveta pod imenom Samanalakande, posvečena je bogu Šivi, a tudi kristjani, ki verujejo, da je na vrhu odtis noge sv. Tomaža, romajo nanjo. Gora je v varstvu budističnih duhovnikov. Ob pomladanski polni luni na vrh roma na tisoče ljudi. Omeniti velja, da so si to goro izbrali tudi metulji. V času sezonske selitve v aprilu in maju velike jate metuljev odletijo proti gori Samabala Kande (gora metuljev), kar je lokalni naziv za goro.

Vsi ti presežniki so tudi mene prepričali, da smo po »sprehodu« po Horton Plains zavili še proti mestecu Maskeliya. Kraj je poznan po tem, da tu pelje najkrajši in najbolj strmi dostop na Adamovo goro (precej daljši poteka iz mesta Ratnapura, ki se nahaja na drugi strani gore). Prestrašile me niso niti številne stopnice, po nekaterih podatkih naj bi jih bilo kar 5400, niti množice, ki se vsak dan zgrinjajo na »šrilanški Matterhorn«. V Maskeliyi smo si izbrali cenen hotel s prekrasno razgledno sobo. Po večerji sem si temeljito pripravil fotografski nahrbtnik in hitro smuknil v posteljo. Ob dveh zjutraj, ko so na nebu še mežikale zvezde in je bilo prijetno hladno, sem zapustil hotel ter se napolil proti gori.

Adamov vrh s Horton plains

Pričakoval sem številne množice romarjev, toda razen dveh Italijanov in ene Nemke ni bilo na poti nikogar. Številne stojnice so samevale, ob njih si lahko videl le kakšnega potepuškega psa. Ko sem prečil reko in ko se je pot pričela dvigovati, so se pojavile prve stopnice. Kljub temu da je bila pot vse do vrha osvetljena, so me neenakomerno razporejene in različno visoke stopnice kar utrudile. Poizkušal sem ubrati svoj tempo in se ga držati vse do vrha. Pri markantnem portalu sem srečal skupino domačinov, ki so se vračali z vrha. Zaviti so bili v topla oblachila, toda bos, kar sem si razlagal s tem, da budisti in hindujci v svoja svetišča hodijo vedno bos. Bližje ko sem bil vrhu, več je bilo ljudi, ki so »duškali« na strmih stopnicah.

BOGOVI NE MARAJO FOTOGRAFIRANJA

Po dobrih dveh urah sem bil na vrhu, kjer se nahaja budistični tempelj. Želel sem napraviti nekaj nočnih posnetkov svetišča, ko me je ogovoril strog neznančev glas. Policist me je poklical, naj pridem do okenca, za katerim sta bila njegova kolega. Pričela sta me oštevati, strašiti in obenem pripovedovati, kako je Šrilanka odprta dežela za turiste. Ko sem prišel do besede, sem jim povedal, da sem v njihovi deželi prvič in da zaradi noči nisem videl opozorila, ki prepoveduje fotografiranje. Za moje besede se niso zmenili vse do takrat, ko sem jim omenil, da me v dolini čaka družina. Končno so strogi obrazi policistov dobili malce mehkejše poteze, glas se jim je znižal za nekaj oktav in potni list je bil končno zopet pri meni.

Ko sem se malce pomiril, sem šel do ograje, od koder, sem mislil, bo sončni vzhod najboljše viden. Malce kasneje se je okoli mene zbralo veliko ljudi, ki so prav tako čakali

na ta dogodek. Ko je noč začela bledeti in se je na vzhodu že kazala prva jutranja svetloba, so budistični menihi pričeli svoj ritual. Pele so cimbele ob spremljavi bobnov in slišati je bilo glas meniha, ki je ubrano molil. Množico je zajelo posebno občutje topline, povezanosti in predvsem miru. Obrazi so se nam obarvali rdeče, ko je sonce lezlo izza obzorja.

Nevšečnost je bila pozabljena, duša se mi je napolnila ob izjemnem vzdušju, ki je vladalo na tej gori. Po sončnem vzhodu sem na drugi strani svetišča napravil še posnetek silhuete gore, ki se je pojavila na jutranjih meglicah. Nato sem se počasi napotil v dolino, kajti čakalo me je še veliko stopnic, ki niso nič kaj prizanašale mojim že razbolelim kolonom. ◉

Adam's Peak, Sri Pada ali Samanalakande, 2243 m

Kje se nahaja: osrednja Šrilanka, nacionalni park Horton Place v območju Ratnapura, provinca Sabaragamuwa, vzhodno od glavnega mesta Colombo.

WGS84: 6,811389, 80,499722

Poti: na vrh je speljanih vsaj 6 različnih poti. V članku je opisan vzpon z vzhodne strani.

Izhodišče: mestece Maskeliya oziroma Nallathanni

Višinska razlika: okoli 1000 m

Čas vzpona: 3 ure

Zahtevnost: nezahtevna romarska pot, ki je lahko tudi precej obljude-na. Velik del poteka po napornih stopnicah.

Potrebna oprema: zadostujejo nizki pohodni čevlji in športna oblachila.

Najprimernejši čas: od decembra do aprila. V preostalih mesecih večino časa dežuje.

Dodatne informacije:

<http://sripada.org/>

Vulkan Pacaya

Osvajanje gvatemalskega kadečega velikana

✍ in 📷 Manca Čujež

Po neskončnih kilometrih na srednjeameriških avtobusih je končno napočil dan za hribolazenje, ups – vulkanolazenje! Še vreme se je odločilo poskrbeti za nepozabno doživetje in po dobrem tednu neusmiljenega deževja je postreglo z dokaj jasnim dnevom. Cilj: Pacaya, še delujoči vulkan v bližini Antigüe, ki sva jo okronali za kulturno prestolnico Gvatemale. Vulkan, ki se šopiri na 2552 višinskih metrih, je del Ognjenega obroča, skupka vulkanov, ki se razteza okrog Pacifika, vse od Indonezije do juga Južne Amerike.

KORAK ZA KORAKOM PO VULKANSKEM MELIŠČU

Prebujanje v gvatemalsko temo in spet – kot je v Gvatemali v navadi – polurno čakanje na minibus, ki nas je »zategnil« do vasi San Francisco, izhodišča za osvajanje vulkana Pacaya. Tam nas je pričakala truma otrok, ki je vneta prodajala oz. dajala v najem lesene palice, brez katerih je menda le težko zlesti na vulkan. Druga možnost za lenobe so bili še taksiji na okolju prijazen način, konjem pa precej manj prijazen, saj teren ni ravno ljub njihovim kopitom. Midve sva izbrali tretjo možnost; dvourni vzpon na vulkan prav po hribovsko. Pa smo šli, z vodičem na čelu, mi pa razkropljeni za njim ... najprej po tlakovani poti, ki se je prevesila v gozdno stezo, skrito med bujno rastje divjih zelenih odtenkov. Na desni nas je skoraj ves čas spremljal pogled nad vulkansko trojico nad Antiguo – vulkane Agua, Acatenango in Fuego. Po dobri uri hoje je, miroljubno kadeč svojo pipo, pred nami »vstal« veličastni vulkan Pacaya, pravzaprav njegov vrh Pico MacKenney. Višinske metre smo še pol ure nabirali po črnem vulkanskem melišču in se korak za korakom približevali izvoru toplote. Pacaya naj bi prvič izbruhnila pred 23 tisoč leti. Zadnjič je uničevalno bruhnila leta 1965. Od takrat vsakoletno preprede svoja pobočja z rekami lave, ki so tudi nam onemogočile vzpon prav do kraterja, v katerega bi radi pokukali. Zato smo se morali zadovoljiti z občudovanjem vulkana od spodaj.

BOŽANSKI OBČUTEK ZLITJA Z NARAVO

300 metrov pod ustjem vulkana je že prav prijetno toplo žgalo v podplate in topel piš se je lovil okrog naših pregetih teles. Pacaya nam je namenila ognjeno rdeč jezik lave, ki se je le nekaj metrov stran od poti skupaj s črno lavo ležerno valil po pobočju – krhkem skupku vulkanskega pepela in strnjene lave. Skozi razpoke smo se zazrli tudi v rdeče nedrje vulkana in za spomin nabrali nekaj svetlečega vulkanskega tufa. Stali le nekaj metrov nad ognjeno rdečo lavo na pregretem tufu pod črno kadečo gmoto, hkrati pa se opajati z razgledom na triperesno deteljico sosednjih vulkanov – božanski občutek zlitja z naravo! In že smo sestopali nazaj proti vznožju kadečega velikana, lovili zadnje neponovljive občutke, se čudili živopisnemu rastlinstvu in tudi na vulkanu srečevali potepuške pse, zgolj oguljeno kožo na drobnih kosteh, ki jih je v Gvatemali menda petkrat več kot prebivalcev. Kljub kruti realnosti, ki je udarila na koncu, je bil vzpon na vulkan Pacayo doživetje, ki v deževni in barviti Gvatemali kotira najvišje! ◻

Vulkan Pacaya, 2552 m

Kje se nahaja: na jugu Gvatemale, v bližini priljubljenega turističnega mesta Antigüa.

Izhodišče: vas San Francisco, do koder vozijo turistični minibusi.

Čas hoje: 2 uri za vzpon in 1 ura za sestop.

Zahtevnost: tehnično nezahteven vzpon, ki zahteva le nekaj kondicije.

Potrebna oprema: zadostujejo nizki pohodni čevlji in športna oblačila.

Najprimernejši čas: v sušni dobi, od novembra do aprila.

Vodniška literatura: še največ informacij dobimo v turističnih vodnikih, sicer pa je vzpon na vulkan obvezen v družbi lokalnega vodiča.

Zemljevid: http://vulcan.wr.usgs.gov/Volcanoes/Guatemala/Maps/map_guatemala_volcanoes.html.

Tudi take se Nadi zgodijo

Polovični 112 – saj na asfaltu se pa znajde

✍️ Nada Kostanjevic

Potrkala sem in vstopila v sobo za osebje, da bi dobila zdravila, ki jih v domu delijo pri večerji. Saj sem večerjo tako ali tako zamudila. A osebje, medicinsko in negovalno, me je sprejelo s smehom in vprašalo: »Kdaj bomo o tej pustolovščini brali v Vestniku?« »Ko bom imela čas napisati in oni objaviti!« Použila sem zdravila in tudi večerjo, ki je bila vse prej kot užitna, in začela pripovedovati. Vendar pojdemo en mesec nazaj. Takrat sem se odločila, da raziščem neskončno veliki Godovič, ki se razteza od Medvedjega Brda do Hotedrščice, od Zale skoraj do ...

No, v Logu pri Godoviču so me »skipali« nekakšni – ne vem, ali Nizozemci ali Švedi, ki so se hoteli iti kopat v Idrsko Belo in smo se menili malo z rokami, malo v zelo polomljeni francoščini. Podala sem se v grič, odkrila še en godoviški zaselek krasnih vil, še en tunel pokojne železnice, enega svetnika v redovniškem habitu iz mavca, narejenega v lični kapelici, in se podala po lepi gozdni cesti proti zaselku Brdo. Cesta se je malo cepila, en krak je šel v Grapo – kar naj bo tam – jaz pa naprej v Brdo. Zopet zaselek lepih vil in še lepših vrtov, urejenih sadovnjakov in hlevov ter bal sena. Pred neko hišo dobim zakonca, ki sta mi pojasnila dvojce: do godoviške osnovne šole je manj kot štiri kilometre, zato morajo otroke voziti tja, in do Zale vodi pot, ki je gotovo ne bom našla, a me bodo spremili. No, pa so me res spremili, steza je bila za moja leta popolnoma užitna in kmalu sem bila pri skupini hiš v Zali, kjer je stalo več ljudi, začudeno so gledali »divjo babo«, ki je prišla iz gozda. Seveda sem se takoj »legitimiral«, da sem domska iz Ajdovščine in da se nameravam tja vrniti na štop.

Spustila sem se po cesti do Zale in opazila, da se je za menoj znašel mladenič kakih tridesetih let. Vprašal me je, kako mislim do Ajdovščine in da mi tu gotovo ne bo nihče ustavil. Prehodila da sem več kot deset kilometrov – on je domačin in že ve. Bolj na kratko sem mu odgovarjala in stopila na cesto štopat. Mladenič je ostal zgoraj. Avti so kar švigali mimo. Končno me je eden od da-

Gora nad Ajdovščino FOTO: OTON NAGLOST

leč zagledal, začel mežikati in ustavil. Možakar je imel zadaj družinico in me je posedel k sebi. Pomahala sem onemu mladeniču, ki je gori stal kot lipov bog – in nekam začel telefonirati, a na moj pozdrav sploh ni odgovoril. Povedala sem svojemu prevozniku o tem čudnem obnašanju, on pa mi je dejal, da je mladenič njemu mahal, naj gre naprej – on pa ni hotel ...

No, danes sem se odločila, da grem zopet iz Loga čez Brdo – no, ne čez Brdo, ampak skozi Grapo, zopet pridem v Zalo in vprašam mladeniča, kaj je sploh hotel – ter ga pošteno ozmerjam. Ampak: »Človek snuje, a Bog odreduje.«

Seveda sem se podala v Grapo, ki je lepa, gozdnata, cesta je pač (tam je le ena hiša) bolj tako tako – a za »Peko 40« povsem užitna. Dolina se je razprla, tu so čudoviti travniki, skrbno pokošeni, tudi če so nekateri strmi (ojej, v Ajdovščini in Šturjah toliko trave propada na ravnem), tu je trdna domačija, pred njo nekaj ljudi, še tisti, ki so me zadnjič z Brda napatili v Zalo. Okoli hiše vrtilčki in cvetlični vrtovi, deklica prenaša velikansko bučo, gošpodar pa mi reče, naj grem kar po dolini, do Zale nimam več kot pol ure hoda.

Seveda nisem ponovila, kar mi je povedal, in krepko krenila naprej ter pripravljala govor za onega mladeniča. Desno sem zagledala povsem užitno pot v grič, se podala po njej in se znašla – namesto v Zali – zopet na Brdu. No, saj recimo – znam do Zale. V Brdu živega krsta ni. A ko pridem do konca onega travnika, zagledam novo gozdno ce-

sto – sicer ne preveč lepe in dobre, a ker je cesta, se verjetno mora končati v Zali. Podam se po njej. Oh, koliko je tam takih cest, razoranih od nalivov, ponekod hudo strmih – levo, desno – cigu, migu – ne vem, ali gor ali dol! Končno skozi drevje že vidim Zalo in slišim avte. A je vse prepadno do tja, nobene steze, ura pa je za domske pojme že pozna. Na nekem križišču takih gozdnih cest, ki se ne končajo nikjer, se ustavim. Ne ostane mi drugega, kot da iz žepa vzamem mobilni telefon in pokličem 112. Reševalec mi je najprej svetoval, naj poskušam priti do as-

falta. Če ga ne bi potrebovala, bi ga nekam poslala, tako pa sem mu le rekla, da se na asfaltu več kot dobro znajdem tudi sama. Vezal me je v Idrijo, a preden sem sploh dopovedala, kje se nahajam, je minilo kar nekaj časa in smo pokurili kar nekaj telefona. Seveda so hoteli vedeti, kdo sem in od kod sem (ter sporočili v dom, da sem se izgubila). Končno so me poklicali nazaj in rekli, da so ugotovili, kje sem. Kmalu se prikaže lep mlad policist peš skozi gozd (ojej, morala bom navzgor po tej divjini). Potolažil me je, da je v vasi dobil motovilo, ki zmore to pot – razen tega me je razveselil s tem, da je Gorjan, v službi v Idriji, in da njegovi sestri hodita v Varstveno-delovni center z mojo slavno pastorko Mijo. Svet je res majhen! Kmalu se pokaže to divje motovilo, ki me odpelje gor v Brdo. Tam je že čakal policijski avto. Policista sta takoj uvidela, da nisem komplicirana duša, in sta me odložila kar pred tunelom v Godoviču – češ, od tam si bom pa že pomagala sama. In sem si res. Ko sem svojemu prevozniku, ki je bil namenjen čisto drugam, povedala svojo zgodbo, me je postavil prav pred domska vrata. Tam so že vsi vedeli za mojo pustolovščino – večerja je bila razmočena, jaz pa bi snedla še gada v solati.

Povem še to, da sem policista vprašala o položnici. »Ne boste je dobila.« Sedaj mi povejte, kje je tukaj pravica! Pred letom me je zbil avto na prehodu za pešce pred ajdovsko pošto in sem plačala 20 €. Sedaj pa so me reševali dva avta, dva policista in gozdar! ○

Ekspres na turnih smučeh

Težak, a čudovit šport

✍ Nejc Kuhar

Tekmovalno turno smučanje je dirka s časom, neskončnimi klanci in predvsem s samim seboj. In to zelo hitra dirka. Kdor tega športa ne pozna, si težko prdstavlja, kako je na primer mogoče z Ljubelja na Begunjščico in nazaj priti v manj kot uri ali pa iz Krme na Kredarico in nazaj v manj kot dveh. Za najboljše tekmovalce v turnem smučanju je to vsakodnevni trening.

Marsikdo se ob tem uvodu verjetno križa in si misli sam pri sebi: »norci«, nekomu se zdi to povsem »odklopljeno« in neverjetno. Velikokrat sem že slišal, da smo pravi stroji in res se nemalokrat tako počutim. Po nešteto pretreniranih kilometrih, tako višinskih kot dolžinskih, se mi včasih zdi, kot da sem samo še sprogramiran robot, ki mora opraviti z določenim klancem. Pa vendar na vsakem treningu uživam, še posebno v lepem vremenu, utrjeni »špuri« in po možnosti svežem snegu. V takih trenutkih se zavedaš, kako lep je ta šport in to ti poleg dobrih rezultatov na tekmah da največji zagon.

TEKMOVANJA IN PRIPRAVE

V Sloveniji so vsem dobro znane že tradicionalne tekme na Jezerskem in Okrešlju, pa na Pokljuki, Voglu, Krvavcu in po novem tudi na Zelenici. Vendar so ta tekmovanja zelo majhen delček tega, kar ponujajo v tujini. Predvsem svetovni pokal v turnem smučanju. Tekme so tam daljše, z večjo višinsko razliko, trasa je odlično pripravljena, orga-

nizacija je na vrhunskem nivoju in tekmovalcev je bistveno več, par sto, ponekod celo tisoč. Letošnji svetovni pokal združuje 7 tekem in svetovno prvenstvo. Posamezne tekme imajo višinsko razliko med 1500 in 1700 metri, navadno v treh ali štirih vzponih. Za tako dolgo traso zmagovalcev v povprečju porabi okrog uro in 20 minut. Tekmovanja v parih so še nekoliko daljša, z višinsko razliko med 2100 in 2300 metri, končni čas zmagovalcev pa je okrog dveh ur.

Preboj proti vrhu v tem športu je zelo dolgotrajen in naporen. V enem letu tu ne narediš nič, potrebuješ leta in leta trdega in načrtnega dela z vedno več odrekani. Konkurenca v tem športu je res huda, veliko pove že podatek, da je eden od trenutno vodilnih turnih smučarjev, Španec Kilian Jornet, zmagal tudi na zadnjih dveh gorskotekski ultramaratonih okrog Mont Blanca, kljub temu, da je njegov prvi šport turno smučanje. Slovenci smo bili še nekaj let nazaj v tem športu v svetovnem merilu čisti »outsiderji«. Z zelo načrtnim in kvalitetnim treningom smo se v zadnjih letih zelo približali svetovnemu vrhu, predvsem z mojim 9. mestom na lanskem Evropskem prvenstvu in letošnjim 13. mestom na prvi tekmi Svetovnega pokala v Aosti. Noben rezultat ni prišel sam od sebe, za njim stoji ogromno trdega treninga, ki ga skrbno načrtuje moj trener Iztok Cukjati. Prek poletne sezone sem na primer na treningih naredil prek 150.000 višinskih metrov po hribih in na kolesu. Od konca oktobra do

V marcu poteka v Franciji že več kot 20 let slavna Pierra Menta. To je 4-dnevna etapna tekma v parih, kjer za končno uvrstitev velja seštevek časov vseh štirih etap. To je zagotovo najtežja tekma v turnem smučanju, saj je potrebno vsak dan opraviti vsaj z 2500 višinskimi metri in ni čudno, da nekaterim tekmovalcem zmaga na tej tekmi pomeni celo več kot naslov svetovnega prvaka. Lansko leto sem v paru z Anžetom Šenkoma na tej tekmi osvojil 15. mesto, s čimer sva presenetila množice navijačev ob progih. Na Pierra Menti imam namen nastopiti tudi v letošnji sezoni.

Spusti so ponavadi pravi rodeo. FOTO: PRIMOŽ ŠENK

sredine decembra pa že skoraj 40.000 višinskih metrov na turnih smučeh.

SVETOVNI POKAL

Pred letošnjo sezono so bila pričakovanja višja kot lani, saj sem treniral precej več in bolje kot prejšnja leta. Vendar sem se zavedal, da tudi ostali tekmovalci napredujejo in tako kljub mojemu napredku ni nujno, da se to pozna na rezultatih. Zato sem bil zelo zadovoljen s 13. mestom na prvi tekmi letošnjega svetovnega pokala, s čimer sem prejšnjo najboljšo uvrstitev, 22. mesto, izboljšal kar za 9 mest. Poleg tega pa sem se močno približal tudi samemu

svetovnemu vrhu, saj sem za 3. mestom zaostal le dobri 2 minuti, do 9. mesta pa je bil le »korak«. Ta rezultat me pred nadaljevanjem sezone navdaja z optimizmom. Letos imam prvič plan nastopiti na vseh tekmah svetovnega pokala. Največja ovira pri tem so bila in so finančna sredstva, vendar upam, da se mi bo sezona končno pokrila. Naslednja tekma bo konec januarja v Dolomitih, v februarju pa bo tekma svetovnega pokala tudi na Siciliji po pobočjih ognjenika Etne. Vrhunec letošnje sezone je Svetovno prvenstvo v Andori. Ker turno smučanje (še) ni olimpijska disciplina, je to najvišji rang tekmovanja in v dobrem tednu se tekmovalci z vsega sveta pomerimo v štirih disciplinah. Poleg posamezne in tekme v parih je v zadnjih letih zelo priznana tudi tekma v vzponu. Predvsem atraktivna pa je tekma štafet, kjer se na zelo kratki progih med seboj pomerijo reprezentance s po štirimi tekmovalci.

V aprilu sta v koledarju še dve tekmi svetovnega pokala posamezno in zaključek na ekipni tekmi trojk Patrouille des Glaciers. Ta tekma poteka med krajema Zermatt in Verbier v Švici in je s 100 kilometri najdaljša v turnem smučanju. To je pravi ultramaraton v turnem smučanju, ki ima zaradi same težavnosti in organizacije zelo veliko težo tudi med najboljšimi tekmovalci. Zaradi težavnosti organizacije (na tekmi sodeluje več kot 10.000 prostovoljcev, predvsem švicarskih vojakov) je tekma izvedena na vsaki dve leti in pred dvema letoma sem nastopil tudi sam ter tudi na svoji koži občutil pekel Haute Routa ter nepopisno radost in veselje ob prihodu na cilj.

ZA KONEC

Tekmovalno turno smučanje je zame najlepši šport, saj se odvija v gorah, kjer se velikokrat srečujem z nedotaknjenim. Seveda imajo gore pozimi tudi svoje pasti in tega se še kako dobro zavedamo tekmovalci, ki se tam gibljemo vsak dan. Zato je še kako pomembno, da v gorah v zimskih razmerah uporabljamo plazovno žolno, sondo in lopato. Prav zaradi tega in tudi zaradi želje po močnejšem razvoju turnega smučanja, tudi tekmovalnega, smo se odločili za ustanovitev Društva za razvoj turnega smučanja. Upam, da boste v prihodnje o nas še veliko slišali in se od nas tudi kaj naučili, za začetek pa obiščite našo spletno stran www.turni.si. ◻

Severni del Lj.: 91,4 MHz
Ljubljana: 103,3 MHz
Notranjska: 104,1 MHz
Gorenjska: 107,4 MHz

Zarota

Basen o kravah in mopedistih

✍ in 🇸🇮 Janja Lipužič

Monte Coglians s poti na Rauchkofel (Karnijske Alpe)

Bilo je nekega bahavo jasnega poletnega dne na planini ob vznožju mogočnih vršacev, katerih lepota je slovela po vsej deželi. Cilka, Milka in Tilka so se prebudile že ob svitu in se umile v tisočernih rosnih kapljicah, ki so se nabrale v naročju bujnega zelenja. Sonce tam daleč na vzhodu se je še skrivalo za gorami, le skozi skalno okno najvišje med njimi je žarel snop slepeče svetlobe. Zrak je dišal po vlažnem senu in cvetočih pašnikih, poraščenih s premnogimi redkimi bilkami, zelmi in rožami. Zadnje nočne meglice so izpuhtevale v nebo. Sredi sinjega neba je obvisel le bled lunin krajec, zlagoma polzeč proti obzorju. Na planini je bilo vse mirno in tihotno. Iz doline je bilo slišati zgolj redke pridušene zvoke avtomobilov, ki so v naravo pripeljali prve planince. Čez nekaj ur, ko se bodo vračali z osvojenih vrhov in se jim bodo pridružile gruče izletnikov, bo idilično podobo skazil običajni nedeljski

direndaj. Cilka, Milka in Tilka so že slutile, kaj jih čaka.

NEBODIJHTREBA PRIHAJAJO

Milka je ob spominu na prejšnji konec tedna zavila s svojimi velikimi rjavimi očmi in se obrnila k Tilki: »Komaj čakam, da bo spet jesen in bomo odšle nazaj v dolino.« »Jaz tudi,« je resignirano pritrdila Tilka in se lotila zajtrka na strmi poseki ob robu planine, s katere se je domotožno zazrla nekam v daljavo, proti domačemu dvorišču in ljubima prijateljema Muriju in Pikiju. Za Cilko so bili konci tednov bolj nadležni od rojev podrepnih muh, ki se jih je bilo v opoldanski pripeki skoraj nemogoče otresti. Spraševala se je, če tisti samozvani ljubitelji narave, ki vse povprek odmetavajo olupke, ogrizke in vseh sort ovitke – da druge nesnage sploh ne omenja –, tudi v svoji dnevni sobi puščajo smeti, kjer jim ravno padejo iz rok. Davi je med

sprehodom zasanjano opazovala zvezdne utrinke (s kom je bila in kaj si je ob tem zaželela, naj ostane njena sladka skrivnost), ko je v gosti temi zadaj za skladovnico drv po nesreči stopila na neko čudno reč. Šklepetanje zveržene kovine je predirljivo zasekalo v noč in Cilki so se od strahu naježile prav vse kocine, da še dolgo ni mogla zatisniti očesa.

Hrup jo med vsemi neprijetnostmi še najbolj moti. Smeti je navsezadnje mogoče pospraviti, enkrat na leto jih pridejo pobrat prostovoljci nekega planinskega društva, pred bučnim krohotanjem kakšne pod vplivom »kozorogovih« zvarkov pretirano sproščene družčine ali hreščanjem tako imenovane glasbe, ki prihaja iz pokvarjenega zvočnika pod nadstreškom kočice, pa ni mogoče pobegniti. Tudi čez nemarneže, ki ji pred nosom potrgajo najlepše cvetice, najraje seveda one, ki se jih trgati sploh ne sme, bi imela kaj pripomniti. Kaj, za

boga, rinejo sem gor, ko lahko svoje mestne razvade brez škode gojijo in razmnožujejo za stenami domačih zidov! Saj ne reče, večina obiskovalcev planine je bila prijetnih ljudi, a oni drugi so bili vedno bolj vsiljivi, arogantni in, ja, celo prostaški.

MOPEDISTA

Takšne misli so se večkrat podile po Cilkini glavi. Razen Tilke, Milke in morda še Ferda, s katerim sta se zadnje čase zblížala (ups, zdaj smo pa izdali njeno malo skrivnost), je nihče ni razumel. Gospodarja je slišala, kako mu je sem in tja ušla kakšna krepka, a je vedno zamahnil z roko, češ, dokler gostje prihajajo in posel cvete, bo že prav. Cilka je globoko vdihnila svež planinski zrak in razgreto glavo ohladila z nekaj požirki bistre studenčnice, ki se je stekala v veliko korito, ter se nekam čemerno lotila svojih opravil.

Topli žarki so počasi ogreli lesene klopi pred kočjo, iz kuhinje je zadišalo po Micinih dobrotah. Oskrbnik je prijazno pozdravljajl prve mimoidoče, jih vabil na sveže kislo mleko in domače štruklje in ob obilici dela očitno pozabil vključiti tranzistor. Pohodniki so ob okusni pijači in jedachi tiho kramljali, ob odhodu pospravili za seboj, tu in tam so celo Cilki, Milki in Tilki namenili kakšno lepo besedo. Cilka kar ni mogla verjeti, da je dopoldne minilo tako mirno, in za trenutek je pomislila, da je bila v svojih sodbah precej krivična. Nenadoma pa so se tla pod njenimi nogami zatresla kakor pred tedni, ko se je s previsne stene tam zgoraj odlomila velikanska skala in odbobnela prek pobočij. Takoj za tem je zasmrdelo po bencinskih hlapih in po razritem kolovozu sta priropotala dva mopedista. Ostro sta zavrla tik pred ogrado, da so izpod koles na vse strani »špricnili« blatni pljunki, samozavestno razjahala in že od daleč zavpila naročilo. V zbujanju pozornosti sta očitno prav uživala. Prisedla sta k znancu in sezute noge raztegnila kar čez mizo, steklenice so zažvenketale ob številnih zdravcih in skupaj so zabavljali čez dve zagoreli dolgonogi planinki, opravljene v, po pravici rečeno, malce izzivalne kratke hlače in globoke dekolteje.

ZAROTNICE SE POSVETUJEJO

Cilka je potlačila zavist, saj bila sama nekoliko zajetnejših oblin, in prhnila skozi nosnice kot kak razjarjen bikec. Ni si mogla kaj, da ne bi ves čas skrivaj oprezala za neotesanimi mladci. Ko se je naslednjič ozrla, je opazila, da je kombinacija žgo-

čega sonca in alkoholnega poživila očitno močno ogrela enega izmed njih. Njegova črna bombažna majica je zdaj malomarno visela prek ograje, ki je ločevala gostišče od preostalega dela planine, kjer so se pasle krave. Cilko je prešinila ideja. Trikrat je na kratko potresla z zvoncem, kar je bil dogovorjeni znak za Milko in Tilko. Stopile so skupaj in Cilka jima je prav potihom zašepetala pravkar porojeno zamisel. Tilka in Milka sta pozorno poslušali, nato pa v nejeveri nagnili glavi, ozaljšani z rumenimi uhančki.

»Pa si res upaš?« je malce zaskrbljeno vprašala Milka.

»Ni debate!« je bila odločna Cilka. »Tu je cela štala, nobenega miru ni več in na naše potrebe se nihče ne ozira. Tiste junce, ki se vedejo kot na kakšni vaški veselici, in njim podobne je treba podučiti, kdo je tukaj glavni. In nobena anoreksična trlica ne bo več s prstom kazala za mano in me pred otroki zmerjala z debelo kravo. Dost'mam!«

»Saj ...,« sta zavzdihnila Tilka in Milka. »S tabo sva, povej, kaj je najina naloga.«

»Vse bom naredila sama, vedve mi bosta samo krili hrbet in priskočili na pomoč, če bo potrebno. Verjemita, o tem se bo še dolgo govorilo.« Zarotniško je pomežiknila in se umaknila v senco košate smreke premislit o podrobnostih. Milka in Tilka sta razumeli, da tokrat misli resno. »Malo me daje trema,« je Milka zaupala Tilki. »Nisem čisto prepričana, da ravnamo prav.«

UPORNICA Z RAZLOGOM GRE V AKCIJO

A Cilke ni bilo več mogoče zaustaviti. Ko se je ob zunanji strani ograje počasi približevala zloglasnemu omizju, nihče od prisotnih ni niti slutil, kaj pripravljala.

Že z razdalje nekaj korakov je Cilka zavohala nezgrešljivi duh človeškega znoja, odprla je gobec ter s svojim dolgim kosmatim jezikom snela majico z ograje. Bljak! To je bil pravi napad na njene občutljive okušalne brbončice. Milka in Tilka ste se tesno držali Cilkinih širokih bokov, ko se je ta med pobegom s prizorišča trudila neokusno tkanino čim prej pogoltniti in potisniti v svoj vamp.

Prvi so jo zagledali otroci in se začeli hihitati. »Glej, mami, nora krava!« Ljudje so se čudili in spogledovali, kot bi se hoteli prepričati, če drugi vidijo isto kakor sami, eden se je hitro znašel in prizor celo fotografiral. Lastnik odtujene majice je kot kak razvajen otroče zagnal huronski vik

in krik: »*"?#&>, jaz hočem svojo majico nazaj!« Z rokami, uprtimi v boke, je vstal od mize. »Zahtevam, da mi vaša krava vrne majico!« je med zdaj že vsesplošnim smehom terjal slečeni mopedist. Zaman je bilo prepričevanje o agresivnih sokovih govejega prebavnega trakta, želeli ste, imejte, si je mislil oskrbnik, ko je na desnico natikal velikansko gumijasto rokavico in stekel za Cilko. Podrobnosti postopka, ki je sledil, vam bomo prihranili, res niso za vsak želodec. Cilkin je medtem že opravil svoje. Oskrbnik je sluzasto in na nekaj mestih že preluknjano cunjjo držal kolikor je bilo mogoče stran od svojega nosu, ko jo je nesel k njenemu lastniku. »Boste pomerili, če vam je še prav?« Izmenjala sta še nekaj srepnih pogledov, a nazadnje sta se le sporazumela za primerno odškodnino; napol prežvečena majica je romala v smeti, gospodar pa je v Cilkinem imenu na mizo prinesel novo rundo pijače.

PONOS IN ZADOŠČENJE

Cilka, Milka in Tilka so preostanek dneva preležale na jasi na drugem bregu potoka. Milka in Tilka sta bili veseli, da je zadeva mimo, prebavljali sta in vmes malce zadremali, Cilka pa se še dolgo ni mogla umiriti. Obhajali so jo mešani občutki; med ponos in zadoščenje, da si je končno upala opozoriti nase, so se vpletala vprašanja o smislu in razumevanju njenega dejanja. Bo od zdaj življenje na planini kaj drugačno? Počasi je tudi ona omahnila v spanec; sanjala je, kako v mestnem parku pase 20-glavo čredo ljudi, ki zgrbljeni ali kleče po izsušeni zemlji brskajo za redkimi koreninicami in gomolji. Nenavadne sanje, ne res?

Cilka, Milka in Tilka dogodka nikoli več niso omenjale, čeprav drži, da so ljudje o njem še dolgo časa govorili. Neka priča ga je celo opisala v članku, ki je bil objavljen v popularni planinski reviji. Resnična imena glavnih junakinj in še nekaj drugih okoliščin so bili iz razumljivih razlogov spremenjeni. ◉

Pri govedu so vid, sluh, vonj in okus zelo dobro razviti. Živali okolico zaznavajo v barvah, visoko frekvenčne zvoke slišijo celo bolje od človeka. Rastline na paši izbirajo po vonju in se smrdljivim izogibajo, njihov okus pa zaznavajo s pomočjo 25.000 okušalnih receptorjev. Za primerjavo: človek jih ima le okoli 10.000.

Bohorsko sonce

Navadna jarica – posebnost Bohorja

✍ in 📷 Dušan Klenovšek

Bolj kot se bliža konec zime, bolj nas pritegnejo prvi znaki pomladi in prebujajoče se narave. Sprva v nižinah, nato pa prebujenje sledi vse više v hribe. Prvi zvončki, telohi – vsako oko jih opazi in v nas se naseli vznemirjenje, prebujenje. Tako kot v naravi. In vendar obstaja cvetka, ki prehiti še tako zgodnje zvončke in telohe – navadna jarica. Takoj ko se okoli dreves pojavijo »luknje« v snežni odeji, jih zapolnijo zlato rumeni cvetovi. Kot kontrast rjavim tonom zbitega suhega listja ter umikajoči se snežni belini. A ne povsod, tovrstne prizore lahko občudujemo le na bohorskem hribovju med Podsredo in Senovim.

Če bi izbirali za Bohor najbolj značilno rastlino, potem bi kljub veliki konkurenci lepih, redkih, zavarovanih in kako drugače zanimivih predstavnikov rastlinskega sveta na prvo mesto postavili navadno jarico. Bohor je namreč edini kraj v Sloveniji, kjer jo lahko občudujemo v naravi. Ko se v zgodnji pomladi umika zadnji sneg, se med zbitim listjem pojavijo dober decimeter visoka stebelca, na vrhu katerih zažarijo zlato rumeni cvetovi. Le po en cvet, a kaj ko je sosednja jarica le kakšen centimeter vstran. Tako oči zrejo v prave žareče preproge in vmes je skoraj premalo prostora za naše stopinje. Planinska pot pod vrhom Velikega Javornika ali pa steza med planinsko kočjo in Koprivnikom vodita med tisočimi jaricami. Pa Debeli vrh, kjer so se do nedavnega skrivale pred človeškimi pogledi ... Le kakšen dan kasneje jim sledijo prav tako številni navadni mali zvončki in kronice in cvetna preproga postane popolna.

Navadna jarica (*Eranthis hiemalis*)

Navadna jarica (*Eranthis hiemalis*) sicer uspeva vse od Francije do Bolgarije. Marsikje, tudi pri nas, jo sadijo po vrtovih. Poznal jo je že slavni naravoslovec Linne, ter ji »podelil« znanstveno ime enocvetni teloh. Kasneje se je izkazalo, da ne gre za vrsto teloha, temveč za samostojen rod. Uspeva v listnatem gozdu, le redko ji v množici drugih rastlin uspe prehod na bližnje travnate površine. Najprej požene kratko stebelce z enim zlato rumenim cvetom, iz katerega se razvijejo večsemenski mešičkasti plodovi. Šele po cvetenju se razvijejo pritlični, dlanasto deljeni listi. Ko krošnje dreves nad njimi ob koncu aprila ravno dobro olistajo, se jarica že pripravlja na »spanje« do naslednje pomladi.

Bohorske jarice so bile dolgo časa skrite očem javnosti, saj so v preteklosti v času njenega cvetenja le redki obiskovalci hodili tod okoli. Pohvaliti velja trud Senovčanov, da so ob njeni popularizaciji

uspeli doseči začasno zavarovanje območja uspevanja. Ob njegovem prenehanju pa je bila leta 2004 jarica uvrščena med zavarovane vrste (H). Nahajališča navadne jarice na Bohorju so zaradi redkosti v slovenskem merilu že nekaj let tudi zavarovana kot naravne vrednote. Zlato bohorsko sonce si to vsekakor zasluži. Ravno tako pa si zasluži tudi naš obisk in občudovanje. ◦

Literatura:

Odlok o začasnem zavarovanju rastišč navadne jarice na Bohorju, Ur. list RS, št. 57/2001, 6/2002. Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah, Ur. list RS, št. 46/2004, 110/2004, 115/2007, 36/2009. Klenovšek, D. in drugi, Rastlinski svet Bohorja. Turistično društvo Senovo 2003, 62–63. Klenovšek, D. Navadna jarica – prva znanilka pomladi. Proteus 1996, 58, 244–246. Klenovšek, D. Novo nahajališče navadne jarice. Proteus 2001, 63(6), 263.

Kratka zgodba o čeladi

Kako prepričati najstnika, da je njeno mesto na glavi

✍ Igor Drnovšek

... razen enega – bil je najin rojak. FOTO: ZVONE KOSOVELJ

Vnaši družini se je zgodba o čeladi in glavi pravzaprav začela že dosti pred planinskimi pohodi v višje, bolj izpostavljene gore. Najprej, v starosti, ko so otrokom še zanimive pravljice, smo jo uporabljali na kolesu. Takrat se spomnim, da sem v vzgojne namene uporabil tistega zmaja s sedmimi glavami. Saj razumete – če izgubi eno, jih še vedno ostane šest. Pri ljudeh je seveda drugače. Če si poškodujemo eno, je stvar lahko zelo resna. In je delovalo kar nekaj let. Delovali so najbrž tudi zgledi. Na družinskih kolesarjenjih smo čelado dosledno uporabljali tudi odrasli, ki smo trdno prepričani, da trdota glave v dobesednem pomenu čeladi »ne seže do kolen«. Delovalo je do šolskih kolesarskih izpitov. Na izpitu so jo še vsi pridno nosili, kasneje pa so se je začeli enako pridno vsi tudi izogibati. In gospodje miličniki (danes policisti), ki jih niso zanimala ne dovoljenja za vožnjo koles in ne čelade na glavi, so nehote postali njihovi veliki zaščitniki.

Izleti v gore so medtem postajali čedalje pogostejši, njihova stalnica je bilo med drugim moje neomajno stališče, da čelada v stenah in pod njimi sodi na glavo. Ampak v

naših gorah so čelade na glavah planincev še redkeje kot pri kolesarjih. Povrh vsega padajoče kamenje v gorah ni tako zgoščeno kot promet na cesti. Na srečo vseh, ki obiskujemo gorski svet, seveda. Pri argumentiranju prej omenjenega stališča pa mi to dejstvo pač ni bilo v pomoč.

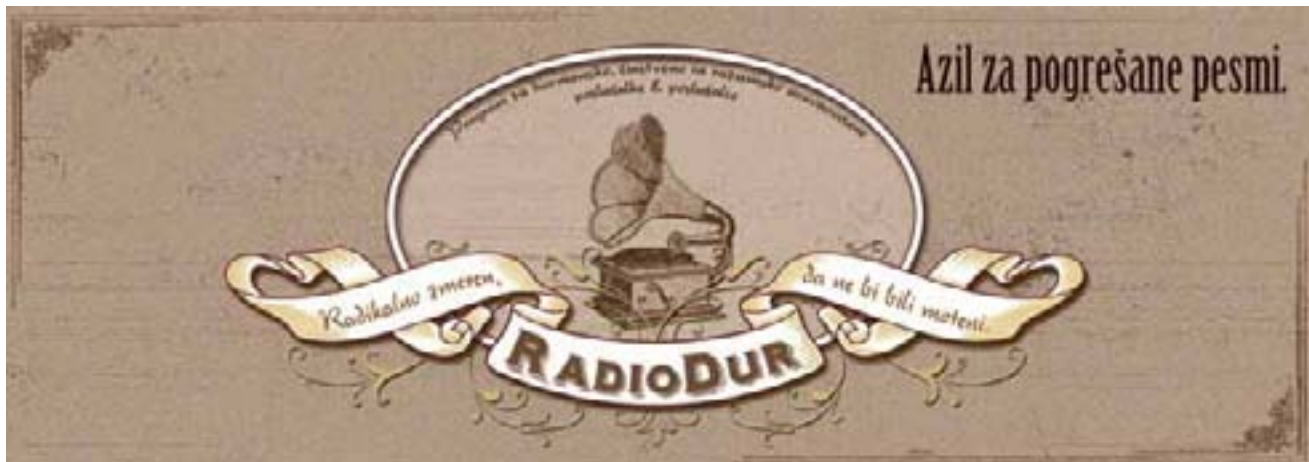
Potem sva se v topli oktobrski nedelji odpravila na Viš. Za stanje poti vprašam oskrbnika kočice Corsi. In na koncu njegove razlage sledi še vprašanje: »Avete i caschi?« »Si, si, seveda,« sem že prej ugotovil, da razume tudi malo slovensko. Potem pa malce počakam in upam, da me bo sin vprašal po vsebini razgovora. »Je vprašal, če imava čeladi,« se mi želja hitro uresniči. Hvala oskrbniku za vprašanje, ki je imelo veliko težo, kot sem hitro opazil.

Pot proti vrhu se v nadaljevanju vije po travnatih pobočjih, ki postajajo čedalje strmehjša, dokler ne pridemo do vstopa, kjer se stikata vršni skalni gmoti Viša in Gamsove matere. Kot sva ugotovila kasneje, je žleb pravi naravni zbirnik zapadlega kamenja, ki v obliki razpadlega drobirja višje na pobočju samo čaka na planinčevo nepazljivost. Lijakasto oblikovano pobočje pada-

joče kamenje z vrhnjega dela poti usmerja proti žlebu.

Na mestu, kjer se pričinja varovani del poti, sva dohitela dva planinca, ki sta si nataknila čeladi in samovarovalna kompleta. Brez besed in nepotrebnih vprašanj sva storila enako. Smiselnost dejanja sva ugotavljala kasneje ob sestopu. Takrat je sinu malce popustila zbranost, glava je izbrala razmajan stop na robu steze, izpod čevlja se je zajeten kos kamenja odkotalil po pobočju in vsako sekundo pridobival na hitrosti. Z glasnim kričanjem sem opozoril morebitne spodaj prisotne na nevarnost, midva pa sva zgoraj le upala na ugoden razplet. K sreči je bila ura za vzpon že precej pozna in na poti navzdol do kočice nisva srečala nikogar več. Sva se pa malce zamislila. Prav lahko bi se namreč takšna majhna nepazljivost primerila komur koli in prav lahko bi se takrat midva nahajala nekje spodaj. In čisto mogoče bi lahko ...

Tako sva se tisti dan seveda še pogovarjala o varnosti in nevarnostih v gorah. In nisva mogla mimo dejstva, da so bili vsi planinci, ki sva jih tisti dan srečala na gori, opremljeni s čeladami. Razen enega – bil je najin rojak. ◉

Ocenjevanje tveganja pred plazovi

Metoda 3 x 3 in redukcijaska metoda

✉ Darko Bernik

Pred desetletji je Pavle Šegula v reviji Alpinistični razgledi (4/1998) objavil prispevek »Metoda 3 x 3«. Kasneje sem z njegovim dovoljenjem na podlagi tega članka pripravil predstavitev in s »3 x 3« smo na vodniških izpopolnjevanjih seznanili tudi prisotne. Moje mnenje je, da je dobrodošlo vse, kar lahko prispeva k večji varnosti v gorah, zato sem ponovno pripravil krajši prispevek (ki ga objavljamo tudi v naši reviji, op. ur.). Metoda (pravzaprav sta dve) je bila v tem času velikokrat preizkušena in dopolnjena. Obe sta povzeti po metodah Wernera Munterja iz Inštituta za raziskave snega in snežnih plazov (SLF – Institut für Schnee und Lawinenforschung) iz Davosa v Švici. Praviloma ju uporabljamo skupaj. Končni rezultat obeh metod je izračunano **spremljivo preostalo tveganje**, ki smo ga lahko pripravljene sprejeti ali ne, pri čemer je odločitev naša. Poznavanje metod nam seveda ne jamči varnosti. Za gibanje v snežnih razmerah potrebujemo celovito znanje o plazovih, ki ga moramo pridobiti s študijem literature in z udeležbo na praktičnih izpopolnjevanjih. Zavedajmo se, da znanja o tej temi nikoli nimamo dovolj!

KAKO KORISTNO UPORABIMO OMENJENI METODI?

Metoda 3 x 3 je zastavljena v obliki opomnika, ki nam služi od faze načrtovanja ture do trenutka, ko se znajdemo v situaciji, ko se moramo odločiti, ali začeti oziroma nadaljevati turo ali ne. Postavljeni smo torej pred vprašanje, ali tvegati ali ne. Tu nam pomaga redukcijaska metoda. Z njo lahko ocenimo, kolikšno je tveganje, če se podamo čez opazovano pobočje. Rezultat te metode je številčen in kot tak zgovoren. Vrednost redukcijaska metode je v tem, da z določenimi ukrepi tveganje lahko zmanjšamo in ga tako naredimo sprejemljivega. Kakšni so ti ukrepi in kako se uporabljajo, bomo videli v nadaljevanju.

METODA 3 X 3

V praksi se zimski gorniki pred turo praviloma pozanimamo o zadevah, ki se nam v povezavi z našo turo zdijo pomembne. Pri tem se različni ljudje zanimajo za različne stvari. Nekomu je lahko pomembno le, s kom bo na turi, saj dober vodnik zanj pomeni popolno varnost. Drugega zanima, ali bo v skupini spet kdo, ki ga bo treba stalno čakati, tretjega, ali bo smučal po pršiču ...

Metoda 3 x 3 nam služi kot nekakšen sistematični vprašalnik (tabela 1). Na osnovi informacij, ki jih na ta način pridobimo, se odločamo o naših nadaljnjih dejanjih. Če v fazi načrtovanja ture, ko pridobivamo informacije iz prve vrstice (regijski filter) ocenimo, da tura ne bo varna oziroma nam iz drugega vzroka ni do nje, ostanemo pač doma. Če smo na osnovi informacij iz regijskega filtra ocenili, da gremo na turo, bomo lahko na samem izhodišču naleteli na kakšno presenečenje. V primeru, da smo zjutraj, ko smo pogledali skozi okno planinske kočice, zagledali na novo zapadli sneg, nam bodo informacije druge vrstice (območni filter) spet dale neko izhodišče za odločitev, ali se podati na pot ali ne. Če smo se odločili, da bomo načrtovano turo izpeljali, bomo na poti lahko naleteli na zelo različne razmere. Znano je, da nam norveška metoda pokaže vpogled v stabilnost snežne odeje na zelo majhnem območju. Večinoma je to le nekaj metrov okoli mesta preizkusa. Zanašati se torej na en sam preizkus na celi turi in ga posploševati pomeni nevarno ignoranco. Na lokalnem nivoju se bomo lažje odločali na osnovi informacij iz tretje vrstice (lokalni filter). Dodatna pomoč za odločitve bo še redukcijaska metoda.

Tabela 1

	Sneg, vreme	Lastnosti terena	Ljudje	
Regijski filter Načrtovanje ture in možnih alternativnih poti in variant	- Ocenimo nevarnost plazov na območju, kamor nameravamo. Pozanimamo se pri dežurnem meteorologu. - Preverimo vremensko napoved. - Pozanimamo se pri poznavalcih.	- Pregledamo teren na karti 1 : 25 000. - Ali obstajajo zadnje fotografije tega območja (spletne strani, znanci, ...)? - Ali teren že poznamo?	- Koga pričakujemo na turi? - Koliko znanja in izkušenj ima? - Kdo vodi turo?	Informacije, pridobljene z regijskim filtrom, pridobimo PRED turo. Na podlagi informacij bomo turo načrtovali. V tej fazi torej OCENJUJEMO.
Območni filter Vidno območje: izbira najboljše poti na območju, do koder nam seže pogled	- Kakšne so splošne snežne razmere? - Ali je veter delal zamete, opasti, klože? - Kakšne so bile temperature v zadnjih dneh? - Koliko novega snega je zapadlo? - Ali so kakšne druge posebnosti?	- Na območju preverimo, ali držijo informacije, ki smo jih pridobili pred turo: naklon terena, ali je kdo tam že smučal/hodil, usmerjenost terena ...	- Kdo točno bo na turi? - Ali imajo vsi plazovne žolne? - Koliko časa bo tura trajala? - Ali smo o turi koga obvestili in mu pustili načrt ture? - Ali bodo na tem območju še druge skupine?	Informacije, pridobljene z območnim filtrom, pridobimo in obdelamo tik pred turo. V tej fazi torej PONOVNO PREVERIMO in OVREDNOTIMO pridobljene informacije.
Lokalni filter Razmere na območju, kjer se trenutno nahajamo	- Koliko je snega in kakšen je? - Ali je/je bilo pobočje obsevano s soncem? - Kakšna je sestava snežne odeje (to lahko preverimo z norveško metodo)? - Ali poznamo konfiguracijo tal pod snegom? - Ali opazimo kakšne nepravilnosti na/v snežni odeji?	- Kakšen je teren nad nami (uravnava, stena, grapa, greben, naklon)? - Kakšen je naklon v smeri našega gibanja? - Ali lahko pričakujemo klože?	- Ali je po opazovanem pobočju že kdo smučal in so vidne sledi? - Kakšno je stanje v naši skupini: so ljudje utrujeni, upoštevajo navodila vodje, njihov način in tehnika gibanja (smuči, krplje, ...)? - Kakšna je medsebojna razdalja med gibanjem? - Ali so vmes varna območja? - Ali obstaja boljše varianta od načrtovane? - Ali smo kaj pozabili?	Na osnovi informacij, pridobljenih z lokalnim filtrom, sprejmemo odločitev, ali GREMO ali NE GREMO.

REDUKCIJSKA METODA

Redukcijska metoda je sprva nastala kot rezultat empiričnih opazovanj in izkušenj, kasneje pa je dobila tudi znanstveno ozadje, saj so do enakih rezultatov prišli tudi s pomočjo statističnih metod obdelav podatkov. Cilj metode je, da zmanjšamo neko ocenjeno tveganje, če je seveda možno, do take mere, da postane za nas sprejemljivo. Pri zimskem gorništvu tveganje vedno obstaja, zato ga seveda ne moremo zmanjšati na nič.

KAKO NAM REDUKCIJSKA METODA LAHKO KORISTI?

Kot osnova nam služi objavljen ali drugače pridobljen podatek o stopnji nevarnosti pred snežnimi plazovi. Ta podatek poznamo kot stopnje 1–5 (evropska lestvica). Stopnji nevarnosti ustreza faktor potencialne nevarnosti, kar vidimo v tabeli 2.

Tabela 2

Objavljena ocena o stopnji nevarnosti (evropska ocenjevalna lestvica)	Faktor potencialne nevarnosti (FPN)
1	2
2 (nizka)	4
3 (zmerna)	8
4 (znatna)	16
5 (visoka)	32

Primer: če je v Sloveniji za stopnjo nevarnosti objavljena splošna ocena 3, nam pa je znano, da je v predelu, kamor nameravamo, padlo več snega, bomo kot faktor potencialne nevarnosti raje upoštevali 12 in ne 8.

Vidimo, da je faktor potencialne nevarnosti številka, veliko večja od 1, kar posledično pomeni veliko tveganje. Naš cilj je torej, da tveganje zmanjšamo pod vrednost 1. To bomo izvedli s pomočjo ukrepov

Tabela 4

Ukrep	Redukcijski faktor (RF) (iz vsakega razreda izberemo en faktor)	Vrednost redukcijskega faktorja
Razred 1		
1 ali	Največji naklon 35–39° (manj od 40°)	2
2 ali	Največji naklon je približno 35°	3
3	Največji naklon 30–34° (manj od 35°)	4
Pri znatni (4. stopnja) nevarnosti plazov je obvezen en faktor razreda 1!		
Razred 2		
4 ali	Pobočje ni usmerjeno od severozahoda (SZ) do severoseverovzhoda (SSV)	2
5 ali	Pobočje ni usmerjeno od severozahoda (SZ) do jugovzhoda (JV)	3
6 ali	Pobočje nima izrazito nevarnih mest (vzpetin, izboklin ...)	4
7	Pobočje je pogosto obiskano	2
Faktorji razreda 2 ne veljajo v mokrem snegu!		
Razred 3		
8 ali	Skupine z več kot 4 ljudmi z veliko varnostno razdaljo	2
9 ali	Majhne skupine (2–4 ljudje)	2
10	Majhne skupine (2–4 ljudje) z varnostno razdaljo	3
Minimalna varnostna razdalja pri vzponu je 10 m, pri sestopu mora biti razdalja večja!		

Primer: če je objavljena tretja stopnja nevarnosti po evropski lestvici, bomo pri izračunih upoštevali faktor potencialne nevarnosti 8.

Žal je v naših občilih podatek objavljen za celo državo, kar nam ne pove dosti, vsekakor pa je bolje kot nič. Za podrobnosti (Julijske Alpe, Karavanke ...) lahko pokličemo dežurnega meteorologa in bomo morda tako dobili boljše oceno. Če se moramo zadovoljiti z objavljenimi ocenami, bomo to oceno obravnavali na njeni zgornji stopnji (tabela 3).

Tabela 3

Ocena po evropski lestvici							
1	2	3	4				
Faktor potencialne nevarnosti z vmesnimi vrednostmi							
2	3	4	6	8	12	16	

oziroma podatkov, ki jih imenujemo redukcijski faktorji in so podani v tabeli 4. Tako izračunano tveganje imenujemo **sprejemljivo preostalo tveganje** (SPT).

Poudariti moramo, da tveganja včasih preprosto ne moremo dovolj zmanjšati. Pozorni moramo biti na to, da uporabimo dovoljene načine za zmanjšanje tveganja in zato tudi prave redukcijske faktorje, ki so razdeljeni v posamezne razrede.

Lavinska žolna Barryvox VS 2000 PRO EXT

Sistem za iskanje zasutih v plazju s helikopterjem

✍ in 📷 Klemen Volontar

Sprejemljivo preostalo tveganje (SPT) izračunamo tako, da faktor potencialne nevarnosti delimo z zmnožkom dovoljenih redukcijskih faktorjev: **sprejemljivo preostalo tveganje** = faktor potencialne nevarnosti / (RF1 x RF2 x RFx ...)

Oglejmo si primer: skupina petih smučarjev se želi spustiti z Begunjščice po Šentanskem plazju. Objavljena je 3 stopnja nevarnosti, zapadlo je 20 cm suhega snega. Vsi so opremljeni z lavinskimi žolnami in so izkušeni smučarji.

Večno vprašanje »Ali je varno?« bomo torej zamenjali z vprašanjem »Kolikšno je tveganje?« in se na podlagi tega odločili za spust ali sestop po drugi poti.

Razpolagamo s podatki:

- pri tretji stopnji nevarnosti v tabeli 3 je faktor potencialne nevarnosti (FPN) 12 (vzeli smo vrednost 12, ker objavljena 3. stopnja velja za vso Slovenijo, če bi veljala za Karavanke, bi lahko uporabili faktor 8 iz tabele 2);

- največja strmina ne presega 35°. Iz tabele redukcijskih faktorjev (razred 1) lahko uporabimo ukrep št. 3, kar pomeni, da je vrednost redukcijskega faktorja 4;

- pobočje je obrnjeno na sever, kar ustreza ukrepu št. 5 v tabeli redukcijskih faktorjev (razred 2) in imamo dodatno vrednost redukcijskega faktorja 3.

Izračunano sprejemljivo preostalo tveganje (SPT): $12 / (4 \times 3) = 1$

Izračunana vrednost 1 pomeni, da preostalo tveganje ni sprejemljivo. Vrednost 1 ali več pomeni, da je tveganje preveliko. Če se odločimo, da bomo smučali na varnostni razdalji, lahko uporabimo še redukcijski faktor št. 8 iz razreda 3 in imamo dodatno vrednost redukcijskega faktorja 2.

Ponovno izračunamo sprejemljivo preostalo tveganje (SPT): $12 / (4 \times 3 \times 2) = 0,5$. To pa je sprejemljivo.

Smučanje je torej pogojno možno ob upoštevanju velike varnostne razdalje. V praksi bi seveda uvedli še dodatne ukrepe, na primer, da smučajo posamezniki ali hkrati le dva smučarja, ostali ju opazujejo, izogibali bi se dolgim zavojem čez celo pobočje ...

Za praktično uporabo enostavno natisnemo zgornje tabele in jih vzamemo na turo, kot vzamemo zemljevid ali skico smeri. Lahko natisnemo tudi originalen kartonček s spletne strani: www.brooks-range.com/3x3/. Za tiste, ki jim v hribih ni do preprostega računanja, obstaja programček, ki se namesti na mobilni telefon. Dobi se ga na spletni strani www.avarisk.com/download_en.html#pdownload in deluje na večini novejših telefonov. 📍

Ne vem, kje naj začnem. Najbolje, da na začetku, kar pomeni pred več kot štirimi leti. Na enem od kongresov IKAR je bila predstavljena tudi lavinska žolna, ki je z dodatno zunanjo anteno prirejena tako, da signal, ki ga sprejema med iskanjem zasutega, lahko posluša pilot helikopterja, v katerega je naprava vgrajena. Ideja se mi je zdela zanimiva, predvsem pa atraktivna ... Vsako leto sem na IKAR stal pred to stojnico in v poročilu predlagal nakup takšne naprave za našo službo (GRZS, op. ur.). Lani septembra so se očitno vsi faktorji, potrebni za odločitev, prekrili in napravo smo letos prvič namestili v naše helikopterje, opravili osnovno šolanje ter izvedli nekaj treningov.

Delovanja žolne ni treba posebej razlagati; iskanje je namreč povsem enako kakor iskanje z analogno žolno na plazovini v treh fazah: prvi kontakt, grobo določanje in fino lociranje. Pri iskanju s sistemom iz helikopterja tretja faza, fino določanje zasutega, večkrat odpade, ker je bolj smiselno in učinkovito, če ekipa reševalcev, ki je na tleh, sama nadaljuje s tretjo fazo, odkopavanjem in vsemi nadaljnjimi postopki. V primeru, ko je objektivna nevarnost za proženje ponovnih plazov in bi ti ogrozili delo zemeljske ekipe, helikopter opravi tudi fino določanje zasutega in reševalci začnejo direktno z izkopavanjem. V nekaterih službah v tujini so ekipe tako izurjene, da nevarno opravilo izkopa opravljata samo dva reševalca s popkovinama, pripeta na jeklenico helikopterja, ki ju lahko ob morebitni nevarnosti takoj dvigne na varno.

Posebna pozornost pri delu s tem sistemom je namenjena vgraditvi naprave v helikopter, saj bi lahko katera od elektronskih naprav v helikopterju motila sprejem signala ali kar je še bolj neredno, žolna bi lahko povzročala spremembo na instrumentu ali napravi, ki bi

Postopke pri iskanju lahko strnemo v tri faze: dolet na področje in iskanje prvega signala, iskanje po sistemu izločanja oz. ugotavljanja najmočnejšega signala in hkratnem zmanjševanju dometa naprave ter tretja faza: na mesto izvora signala odvržemo marker za označevanje. Antena zaznava signale v premeru 150 metrov, če helikopter leti na višini približno 15 metrov.

vplivala na letenje. Lavinska žolna, prirejena za iskanje s helikopterjem, ni stalno vgrajena v plovilo. Po potrebi se jo enostavno priključi na interni komunikacijski sistem plovila in s tem je predvsem pilotu in tudi drugim v kabini omogočeno, da spremljajo signal. Tik pred začetkom iskanja iz plovila spustimo anteno na višino približno 5–6 metrov pod plovilom, kar omogoča optimalen doseg antene. Če je potrebno, jo z manjšimi vsakokratnimi popravki premeščamo iz enega plovila v drugega, kar pa ni najbolj smiselno, saj včasih šteje vsaka minuta.

Skupaj z napravo je v Slovenijo pripotoval tudi inštruktor, ki je tri dni intenzivno sodeloval pri namestitvi naprave in tudi pri vseh fazah šolanja. Po predstavitvi sistema in razlagi o prednostih in možni nadgradnji v prihodnje smo pridobili zelo dobro osnovo za nadaljnje delo. V začetni fazi smo napravo preizkusili z vojaškim in policijskim helikopterjem. Inštruktor je s pomočjo tehnikov in

inženirjev napravo hitro namestil. Vsi piloti so bili deležni teoretičnega poduka, pozneje pa so poizkusili z iskanjem z žolno na suhih tleh, da so dobili predstavo o načinih gibanja reševalcev po plazovini in spoznali značilni zvok žolne pri sprejemu. Kljub zelo slabemu vremenu (hladno, megleno in rahle padavine) smo v dveh dneh opravili tri treninge na terenu. Šest pilotov se je seznanilo z načinom dela in podrobnostmi, ki so potrebne, da bomo s skupnimi močmi do osnovnega znanja pripeljali vse posadke v obeh službah. Seveda bo potrebno še veliko treninga, predvsem pa bo treba izkoristiti vsako priložnost, da napravo preizkusimo v čim bolj resnični situaciji, torej na tečajih in vajah GRZS. Načrtujemo nakup še ene naprave, nadaljnje šolanje na višji stopnji zahtevnosti in uvedbo sistema RECCO za iskanje iz zraka. Upamo, da bomo do pomladi vsi vpleteni obvladali svoj del nalog ter ob ponovnem prihodu inštruktorja dopolnili znanje in usposobljenost za takšno iskanje.

Postopke pri iskanju lahko strnemo v tri faze: dolet na področje in iskanje prvega signala, iskanje po sistemu izločanja oz. ugotavljanja najmočnejšega signala in hkratnem zmanjševanju dometa naprave ter tretja faza: na mesto izvora signala odvržemo marker za označevanje. Antena zaznava signale v premeru 150 metrov, če helikopter leti na višini približno 15 metrov. Sistem je vsekakor namenjen iskanju zasute osebe, vendar je zelo koristen tudi v primeru, ko reševalci dobimo nepopolne informacije o mestu zasutja. Npr.: nekoga je zasulo v Zgornji Krmi. Na opisanem področju je več vzporednih plazov in ni podatka o tem, v katerem plazu je pogrešani. Iz zraka najprej opravimo hitri pregled, predvsem pa z novo lavinsko žolno iz helikopterja varno in hitro lahko natančno določimo, v katerem plazu je zasuti, in takoj začnemo z natančnejšim lociranjem. Dodatna prednost je, da je minimalno število reševalcev, potrebnih za hitro intervencijo na plazu, že v plovilu. Po uspe-

šni označitvi lokacije helikopter pristane v bližini in reševalci lahko spočiti takoj začnejo z delom.

Naj se dotaknem še večne dileme o tem, kako in če sploh delovanje helikopterja nad plazovino vpliva na spremembo vrhnje plasti oz. strukture snega, ki naj bi bila pomembna za izhajanje vonja pri morebitnem poznejšem iskanju s psi. Švicarski kolega mi je brez obotavljanja pokazal dve neodvisni raziskavi, ki sta v celoti ovrgli domnevo, da delovanje helikopterja nad plazovino za več ur ali celo popolnoma onemogoči iskanje z reševalnim psom. Edina omejitev je torej, da pes in helikopter ne moreta iskati hkrati!

Vendar pa, spoštovani bralec, **NE POZABI**, da s takšno ali drugačno lavinsko žolno lahko iščemo in najdemo le zasutega, ki je opremljen z **LAVINSKO ŽOLNO!** ◯

Kakšen sendvič naj nesemo v hribe?

✍️ Nada Rotovnik Kozjek

Urednik Planinskega vestnika mi je nedavno poslal pismo, v katerem me je povabil k seriji zapisov o prehrani in hribih.

Povabilu se je bilo kljub čvrtemu sklepu, da ne sprejemam nobenega dodatnega dela, skoraj nemogoče upreti. Ob pismu se je pred menoj namreč zavrtel film, ki je vseboval posnetke večjega dela mojega življenja.

Pojavili so se utrinki iz zgodnjih otroških let, ko je ata nama z bratom pripravljala hrano za naše prve naskoke v velike hribe. »Sendviče« iz črnega koroškega kruha, namazanega z medom, z maslom ali brez, smo jedli na vrhu Košenjaka, Uršlje gore, Pece in končno smo se jih lotili tudi na vrhu Triglava. Zelo redko je med rezine kruha zašla kakšna salama. Ata je imel očitno prirojen občutek za to, da v hribih potrebujemo predvsem lahko dostopno energijo. Energetske zaloge smo obvezno dopolnili še s sladkim čajem iz čutare. Čaj je bil vedno topel, tako kot so topli moji spomini na te čase.

VLADO

Naslednji, ki je skrbel za mojo prehrano v hribih, je bil brat Vlado. On je imel do hrane že bolj »hiter« pristop. Po navadi sva kar spotoma kupila nekaj žemelj pa kakšno marmelado ali pašteto in sok. Ne glede na to, da je bila izbira precej enolična, se po navadi nisem pritoževala. Ker se pač nisem utegnila. Njegov tempo v hrib je bil zame zmeraj (pre)hiter, plezarija pa pretežka. Če sem dogodivščino nekako preživela, sem od izčrpanosti pojedla vse, kar mi je ponudil, in zelo hitro zaspala. Imel je namreč veliko veselje s spanjem na kraju dogodka. Zlasti pod zvezdami in v spalki na armafleksu. Šotor je postavil le v hudem mrazu. Najin jedilnik se je nekoliko spremenil le, kadar sva se odpravila v plezališča. Tam je celo skuhal kakšen čaj, juho ali jajca. Nikoli ne bom pozabila sendviča, ki si ga je nekoč pripravil v Ospu. Med dve rezini kruha je stlačil: marmelado, pašteto, jajca, majonezo, kečap in še kaj. In vse to tudi pojedel. Ker se v želodcu itak vse zmeša. Za tiste, ki jih zanima, lahko povem, da ni bruhal in da me je naslednji dan spet preganjal po osapski steni.

PRVI SAMOSTOJNI KORAKI

Ko sem se nekoliko skobacala iz družinskega hribovstva, sem spoznala tudi druge vrste prehrane v hribih. Ugotovila sem, da ljudje v hribih jedo vse mogoče: pravzaprav ni bilo velike razlike med hribovsko in dolinsko hrano. Poglavitni ločitveni dejavnik je bil predvsem ta, koliko nekdo zmore nesti na hrbtu in kako pomembna mu je hrana v hribih. Nekateri so bili že bolj napredni in so se zavedali, da mora biti hrana za hribovske napore kalorična in pogosta oblika tega živila je bila slanina. Da ne omenjam klobas in celo potice.

Našli so se tudi takšni, ki so prisegali predvsem na jabolčne krljce.

Sama sem se nekako navadila na sir in si poti v hribe brez njega sploh nisem mogla zamisliti. Pravzaprav se iz teh let ne spomnim, da bi v hribih jedla kaj drugega kot sir in mogoče kakšno jabolko. Šele grenka izkušnja nekega vročega poletja z dehidracijo v Kamiških je nekoliko spremenila razmerje med vodo in sirom v mojem nahrbtniku v prid tekočine.

PAVLE

Sir je pravzaprav ukinil šele Pavle. Kot alpinist z neizmernimi izkušnjami v primerjavi z mojimi mi je hitro uredil hribovski jedilnik. Svoje mesto v jedilniku je dobilo celo pivo, kar me je sicer malce začudilo. Do takrat sem bila namreč navajena, da je v hribih nujna dezinfekcija z nečim žganim. Če ni drugega, je bilo treba popiti vsaj čaj z rumom ali žganjem. Pavletu pa se je zvečer v bivaku mnogo bolj prilegel izvleček hmelja z vitamini B-skupine, ki so pomebni za mišice. Vsaj tako mi je razložil.

Tako so se v moje hribovskem jedilniku ponovno pojavile žemljice, marmelada in pašteta. Pa kakšna rezina klobase in kos pečenega piščanca. Skoraj nikoli ni manjkala tudi kakšen paradiznik ali paprika. Zaradi vitaminov, seveda.

Večina hrane je bila dobra, le na pasulj v hribih se nisem mogla navaditi. Prepričal me ni niti Pavletov argument, da je pasulj najboljše hrano v višinskih taborih v Himalaji. Po njem naj bi alpinist visoko v hribih dobil resnično moč. Ob tem je le redko pozabil omeniti, da so jim sicer na legendarnih jugo-

slovanskih alpinističnih ekspedicijah sponzorji prispevali tudi hrano v praških, a so jih zaradi neokusnosti raje odvrgli kakor zaužili. Verjetno se mu je pozneje, ko je ob »praškasti« hrani osvojil nekaj svojih najbolj uglednih vrhov, ob teh spominih malce kolcalo.

Postopoma pa sem se začela z zakonitosti delovanja človeškega telesa na višini in pri telesnem naporu bolj nadrobno spoznavati sama. Ta spoznanja so mi počasi vzbujala dvom v moj hribovski in športni jedilnik. Posegala so namreč tudi na področja športne prehrane. Tako sem se počasi otresla neposrednega »moškega« vpliva na mojo prehrano. Ker so imeli novi prehranski »pristopi« tudi praktični uspeh, jih je začel uporabljati tudi Pavle. Kljub komentarjem, polnim dvoma, so se načela športne prehrane izkazala za zelo uspešne tudi pri plezanju. Kjerkoli: v skali, po ledu, v plezališčih in v visokih gorah. Tudi najvišjih. Segli so celo do Everesta. To z Everestom ni niti tako ne navadno, če se malce ozremo po znanstvenih odkritjih, ko so raziskovali, kako deluje človeško telo in njegova presnova na višini. Temeljni raziskavi s tega področja se namreč imenujeta Everest 1 in Everest 2.

Učna doba spoznavanja in uvajanja športne prehrane v hribe, še bolj pa kombiniranja načel zdrave uravnotežene prehrane s športno prehrano, je bila dolga, a neverjetno zanimiva in na trenutke celo vznemirljiva.

Veliko se je dogajalo že v naši kuhinji, še več pa na športnem področju. Pavle je v visokih hribih ugotovil, da imajo geli enak učinek, kakor sem sama ugotovila na triatlonskih ironman. Čisto navaden sladkor je tisti, ki nam odločilno povrne voljo in energijo ter zavaruje nas in naše zdravje. Verjetno pa bi se do vseh teh spoznaj dokopala drugače ali pa celo ne, če mi ne bi bilo dana preživetni dela življenja s tako izjemnim športnikom, ki je znal v praksi potrditi znanstvena odkritja športne medicine.

Zato naj bodo ti zapisi o prehrani v hribih tudi spomin nanj. Pa tudi na ata in pokojnega brata Vlada, ki sta mi podarila svojo ljubezen do hribov. ◻

Naslednjič:

Abeceda prehrane

Za vrhunski rezultat je potrebna specializacija

✍ Blaž Jereb

Športna vadba je proces športnega izpopolnjevanja. Z načrtnim in sistematičnim delovanjem učinkuje na takšno tekmovalno zmogljivost, ki športniku omogoča najvišje tekmovalne dosežke v izbrani športni disciplini. Alpinizem kot športna panoga je razdeljen v pet disciplin: ledno plezanje, skalno plezanje, kombinirano plezanje, himalaizem in alpinistično smučanje. Alpinisti so bili včasih vsestranski. Plezali so v kopni skali, v ledu in hodili na odprave v daljne Ande in Himalajo. V vseh disciplinah alpinizma so lahko dosegali vrhunske rezultate. Danes so zahteve po težavnosti v posameznih disciplinah vrhunskega alpinizma tako visoke, da je za vrhunski rezultat potrebna specializacija. Ljudi, ki se z njimi ukvarjajo, se ne da več uvrstiti v homogeno skupino alpinistov, temveč se govorijo o različnih skupinah športnikov. Podoben razvoj je doživljala tudi mlada športna panoga športno plezanje, vendar je bil le-ta bistveno hitrejši. Športni plezalci so najprej plezali v naravnih plezališčih, kmalu zatem pa tudi na umetnih plezalnih stenah. Plezalci so se med seboj začeli primerjati, kar je privedlo do tekmovanja. Leta 1985 je bilo v Italiji prvo večje mednarodno tekmovanje v športnem plezanju. Sedaj je pri športnem plezanju mogoče ločiti plezanje v skali (več možnih načinov premagovanja smeri) kot netekmovalna disciplina, tekmovalno plezanje pa je razdeljeno na težavnostno, hitrostno in v zadnjem času še balvansko. Tudi za športno plezanje velja, da postajajo vrhunski plezalci le specialisti za posamezne discipline.

Z NAČRTRNIM DELOM DO BOLJŠIH REZULTATOV

Za uspešno uresničevanje zahtevnih načrtov so se tako alpinisti kakor športni plezalci morali odločiti za načrtno delo na področju kondicijske vadbe. Predvsem športni plezalci veliko delajo na vadbi gibljivosti in moči, ki sta poleg koordinacije najpomembnejši motorični sposobnosti pri plezanju. Učinke kondicijske vadbe naj bi spremljali s testi večkrat na leto. V zadnjem času se pojavlja vedno večja želja po uvedbi bolj objektivnih testov, predvsem na področju moči, kjer imajo prednost laboratorijski testi. Nedvomno so za uspeh v plezanju pomembne tudi antropometrijske mere plezalcev. Vsak odvečni kilogram telesne teže je lahko usoden za uspeh. Pri slovenskih plezalcih antropometrijo merijo z ustaljenimi merskimi postopki.

ALPINISTI IN ŠPORTNI PLEZALCI SE MED SEBOJ RAZLIKUJEJO

V obeh športnih panogah je osnovno gibanje plezanje, način, kako priti do končnega rezultata (preplezati smer), pa je lahko popolnoma drugačen. Znano je, da se alpinisti in športni plezalci med seboj razlikujejo v antropometrijskih merah, v motoričnih sposobnostih in tudi v osebnostnih lastnostih. Nastale razlike so lahko posledica različne vadbe športnikov in prave izbire športne panoge. Na podlagi tega lahko ugotovimo, da je za dober rezultat potrebna specializacija. Le-ta bo s pogostejšim vključevanjem načrtnega dela v proces vadbe, z izboljšanjem znanja na tem področju in z uveljavitvijo novih disciplin v alpinizmu in športnem plezanju še izrazitejša.

ZA USPEHOM ŠPORTNIKA STOJI TIM

Športnik sam težko doseže vrhunski rezultat. Pogosto za uspehom športnika stoji cel tim strokovnjakov, ki z medsebojnim sodelovanjem vsak s svoje strani doprineše svoj delež k uspehu. Najbližja sodelavca pri ustvarjanju športnega rezultata sta trener in športnik. Na začetku vadbene obdobja skupaj postavljata cilje, ki so v skladu z izhodišči oziroma z rezultati začetnih merit. Cilji so lahko kratkoročni ali dolgoročni. Sledi izdelava vadbene načrta, ki mora vsebovati razvrščanje vadbene sredstev in količin znotraj izbranega vadbene obdobja. Vadbena načrta se nato realizira in na koncu z meritvami preveri športnikovo stanje. Meritve pokažejo, ali je bil vadbena načrt ustrezen in je privedel do spremembe v sposobnostih športnika. Temu procesu učeno pravimo ciklizacija. Pri ciklizaciji je treba upoštevati tudi čas bioloških ciklov športnika (čas regeneracije, prilagoditev na napor in drugi, ki potekajo v telesu).

ZAKAJ NAČRTOVATI

Z načrtovanjem procesa športne vadbe zmanjšamo naključnost izbora vadbene sredstev, metod in njihovih količin, v lasten sistem vadbe lahko vgradimo izkušnje drugih, omogočimo nadzor nad procesom športne vadbe, povečamo možnost zavestnega in usmerjenega spreminjanja športnikove sposobnosti in značilnosti v želeno smer. S tem se poveča tudi motiviranost za vadbo in ker imamo vsa dogajanja pod nadzorom, lažje preprečimo stagnacijo športnika. ○

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

Kolekcijo Marmot lahko najdete v trgovini Annapurna, Krakovski nasip 4, Ljubljana

NOVICE IZ VERTIKALE

Lučka Baba

Karel Završnik (AAO) in Marko Brdnik sta 3. januarja plezala v severni steni Lučke Babe. Izkoristila sta idealne razmere in preplezala odlično smer, ki je verjetno prvenstvena. Naklonina se ves čas giblje med 60 in 90 stopinjami, dolga pa je dvanajst raztežajev oziroma 650 metrov. Prvi trije raztežaji potekajo po širokem traku nalepljenega snega, ki je viden že iz doline in spominja na začetek **Bele grape**. Sledi mu izrazita grapa, ki zavije proti desni, Karel in Marko pa sta na tem mestu plezala v levo po manj izraziti strmejši grapi (žlebu). Štirim raztežajem je sledil raztežaj prečnice v desno v naslednji žleb, po katerem sta v štirih raztežajih prišla v položnejši teren. Od tod je bilo še okoli 150 višinskih metrov lažjega, a precej klozastega sveta do vrha stene. Sestop je isti kot za **Belo grapo**, se pravi čez Škarje proti Klemenči jami. V primeru, da je smer res nova, sta jo poimenovala **Recesija** (V/4+, 650 m).

Zvitorepka

Miha Zupan in Maja Duh sta 27. decembra preplezala novo smer v severni steni Begunjske Vrtače. Od najnižje točke levega boka Begunjske Vrtače sta šla po melišču navzgor še dobrih sto metrov do značilne strme in poraščene stene. Smer poteka med **Jančevo** na levi in **Povabilom** na desni. Novo, 400 metrov visoko smer sta poimenovala **Zvitorepka**, težave v njej dosega M4 in naklonino 70/50 stopinj. V spodnjem delu je za smer značilno plezanje po zmrazjenih travah, za varovanje skoraj v celoti zadoščajo macesni. V smeri so ostali trije klini.

Opis: Pred steno je postavljen steber, ki više preide v raz, plezamo po njem. Nato prestopimo levo v zajedo in po njej do previsne zapore. Zapori se ognemo desno do velikega macesna in nadaljujemo po travnatem pobočju do večje police. Od tam po rampi proti desni na polico pod kaminom, čez kamin in po grapi do ruševja. Prečimo ruševje (če je malo snega) in se priključimo **Jančevi smeri**, po kateri nadaljujemo dobrih 70 metrov. Na najširšem delu grape se smer odcepi levo v strmo, neizrazito grapo. Po njej in preko skalnih skokov do ponovnega stika z Jančevo smerjo.

Kandersteg

Vsako leto nekaj naših preživi praznike v švicarskem Kanderstegu. Letos je bila tam spat številčna družina. Vem le za vzpone Luke Lindiča, ki je dejal, da razmere tokrat niso bile najboljše, a vseeno dovolj dobre za kratek čas. Luka je z Majo Lobnik in Urošem Gračnarjem preplezal slap **Pingu** (5+, 200 m), še bolj vesel pa je bil vzpona na pogled v smeri Tool time (M10+), ki kaže na bliskovit povratek Lukovih mišic po jesenski odpravarski atrofiji.

Primorski slapovi

Iz Tolmina je prišla vest, da so 21. decembra Iztok Rutar (AO Rašica), Sandro Krajnik in Blaž Konec (Soški AO) preplezali **Perobnico** (3, 150 m) nad Poljubinjem. Slap ne slovi po pretiranih težavah, a zaradi neugodne sončne lege redkokdaj zamrzne v celoti. Fantje pa so i meli baje povsem dobre razmere. Če k temu dodam še vzpone članov AO Cerkno, ki so preplezali vrsto slapov v Trenti in nad Drežnico, je jasno, da je prvi ledni vrhunc že za nami. Toni Groblar in Ivan Raspet sta tako preplezala Srečno Kekec (4, 200 m) v Mlinarici, kar osem članov odseka pa je isti dan, 20. decembra, plezalo v Črniku nad Drežnico: Rado Lapanja, Marko Leban, Borut Nadiževc, Klemen in David Jeram, Borut Seljak, Klemen Florjančič in Lovro Telban. Plezali so **Levi in Desni slap** v Črniku (oba 3+, 250 m). Plezan je bil tudi **Dušanov slap** (4+, 250 m), ki je še pred nekaj leti imel status najtežjega na tem območju. Bolj na Gorenjskem pa je vzpon doživel tudi **Lucifer** (4+, 210 m).

Karies

Decembra je bila na področju športnega plezanja precejšnja suša, zato dober vzpon Mitje Peternelja toliko bolj izstopa. 28. decembra je v Ospu v sektorju Nad vasjo preplezal **Karies** (8b), legendarno smer Tadeja Slabeta iz osemdesetih.

Tomaž Jakofčič

NOVICE IZ TUJINE

Patagonija

V času, ko je nastajal ta prispevek, je iz Patagonije pricurljalo le malo novic. Dobrih, pa tudi slabih. Med prve lahko štejemo prvenstveni vzpon naveze Sahaeli – Gietl. V Aguja Poincenotu sta preplezala

novo smer z imenom **Počuti se močnega, ne pa nesmrtnega**. Švicarska plezalca sta v pravih zimskih razmerah za vzpon porabila štiri dni. Največ časa jima je vzela delikatna 20-metrsko plošča, ki je zahtevala kar 15 ur napornega in delikatnega plezanja. Še preden sta opravila omenjeni prvenstveni vzpon, ki sta ga ocenila s 6c, A3+ in M5, sta preplezala tudi Kalifornijsko smer v Fitz Royu.

Tragična novica pa je prišla izpod Cerro Torreja. Po sestopu po vzhodni steni te gore, kjer sta plezala novo smer in se zaradi slabega vremena morala obrniti 200 metrov pod vrhom, se je nesreča pripetila Eliu Orlandiju in Fabiu Giacomelliju. Medtem, ko se je Orlandi še ukvarjal z zadnjim spustom po vrvi, se je Giacomelli, ki je že bil pod steno, napotil proti njuni snežni luknji, kjer sta imela svoj bivak. Med gaženjem proti njej pa se je sprožil plaz, ki je Giacomellija potegnil s seboj. Orlandi je v neznosno slabem vremenu tri dni sam iskal nesrečnega tovariša in ga končno našel. Povsem izmučen je odšel v Chalten, kjer je med plezalci, ki so čakali lepše vreme, organiziral moštvo, ki je nato pomagalo pri transportu njegovega ponesrečenega tovariša v dolino.

Tatre

Čeprav so se v Tatrah kalili številni poljski in slovaški alpinisti, ki so zaznamovali svetovni alpinizem, odlični vzponi v tamkajšnjih stenah redko dosežejo mednarodne objave. Na začetku letošnje zime pa je iz teh po krivici nekoliko zapostavljenih gora prišla vest o odličnih vzponih Doda Kopolda. Kopold, sicer odličen mlad slovaški alpinist, ki je v preteklih nekaj letih med drugim opravil pomembne vzpone predvsem v Himalaji, je v tamkajšnjih stenah nanizal kar nekaj odličnih vzponov.

Svoj plezalni pohod po stenah Tater je začel skupaj z Andrejem Sostysom, ko sta v dvanajstih urah v različnih stenah preplezala štiri smeri, ki so vse delo Arna Puskasa, enega najpomembnejših alpinistov iz obdobja Čehoslovaške države. Že takoj naslednji dan sta kot prva prosto in na pogled ponovila Centralni steber (VIII) v gori Ganek, ki se v Tatrah ponaša z najbolj strmo severno steno.

Konec novembra pa je Kopold v samo enem podaljšanem vikendu uprizoril pravi plezalni maraton. Najprej je soliral Diagonalo v gori Rohovy Hreben (2300 m). V najtežjem raztežaju (VII) se je varoval, vse ostalo pa je preplezal brez uporabe vrvi in tako v samo dveh urah in pol opravil prvo prosto in tudi solo ponovitev te dobrih 500 metrov visoke smeri. Dan pa zanj s tem še ni bil končan in je v levem delu iste stene preplezal še 400 metrsko (verjetno novo) smer ter sestopil v sosednjo dolino, kjer je bivakiral. Naslednji dan je v sedmih urah in v pravem zimskem vremenu soliral dve podobno visoki smeri (do VII+ in M6, s precej tankim ledom). Tretjega dne se mu je ponovno pridružil Andrej Soltys in skupaj sta se ponovno podala v Ganek, kjer sta v dveh dneh in precej slabem vremenu preplezala SV greben, z več kot 800 metri najdaljšo smer tistega dela Tater.

Hrvaški ženski Everest

Lansko pomlad je med številnimi odpravami na najvišjo goro sveta izstopala hrvaška skupina deklet, ki si je zadala samostojni ženski vzpon na Everest. Punce so se pred tem že preizkusile v Himalaji in osvojile 8201 metrov visoki Čo Oju. Enajstčlansko odpravo na Everest je vodil hrvaški himalajski poznavalec in organizator himalajskih projektov Darko Berljak in Zagreba, pravzaprav edini moški član tega projekta na terenu.

Planinska založba PZS obvešča, da bo v prodaji knjiga Tomaža Humarja, Ni nemogočih poti (dopolnjena izdaja). Knjiga prinaša opise Humarjevih najpomembnejših alpinističnih vzponov.

Uvoda h knjigi sta napisala Reinhold Messner in Carlos Carsolio, Humarjeva velika prijatelja in občudovalca. Del prihodka od prodaje je namenjen Humarjevi družini.

Informacije in naročila:
Planinska založba PZS,
Dvorčakova 9, p.p. 214
1001 Ljubljana
Tel. 01 43 45 684
Fax: 01 43 45 691
e-mail: planinska.zalozba@pzs.si
www.pzs.si/trgovina

Po enomesečnem plezanju in opremljanju taborov po normalni smeri z nepalske strani je sredi maja šlo zares. Na južnem sedlu sta se po obdobju močnega vetra znašli sestri Iris in Darija Boštjančič iz Reke. Potem ko sta na višini 7920

metrov zaradi močnega vetra čakali en dan, sta krenili proti vrhu. Vrh sta dosegli 19. maja ob 9.40 po lokalnem času, po dobrih enajstih urah vzpona od zadnjega tabora. Pri vzponu so ju spremljali šerpe Lhakpa, Pemba in Dawa.

Hrvaška ženska zgodba na Everestu s tem še ni bila končana. Dva dni pozneje sta na vrh stopili še Ena Vrbek iz Zagreba in Milena Šijan iz Splita, najmlajša (23 let) in najstarejša (40 let) članica odprave. Posebno zgodbo bi lahko povedal njihov vodja Lhakpa Šerpa, ki se je na vrh povzpel že z Iris in Darijo, nato ves dan čakal na Južnem sedlu in pozneje še enkrat prišel na vrh z Eno in Mileno.

Hrvaška je tako nova država na alpinističnem zemljevidu, katere dekleta so se uspela povzpeli na najvišjo točko sveta. In ne samo to. Ker je bil Stipe Božič do lanskega leta edini Hrvat, ki se je povzpel na Everest (to mu je uspelo dvakrat, v letih 1979 in 1989), je Hrvaška tudi edina država, ki ima na vrhu Everesta več alpinistk kakor alpinistov. Hrvaške alpinistke pa s tem še niso rekle zadnje besede v Himalaji: novim ciljem med najvišjimi gorami sveta se menda nameravajo posvetiti prav kmalu.

Novice je pripravil Urban Golob.

Jurij Kocbek

10. 2. 1949–11. 11. 2009

Lanskega novembra je umrl Jurij Kocbek, najmanj zadnjih 15 let oblikovalec koledarjev Planinske zveze Slovenije. Vsako leto mu je uspelo »skomponirati« značilno podobo koledarja, posrečeno »skladbo« poslovne, informativne in likovne vsebine. Mimogrede je za »lepa hvala« naredil še

celotno podobo za prvo Mednarodno leto gora, za Slovenski alpinistični klub, za Alpinistični odsek Kamnik, znak himalajske odprave Daulagiri '98, pesniško zbirko Beli vrhovi in še kaj – a ker je bilo zastoj, pač ni zabeleženo s pogodbami, dobavnicami, računi. Med drugim je oblikoval tudi Planinski vestnik, in sicer letnika 2004 in 2005 (z značilno puščico). Naneslo je, da je bilo njegovo zadnje delo prav koledar PZS za leto 2010 – »Zato pa le pojdemo v gore ...«. Prav pri zadnjih korekturah barvnih odtisov je potožil, da ima velike zdravstvene težave. Naslednji dan je šel koledar v tisk, Jure pa v bolnico. Le dva tedna pred smrtjo je dobil v roke prvi izvod letošnjega koledarja. Bil je skromen, delaven in umetniško nadarjen človek.

Tone Škarja

Luca Vuerich

V petek, 22. januarja zjutraj, se je v ostenju Prisojnika smrtno ponesrečil 34-letni vrhunski alpinist iz Trbiža Luca Vuerich. S soplezalcem sta poskušala preplezati novo smer desno od Ajdovske deklice. Luca je zasul

plaz ledu in snega ter ga odnesel v grapo. Reševalci so ga hitro našli, vendar je kasneje kljub vsem naporom zdravnikov umrl v bolnišnici v Vidmu. O Lucu Vuerichu pripravljamo spominski zapis, ki bo objavljen v naslednji številki Planinskega vestnika.

Uredništvo

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništv, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Conrad Kain:
WHERE THE CLOUDS CAN GO

Rocky Mountain Books, julij 2009
(mehka vezava; 560 strani;
cena 21,81€)

FOTO: MATEJ VRANČIČ

Mojstrovka s Sljemena

Poštnina plačana.
Pogodba
št. 226/1/5.

Uredništvo revije

planinski
V E S T N I K

Planinska zveza Slovenije
Dvoržakova ulica 9
p. p. 214

SI-1001 LJUBLJANA

Egon Urbanija
1917–2009

V torek, 25. avgusta 2009, smo se zagorski planinci na izlaškem pokopališču poslovili od našega najstarejšega člana Upravnega odbora Egona Urbanije.

Egonova življenjska pot se je pričela 20. septembra 1917 na Izlakah. Že kot mlad fant se je navdušil za gore. Tako je v letih pred vojno prehodil vse zasavske in posavske gore. Kmalu so ga zamikale tudi Kamniške in Julijske Alpe. Toda dostop do njih je bil takrat za marsikaterega planinca zahtevnejši kot danes, ko je na razpolago pestra izbira prevoza. Čeprav so bile

ceste makadamske, se je nekaj znanih planincev podalo s kolosom iz Zagorja do Vrat in na vrh Triglava. Po isti poti se je tudi Egon nekajkrat podal na sam vrh.

Če se zazremo nazaj v povojna leta, je tudi zagorskemu planinstvu vojna vihra vzela vse imetje. Z ustanovitvijo samostojnega planinskega društva Zagorje leta 1945 sta postala Egon in njegov najožji planinski kolega Karel Pušnik člana Upravnega odbora in prevzela naloge in delo markacijskega odseka, ki sta jih uspešno opravljala vrsto let. Oba sta bila zaposlena pri rudniku in zato večša raznih del, Egon zidarskih, Karel pa mizarskih. Ravno takšne, dela voljne člane je društvo potrebovalo.

Prvo omembe vredno delo sta uspešno opravila s postavitvijo zasilnega zavetišča na pogorišču nekdanje Tomazinove kočice na Zasavski sveti gori v juniju 1946. Pri tem sta oba znala za pomoč pridobiti nas, mlajše planince. V letu 1949 je društvu uspelo na pogorišču osnovne šole na Zasavski sveti gori zgraditi nov planinski dom, v katerega sta oba vložila precej

osebnega dela in truda. Vendar je društvo zopet čakala nova naloga. V letu 1971 se je pričela gradnja novega zidanega planinskega doma na Čemšeniški planini, ki nosi ime po dolgoletnem predsedniku društva, dr. Francu Golobu. V tej zahtevni delovni akciji je Egon sodeloval pri vseh zidarskih in drugih delih in opravil nešteto prostovoljnih delovnih ur. Njegov kolega Karel pa je izvedel strokovno zahtevno postavitve tovarne žičnice, ker ni bilo nobene druge možnosti za gradnjo. V juniju, leta 1973, se je z nami veselil otvoritve novega planinskega doma. V noči na 2. november 1974 je društvo doletela nesreča, saj je pogorel planinski dom na Zasavski sveti gori. Egon je spet sodeloval v vseh delovnih akcijah in se z ostalimi člani Upravnega odbora veselil otvoritve novozgrajenega planinskega doma 8. avgusta 1976. Tudi po tem obdobju ni miroval, vedno je bil pripravljen sodelovati s svojimi delovnimi izkušnjami za dobrobit vseh planinskih domov. Seveda pa je v vsem tem obdobju vedno našel čas za obisk

naših gora. Iskreno tovarništvo in prijateljstvo je znal, kot ostali njegovi vrstniki, lepo prenašati na nas najmlajše, zato skupni uspehi niso izostali. Enkrat mi je v osebnem pogovoru dejal, da mu ni bilo nikoli žal za vse tisto, kar je storil v prid društvu in planinstvu nasploh. Vedno je bil ponosen na predanost planinstvu, ki pa je bila izraz njegovega planinskega ponosa, ne pa osebne hvale.

Za svoje dolgo in plodno delo v društvu, ki mu je posvetil skoraj vse življenje, je prejel plaketo PD Zagorje, častna zlata znaka MDOZPD in PZS, Knafelčevo diplomu in spominško plaketo PZS.

Njegovo največje osebno doživetje pa je bilo, ko je 8. decembra 2007 ob že dopoljenem devetdesetem letu življenja v spremstvu žene Bronje in sina Bruna na slavnostni seji v Metliki osebno prevzel najvišje priznanje, Svečano listino PZS. Egonu, kot velikemu ljubitelju gora, naj dodam samo eno misel: »Ko ugasne luč življenja, zažarijo podobe spominov!«

Lojze Sajovic

Naročam revijo Planinski vestnik

Ime in priimek: _____

Ulica / kraj in hišna številka: _____

Poštna številka in pošta: _____

Planinsko društvo: _____

Datum: _____

Podpis: _____

Planinski vestnik lahko naročite tudi na spletni strani www.planinskivestnik.com.

Izhaja enkrat mesečno.

Letna naročnina je 34,00 €. Posamezna številka 3,40 €.

Poštnina je vključena v naročnino. Cene veljajo do 31. 12. 2010. Naročilo velja do preklica.

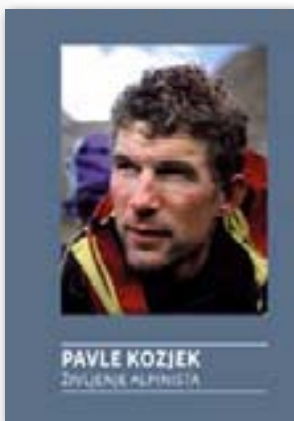
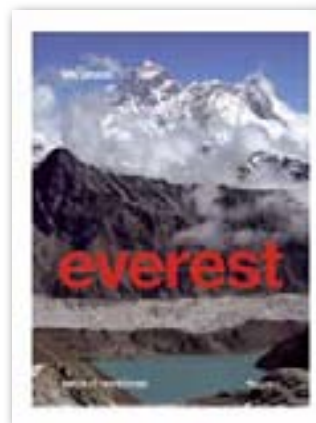
Preklic naročnine je možen pisno do 1. decembra za naslednje leto.

Everest – sanje in resničnost

Viki Grošelj

30 let slovenskih soočanj z najvišjo goro sveta, ki so izjemno zaznamovala tako slovenski, kot tudi svetovni alpinizem.

316 strani, trda vezava 39,90 €

Pavle Kozjek – Življenje alpinista

Hommage velikemu alpinistu Pavletu Kozjeku, pa tudi izjemen dokument slovenske polpretekle zgodovine alpinizma.

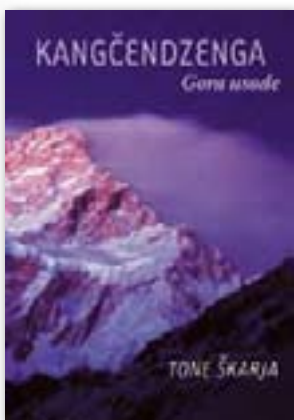
278 strani, trda vezava, 39,90 €

Zgodovina slovenskega planinstva

Dr. Tone Strojín

Obsežen in zaokrožen prikaz zgodovine našega obiskovanja domačih in tujih gora in razvoja naše 115-letne planinske organizacije.

496 strani, trda vezava, 49,90 €

Kangčendzenga – Gora usode

Tone Škarja

Trezen in izjemno nazoren prikaz himalajskih privlačnosti in osornosti, usodnih zasukov in bleščečih uspehov.

256 strani, trda vezava, 29,90 €

RADIUM

Radium je najboljša izbira za smučarje, ki združujejo podaljšane ture in zahtevne spuste. Je najbolj kvaliteten turno smučarski pancar na trgu, najboljši v obeh svetovih – turnem in smučarskem. Je zelo lahek in udoben za hojo, zdaj pa nudi še izredno kontrolo in odzivnost pri alpskem smučanju. Radium ima edinstven sistem zapiranja, kar omogoča, da zgornji in spodnji del pancarja delujeta čisto neodvisno pri hoji, zapete zaponke pa omogočajo varen spust, tako kot pri najboljših alpskih pancarjih. Školjka je narejena iz večkratno brizgane pebax plastike za manjšo maso in manjšo temperaturno občutljivost pancarja. Radium je na voljo v dveh različicah, z novim, lahkim Pad-Lock notranjim čevljem ali G-Fit notranjim čevljem.

Tehnični podatki:

Barva: Aubergine - **Školjka:** Pebax® - **Notranji čevlji:** Pad-Lock Rapid ali G-Fit Rapid - **Zapenjanje:** 4 zaponke + trak - **Masa:** G-Fit 1790 g (velikost 27,5), Pad-Lock 1890 g (velikost 27,5) - **Velikosti:** Moški 25-30,5 - **Naklon:** 25 stopinj + hoja - **Sistem:** UNI TECH*

GARMONT®

challenge the elements

IGLU ŠPORT d.o.o.

Tržaška cesta 135, 1000 Ljubljana
Tel.: +386 1 2412-760 - e-mail: info@iglusport.si